

Handelspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 39 motionsyrkanden som rör olika handelspolitiska frågor från den allmänna motionstiden 2012. Utskottet förordar att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

I det inledande avsnittet om internationell handelspolitik betonar utskottet vikten av att värna principen om frihandel och framhåller att Sverige även fortsättningsvis ska vara en tydlig röst inom EU och internationella forum för en öppen och fri handel.

Därtill framhåller utskottet vikten av att internationella principer och riktlinjer, såsom FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, Global Compact, ILO:s rättighetskonventioner och OECD:s riktlinjer för multinationella företag genomsyrar den svenska handelspolitiken och att handelsavtal bör bidra till att dessa genomförs och efterlevs.

I avsnittet om handels- och investeringsfrämjande betonar utskottet att grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, ansvarsfullt företagande och den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling måste genomsyra de svenska exportorganens arbete.

Vidare framhåller utskottet de åtgärder som görs för att stärka företagen inom ramen för exportvisionen där målet är en fördubblad export.

Ställningstagandena från utskottet har föranlett totalt 11 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Inledning	6
Internationell handelspolitik	7
Motionerna	7
Vissa kompletterande uppgifter	10
Utskottets ställningstagande	21
Inledning	21
Frihandel	21
Insyn i handelspolitiken	23
Rättvis handel	23
Handel och jämställdhet	24
Övrigt om internationell handel	24
Handels- och investeringsfrämjande	27
Motionerna	27
Vissa kompletterande uppgifter	30
Utskottets ställningstagande	36
Inledning	36
Svenska exportorgan	36
Statens stöd till företag	38
Export av miljöteknik	39
Exportförbudet för snus	39
Övrigt om handels- och investeringsfrämjande	40
Reservationer	41
1. Frihandel, punkt 1 (MP, V)	41
2. Frihandel, punkt 1 – motiveringen (SD)	42
3. Insyn i handelspolitiken, punkt 2 (S, MP, V)	43
4. Rättvis handel, punkt 3 (MP, V)	43
5. Handel och jämställdhet, punkt 4 (MP, SD, V)	44
6. Övrigt om internationell handelspolitik, punkt 5 (MP, V)	45
7. Svenska exportorgan, punkt 6 (MP, V)	49
8. Statens stöd till företag, punkt 7 (S)	50
9. Statens stöd till företag, punkt 7 – motiveringen (MP, V)	52
10. Export av miljöteknik, punkt 8 – motiveringen (S, MP, V)	52
11. Exportförbudet för snus, punkt 9 – motiveringen (MP, V)	53
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	54
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	54
<i>Bilaga 2</i>	
Offentligt seminarium om framtidens inre marknad	59
Program:	59
Stenografisk utskrift från seminarium om framtidens inre marknad	59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Internationell handelspolitik

1. Frihandel

Riksdagen avslår motion

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 16 och 17.

Reservation 1 (MP, V)

Reservation 2 (SD) – motiveringen

2. Insyn i handelspolitiken

Riksdagen avslår motion

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 12.

Reservation 3 (S, MP, V)

3. Rättvis handel

Riksdagen avslår motion

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (MP, V)

4. Handel och jämställdhet

Riksdagen avslår motion

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 5 (MP, SD, V)

5. Övrigt om internationell handelspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U237 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,

2012/13:U327 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14 och

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 3, 5, 7, 8, 10, 11, 13–15, 19 och 22.

Reservation 6 (MP, V)

Handels- och investeringsfrämjande

6. Svenska exportorgan

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5,

2012/13:N203 av Caroline Szyber (KD) yrkandena 1 och 2,

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 23 och 24,

2012/13:N220 av Jonas Eriksson och Bodil Ceballos (båda MP) och

2012/13:N333 av Valter Mutt och Bodil Ceballos (båda MP) yrkandena 1–4.

Reservation 7 (MP, V)

7. Statens stöd till företag

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N254 av Kerstin Engle (S),

2012/13:N265 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 9,

2012/13:N319 av Olle Thorell (S) och

2012/13:N322 av Sven-Erik Bucht (S).

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (MP, V) – motiveringen

8. Export av miljöteknik

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:N285 av Per Åsling och Karin Nilsson (båda C) och

2012/13:N311 av Matilda Erngrans m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 10 (S, MP, V) – motiveringen

9. Exportförbudet för snus

Riksdagen avslår motion

2012/13:N251 av Mathias Sundin (FP).

Reservation 11 (MP, V) – motiveringen

10. Övrigt om handels- och investeringsfrämjande

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:T341 av Eliza Roszkowska Öberg (M) och

2012/13:N282 av Christer Nylander (FP).

Stockholm den 26 mars 2013

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Hans Rothenberg (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Kristine Johansson (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Helena Lindahl (C), Karin Åström (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Anna Hagwall (SD), Kent Persson (V), Boriana Åberg (M), Ingela Nylund Watz (S), Johan Johansson (M) och Ingemar Nilsson (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 39 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 som rör olika handelspolitiska frågor.

Företrädare för Exportkreditnämnden har inför utskottet lämnat upplysningar och synpunkter i ärendet.

Den 23 januari 2013 har utskottet hållit ett offentligt seminarium om EU:s framtida inre marknad. Programmet och vad som framfördes vid seminariet framgår av *bilaga 2*.

Utskottets överväganden

Inledning

Som medlem i EU ingår Sverige i en tullunion med en gemensam tulltaxa och omfattas av EU:s gemensamma handelspolitik. Att EU är en tullunion innebär att tullar och andra handelshinder har avskaffats mellan medlemsländerna. Den gemensamma handelspolitiken avser dels reglerna för handel inom EU (den inre marknaden), dels EU:s yttre handelspolitik (den gemensamma handelspolitiken mot länder utanför unionen). EU:s yttre handelspolitik omfattar bl.a. gemensamma handelsavtal med tredjeländ och gemensamma förhandlingspositioner i internationella organisationer som Världshandelsorganisationen (WTO). EU:s inre marknad omfattar EU:s 27 medlemsländer samt, enligt reglerna i EES-avtalet, även Norge, Island och Liechtenstein. Målet är att uppnå fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer på den inre marknaden. Kommissionen för EU:s talan både i WTO och i andra handelspolitiska förhandlingar. Beslutanderätten i handelspolitiska frågor är delad mellan ministerrådet och Europaparlamentet.

Sverige är medlem i WTO både som land och genom EU. WTO bildades 1995 efter Uruguayrundans avslutande och tog då över rollen från det Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) som institutionellt forum för de olika regelverk som utgör det multilaterala handelssystemet. WTO består av dels multilaterala avtal som omfattar samtliga medlemsländer (avtal om varor, tjänster och immaterialrätt), dels plurilaterala avtal som omfattar ett begränsat antal medlemsländer (t.ex. om offentlig upphandling). År 2001, vid WTO:s fjärde ministerkonferens, enades medlemsländerna om att inleda en ny förhandlingsrunda, den s.k. Doharundan. Förhandlingarna i WTO och Doharundan bröt samman i slutet av mars 2011 och sedan dess har det varit ett låst förhandlingsläge. Den 9:e ministerkonferensen i WTO är planerad till den 3–6 december 2013 på Bali, Indonesien. Agendan för mötet på Bali är ännu inte fastställd. Innan ministermötet i december ska det väljas en ny generaldirektör för WTO. Processen har påbörjats och förhoppningen är att en av de nio kandidaterna kan väljas med konsensus i maj för att därefter kunna tillträda posten den 1 september 2013.

Efter beslut av riksdagen våren 2012 (prop. 2011/12:92, bet. 2011/12:NU23) slogs Invest Sweden den 1 januari 2013 samman med Exportrådet, som bytte namn till Sveriges export- och investeringsråd, även kallat Business Sweden.

I det följande behandlas motioner som rör olika handelspolitiska frågor uppdelat i avsnitten Internationell handelspolitik och Handels- och investeringsfrämjande.

Internationell handelspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör tullmurar, importrestriktioner och övriga handelshinder mot utvecklingsländer samt exportstöd för jordbruksprodukter. Utskottet delar motionärernas uppfattning men förutsätter att regeringen fortsätter verka enligt den svenska linjen och menar därmed att ett riksdagsuttalande kan besparas.

Riksdagen avslår även ett motionsyrkande som rör insyn i handelspolitiken. Utskottet menar att kravet i motionen kan anses vara tillgodosett.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som rör rättvis handel. Utskottet vidhåller sin tidigare deklarerade uppfattning att handelsavtal inte ska utvecklas till att enkom bli ett verktyg för genomförandet av FN:s millenniemål och menar vidare att det inte behöver föreligga en motsättning mellan målet om att handel å ena sidan ska bidra till minskade klyftor, ökad jämställdhet, hållbar utveckling och å andra sidan fri handel.

Därtill avslår riksdagen ett motionsyrkande om handel och jämställdhet. Utskottet framhåller vikten av att stödja insatser på handelspolitiska området av särskild betydelse för ökad jämställdhet men menar samtidigt att bristande jämställdhet i första hand bör angripas med andra åtgärder än handelsåtgärder.

Dessutom avslår riksdagen övriga motionsyrkanden om internationell handelspolitik, däribland frågor som rör utformningen av handelsavtal i relation till olika internationella konventioner, bekämpande av korruption, tillgången till läkemedel i utvecklingsländer, demokratiseringen av WTO, miljöteknik till utvecklingsländer, och Singaporefrågorna.

Jämför reservationerna 1 (MP, V), 2 (SD), 3 (S, MP, V), 4 (MP, V), 5 (MP, SD, V) och 6 (MP, V).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U237 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) framhålls att kommissionen uppmanat alla medlemsstaterna att utarbeta nationella planer för genomförandet av FN:s nya vägledande principer med riktlinjer för hur företags agerande i relation till mänskliga rättigheter ska genomföras och bedömas. Motionärerna anser att riksdagen bör uppmana regeringen att verka för att dessa principer genomförs i såväl Sverige som andra länder (yrkande 2). Vidare anser de att regeringen ska uppdatera sin handbok från 2006 så att OECD:s uppdaterade riktlinjer används i sin senaste ver-

sion samt att FN:s vägledande principer ska utgöra grunden för den nationella kontaktpunktens och företagens arbete med CSR (företagens arbete med socialt ansvar, yrkande 3).

I motion 2012/12:N333 av Valter Mutts och Bodil Ceballos (MP) yrkande 3 betonar vikten av att CSR utökas till att även omfatta transportledet. Motionärerna framhåller att det i dag saknas krav på rimliga anställningsvillkor i transportledet. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att i internationella forum driva frågan om vikten av att integrera transportledet i företagets CSR-arbete.

I partimotion 2012/13:U327 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14 betonas motionärerna att utvecklingsländerna för att minska sina utsläpp måste få tillgång till modern miljöteknik. Därför bör riksdagen uppmana regeringen att inom de internationella klimatförhandlingarna verka för att grön teknik, som bekämpar klimatförändringarna, ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsuppehållande mediciner har fått.

I kommittémotion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) framhålls att fri handel alltför ofta innebär en frihet för den som har resurser och makt att exploatera och utkonkurrera dem som har mindre makt och resurser. Exempel på detta är den s.k. kapitalflykten samt befästandet av en internationell ekonomisk arbetsdelning. Därför bör det överordnade målet för svensk handelspolitik enligt motionärerna vara att handeln ska bidra till minskade klyftor inom och mellan länder, ökad jämställdhet och hållbar utveckling (yrkande 1).

Vidare framhålls att handelspolitiken inte heller får motverka uppfyllandet av millenniemålen. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att i EU och WTO driva krav på att handelsavtal utformas och utvärderas utifrån millenniemålen om fattigdomsbekämpning, hälsa och mänskliga rättigheter (yrkande 2).

Motionärerna lyfter även fram vikten av att handelsfrågor genomsyras av ett ekologiskt perspektiv (yrkande 3). De pekar på att det kan uppstå konflikter mellan miljökonventioner och handelsavtal och att det då är oklart vem som har tolkningsföreträde. Regeringen bör därför i internationella forum verka för att det tillsätts en utredning om huruvida Internationella domstolen i Haag kan vara en lämplig instans för att lösa uppkomna tvister mellan WTO och miljökonventionerna. Vidare anser man att Sverige bör agera i EU och WTO för att klimat- och miljöperspektiv alltid ska inkluderas i handelsavtal.

Motionärerna betonar därtill att handelspolitiken inte är könsneutral. Därför bör riksdagen uppmana regeringen att som enskilt land och inom ramen för EU och WTO verka för att alla förhandlingar om nya handelsavtal ska innehålla en analys av hur de förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och möjligheten att nå de av FN:s millenniemål som berör kvinnors situation (yrkande 4).

Vidare bör enligt motionärerna Sverige inom EU och WTO verka för att förhandlingar och handelsavtal kopplas till tydliga krav på att länderna har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner (yrkande 5). Vad gäller fackliga frågor lyfter även motionärerna fram exportfrizonerna som ett stort problem, eftersom de menar att facklig verksamhet vanligtvis är förbjuden eller grovt inskränkt i sådana zoner. I ljuset av detta bör riksdagen påtala för regeringen att Sverige inom så väl WTO som EU tydligt bör arbeta för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner där de fackliga rättigheterna kränks eller inskränks (yrkande 7).

Vid förhandlingar om handelsavtal bör Sverige verka för att man ska respektera varje enskilt lands möjlighet att föra en restriktiv alkoholpolitik med folkhälsoperspektiv (yrkande 8). Det är enligt motionärerna inte rimligt att hantera alkoholen som vilken vara som helst i handelsavtal, och därför är krav om att alkoholen ska exkluderas från handelsavtal med EU fullt rimligt.

I motionen lyfter även motionärerna frågan om korrupcion inom den internationella handeln. De påminner om att OECD antagit en konvention mot bestickning av utländska företrädare. Motionärerna anser att Sverige bör verka för att mer uppmärksamhet riktas mot korrupcionens källa, vilket man menar oftast är den rika delen av världen då det gäller fall av grov bestickning. Detta bör riksdagen påtala för regeringen (yrkande 10).

Vad gäller WTO bör Sverige verka för att organisationen demokratiseras och att de fattiga länderna får en reell möjlighet att påverka utformningen av handelspolitiken (yrkande 11). Vidare anser motionärerna att det bör finnas en större insyn och öppenhet så att allmänheten, riksdagen och frivilligorganisationer lättare kan ta del av den svenska ståndpunkten och hur Sverige har agerat. Därför bör riksdagen genom ett uttalande kräva att regeringen årligen rapporterar till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och Sveriges ställningstagande i frågor som rör WTO och andra internationella handelsfrågor (yrkande 12).

Motionärerna menar dessutom att det finns en motsättning mellan TRIPS-avtalet och möjligheten att förverkliga rätten till hälsa. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att verka för att problemen kring begränsningen av den s.k. tvångslicensieringen får en lösning som garanterar att även de fattigaste utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång på läkemedel (yrkande 13).

Vad gäller frihandelsavtalet mellan EU och Indien anser motionärerna att regeringen bör arbeta för att åtgärder vidtas för att garantera Indiens fortsatta produktion av generiska läkemedel (yrkande 14). Vidare anser man att regeringen i dessa förhandlingar även bör arbeta för att alla eventuella påtryckningar på Indien om att ändra landets lagar kring dataexklusivitet upphör, eftersom den s.k. dataexklusiviteten innebär en bakväg för multinationella läkemedelsföretag att säkra sitt monopol och därigenom ett högt pris trots att patenttiden löpt ut (yrkande 15).

I motionen problematiserar man vidare EU:s handelspolitik med fokus på jordbruk och utvecklingsländer. Motionärerna anser att riksdagen genom ett uttalande ska uppmana regeringen att verka för att EU avskaffar kvarvarande tullmurar, importrestriktioner och övriga handelshinder mot utvecklingsländer (yrkande 16). Motionärerna framhåller vidare att bönder i utvecklingsländerna blir utkonkurrerade på sina hemmamarknader av jordbruksprodukter från EU. Därför bör riksdagen uppmana regeringen att verka för att EU ska avskaffa exportstöd för jordbruksprodukter och stöd till inhemska jordbrukare (yrkande 17).

Vidare framhåller motionärerna sin uppfattning att makt behöver flyttas från företagens stängda styrelserum till demokratiska arenor. Eftersom man menar att de s.k. Singaporefrågorna leder till en utveckling i motsatt riktning är det angeläget att regeringen inom EU verkar för att dessa frågor exkluderas från alla handels- och associeringsavtal som EU ingår med länder och regioner i världen (yrkande 19).

Slutligen, vad gäller internationell handel, lyfter motionärerna fram vikten av att Sverige inom EU verkar för att respekten för mänskliga rättigheter sätts främst i förhandlingarna kring handelsavtalet med Gulfstaternas samarbetsråd (GCC). Om detta inte kan uppnås anser motionärerna att förhandlingarna bör frysas (yrkande 22).

Vissa kompletterande uppgifter

WTO

Som nämnts inledningsvis är nästa ministermöte inom WTO planerat till den 3–6 december 2013 på Bali. Sveriges talan i WTO förs genom kommissionen. På förslag från Allmänna rådets ordförande kommer förberedelserna och själva konferensen att vägledas av principen om fullt deltagande, inkluderande och transparens. De förslag på agerande eller beslut som medlemmarna vill att ministrarna ska lägga fram ska utvecklas i enlighet med den normala konsensusprincipen. Enligt uppgifter från Utrikesdepartementet finns det en plan men ingen fastlagd dagordning för detta arbete. Det som diskuteras är den gemensamma målsättningen att fullfölja Doharundan, men utsikterna att lyckas med detta till december bedöms som mycket små. I stället talas det om ett minipaket där tre frågor lyfts fram: förenkling av handelsprocesser, tullkvoter för jordbruksprodukter samt utvecklingsfrågor. I slutsatserna från Europeiska rådets möte den 7–8 februari 2013 framgår att EU är beredda att inleda en diskussion om WTO-agendan efter Bali som inkluderar utvecklingsagendan från Doha.

Enligt uppgift från Utrikesdepartementet är regeringens målsättning att det ovan nämnda minipaketet ska kunna slutföras i december 2013 och att man därefter ska fortsätta med ytterligare förhandlingar för att genomföra Doharundan. Ytterligare en fråga som regeringen ser som särskilt viktig inför ministermötet är revideringen av WTO:s Informationsteknikavtal (ITA). Det befintliga avtalet slöts 1997 och många av dagens it-produkter

omfattas därför inte av avtalet och är därmed inte befriade från tullar. Regeringen lyfter även frågan om att minska handelshinder (ta bort tullar) för miljövänliga varor och tjänster. De s.k. Apecländerna (Asia Pacific Economic Cooperation) arbetar med ett sådant avtal och det finns önskemål om att lyfta det i ett större sammanhang, men det är tveksamt om det kan bli klart till ministerrådet i december eftersom Apecländerna inte är helt klara med sitt avtal.

Utskottet avstyrkte våren 2010 (bet. 2009/10:NU13) två motionsyrkanden som överensstämmer med de här aktuella i motion 2012/13:N206 (V) om WTO:s funktionssätt och en ökad insyn i den internationella handelspolitiken. I detta sammanhang framhöll utskottet bl.a. att behandlingen av frågor som rör WTO:s funktionssätt bör ske först efter det att Doharundan är avslutad, något som WTO:s medlemmar också är eniga om. Vidare framhöll utskottet betydelsen av största möjliga öppenhet inom WTO. Utskottet lyfte fram att medlemmarna enligt Dohadeklarationen har ett gemensamt ansvar för att garantera intern öppenhet, att WTO successivt blivit mer transparent då material i allt högre grad görs tillgängligt för allmänheten och att dialogen med det civila samhället har stärkts. Kravet om att regeringen bör öka sin rapportering till riksdagen om handelspolitiken avvisade man med hänvisning till den rapportering som redan sker.

Internationell handel och ansvarsfullt företagande

Allmänt om ansvarsfullt företagande

Ansvarsfullt företagande eller företagens sociala ansvar (Corporate social responsibility, CSR) är ett paraplybegrepp som omfattar många olika delar. I kommissionens meddelande om en förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar (KOM(2011) 681) ges en ny definition av företagens sociala ansvar som ”företagens ansvar för den egna verksamhetens konsekvenser för samhället”. Enligt kommissionen omfattar företagens sociala ansvar åtminstone mänskliga rättigheter, arbets- och anställningsförhållanden (t.ex. utbildning, mångfald, jämställdhet och arbetsmiljö), miljöfrågor (t.ex. biologisk mångfald, klimatförändringar, resurseeffektivitet, livscykelbedömningar och förebyggande av föroreningar) och åtgärder mot mutor och korruption. Vidare ingår också delaktighet i samhället och samhällsutveckling, integration av människor med funktionsnedsättning och främjande av konsumenternas intressen (även integritetsskydd) i företagens sociala ansvar. Att främja socialt ansvarstagande och miljötanke i leverantörskedjan och lämna icke-finansiell information anses vara viktiga övergripande frågor. I kommissionens antagna meddelande om EU-politik och frivilligarbete: Erkännande och främjande av gränsöverskridande frivilliginsatser i EU (KOM(2011) 568) framgår att även anställdas frivilligarbete erkänns som ett uttryck för företagens sociala ansvar.

Enligt statens ägarpolicy för 2012 definieras bolagens ansvar för hållbarhetsfrågor som ansvarsfullt utnyttjande av resurser samt hantering av mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald.

Sverige har anslutit sig till en rad internationella konventioner som omfattar internationellt erkända vägledande principer och riktlinjer kring ansvarsfullt företagande och har därigenom vissa förpliktiganden (även om riktlinjerna är frivilligbaserade för företagen). Det handlar bl.a. om att Sverige ska stödja företag i deras arbete med socialt samhällsansvar. Bland dessa konventioner kan nämnas OECD:s riktlinjer för multinationella företag, de tio principerna i FN:s Global Compact, den vägledande ISO-standarderna om socialt ansvarstagande (ISO 26000:2010), ILO:s trepartsförklaring om multinationella företag och socialpolitik (1977/2000) samt FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter.

OECD:s riktlinjer för multinationella företag

OECD:s riktlinjer för multinationella företag innehåller icke-bindande principer och standarder för ansvarsfullt företagande. Medlemsländerna i OECD samt de stater som valt att ansluta sig till riktlinjerna har förbundit sig att främja riktlinjerna. Riktlinjerna rör frågor om företag och mänskliga rättigheter, miljö, anti-korruption, arbets- och anställningsförhållanden, konsumentintressen, konkurrens, vetenskap och teknik, skatt samt sedan revideringen av riktlinjerna 2011 respekt för frihet på nätet. För att stödja och främja riktlinjerna upprättar de anslutna länderna nationella kontaktpunkter. Den svenska nationella kontaktpunkten har upprättats i samverkan mellan staten, näringslivet och arbetstagarorganisationer och leds av sekretariatet Globalt Ansvar som är en avdelning under Utrikesdepartementets enhet för internationell handelspolitik. Vid denna enhet finns även Sveriges CSR-ambassadör.

I detta sammanhang kan nämnas att det enligt uppgift från Utrikesdepartementet har initierats ett arbete med att uppdatera regeringens handbok från 2006 utifrån de nya riktlinjerna. Arbetet pågår, men det är en process där flera aktörer ingår och uppges därför ta tid.

FN:s Global Compact

Enligt FN:s Global Compact uppmanas företag att ställa sig bakom och agera utifrån tio principer som rör mänskliga rättigheter, arbets- och anställningsförhållanden, miljö och antikorruption. Principerna baseras på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, ILO:s grundläggande konventioner om de mänskliga rättigheterna i arbetslivet, Riodeklarationen samt FN:s konvention mot korruption.

ISO-standard om socialt ansvarstagande

ISO 26000:2010 är en internationell standard med riktlinjer för socialt ansvarstagande. Den bygger på sju grundläggande principer som tillsammans definierar begreppet socialt ansvarstagande. Dessa sju grundprinciper ska genomsyra det sociala ansvarsarbetet och är obligatoriska för de företag och organisationer som certifieras. De sju grundläggande principerna för socialt ansvarstagande är ansvarsskyldighet, transparens, etiskt uppträdande, respekt för intressenterna, respekt för lagen, efterlevnad av internationella uppförandenormer samt respekt för mänskliga rättigheter. För att ett företag ska certifieras enligt ISO 26000 ska företaget eller organisationen även välja att fokusera på en eller flera av sju konkreta sakfrågor för socialt ansvarstagande.

ILO:s trepartsförklaring om multinationella företag och socialpolitik

ILO:s deklaration om multinationella företag och socialpolitik innehåller principer för arbetsmarknads-, social- och arbetsrättslagstiftning som regeringar samt organisationer av arbetsgivare och anställda rekommenderas att ta hänsyn till. Deklarationen täcker ett flertal ILO-konventioner samt ett stort antal rekommendationer från ILO och omfattar riktlinjer gällande anställning, utbildning, arbets- och livsvillkor och arbetsmarknadsrelationer och innehåller bl.a. krav på hur partsrelationer bör se ut på arbetsmarknaden och hur löntagares trygghet ska säkerställas.

Det uttalade syftet med deklarationen är att inspirera till effektivt arbete med socialt ansvarstagande i arbetslivet såväl i politik som i praktik. ILO-deklarationen innehåller bestämmelser om att regeringen i det multinationella företagets ursprungsland ska samarbeta med regeringen i mottagarlandet vid eventuella problem som kan uppstå i samband med direktinvesteringar. Deklarationen har en uppföljningsmekanism inom ILO-systemet.

I detta sammanhang kan även ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet omnämnas. Den består av åtta kärnkonventioner som täcker fyra olika områden – fackföreningsfrihet, eliminering av slavarbete, effektivt förbud mot barnarbete och icke-diskriminering.

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

I juni 2011 antog FN:s råd för mänskliga rättigheter enhälligt en rekommendation i form av vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Riktlinjerna togs fram av FN:s särskilde representant för företagande och mänskliga rättigheter, John Ruggie, och riktlinjerna går även under benämningen Ruggieregelverket. De allmänna punkterna i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter utgår ifrån att stater har en skyldighet att respektera, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna; att företag har en särskild roll och funktion i samhället och måste följa alla tillämpliga lagar och respek-

tera de mänskliga rättigheterna och slutligen att det finns ett behov att få sin sak prövad effektivt och på lämpligt sätt för det fall rättigheterna och skyldigheterna inte respekteras.

I detta sammanhang kan nämnas att det enligt uppgift från Utrikesdepartementet har inletts ett arbete med att se över hur Sverige genomföra FN:s ramverk och vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Vidare pågår det ett arbete på EU-nivå som en del av kommissionens strategi för CSR-frågor.

Vidare kan nämnas att samtliga de länder som EU har slutit handelsavtal med måste respektera de mänskliga rättigheterna. EU:s målsättning är att införliva klausuler om respekt för de mänskliga rättigheterna i de associationsavtal man förhandlar om med Gulfstaternas samarbetsråd (GCC), och det gäller även de avtal som förhandlas med Kina, Irak och Libyen m.fl. Utöver handelsrelationer täcker dessa avtal en bredare politisk dialog.

EU började 1990 förhandla med GCC om ett handelsavtal, men kort därefter avstannade förhandlingarna. Förhandlingarna återupptogs 2002 och intensifierades 2007 för att ånyo gå i stå 2008. Sedan dess förekommer informella kontakter mellan förhandlarna, och parterna har enats om ett gemensamt handlingsprogram för 2010–2013. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet kvarstod två frågor att lösa då förhandlingarna avbröts. Den ena frågan var EU:s krav på att det ska finnas en referens till mänskliga rättigheter i avtalet. Den andra frågan gäller exportskatter på petrokemiska produkter/olja, något Saudiarabien motsätter sig.

Klimat- och miljöhänsyn

Klimat- och miljöhänsyn ingår i de internationella konventioner och bestämmelse som reglerar hållbart eller ansvarsfullt företagande. I detta sammanhang kan även nämnas att medlemmarna vid WTO:s ministerkonferens i Doha 2001 enades om att förhållandet mellan regelverken inom WTO och internationella miljökonventioner (multilateral environmental agreements, MEA), särskilt de som innehåller specifika handelsåtaganden, skulle ingå som en del i förhandlingarna av Doharundan. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet var Sverige och EU drivande för att miljöfrågorna fördes in i Doharundan. Dohamandatet är dock förhållandevis svårtolkat. Förhandlingarna om förhållandet mellan reglerna i de multilaterala miljökonventionerna och WTO har därför ägnats åt att definiera de olika koncepten i mandatet. Det är också en kontroversiell fråga, som trots att den funnits på agendan under många år karaktäriseras av motsättningar. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet har frågans känslighet lett till att den inte finns med som en del av det tidigare nämnda minipaketet. Förhandlingarna inom Doha uppges gå långsamt, och det gäller inte minst miljöfrågorna. Bland de internationella miljökonventionerna är det ett tjugotal som innefattar bestämmelser som kan påverka handeln. Även om problematiken har aktualiserats vid något tillfälle har hittills ingen formell tvist rörande en åtgärd enligt en internationell miljökonvention förts fram till WTO.

Det finns i dag olika former av samarbete och informationsutbyte mellan WTO och MEA-sekretariaten och frågan om kriterier för beviljan av observatörsstatus för MEA-sekretariaten ingår också som en del i Dohaförhandlingarna. Fler MEA-sekretariat och internationella organisationer har beviljats observatörsstatus till WTO:s handels- och miljöutskott, och en möjlighet finns även att bevilja observatörsstatus för förhandlingskommittén genom en särskild ansökan inför varje förhandling. Frågan lyftes även vid 2002 års världstoppmöte om hållbar utveckling där man efterlyste insatser för att stärka samarbetet mellan FN:s miljöprogram och andra FN-organ och fackorgan, Bretton Woods-institutionerna och WTO inom deras respektive mandat.

Internationell handel och jämställdhet

FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, den s.k. Cedawkonventionen, utgör en av FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna. Konventionen omfattar 30 artiklar och definierar vad som utgör diskriminering av kvinnor samt sätter upp en agenda för nationella åtgärder för att motverka sådan diskriminering. Konventionen antogs av FN:s generalförsamling 1979 och trädde i kraft 1981, och över 90 procent av FN:s medlemsstater har förbundit sig att följa den. Vart fjärde år rapporterar de stater som ratificerat konventionen hur väl den efterlevs och vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra den.

När det gäller handelspolitik och jämställdhet kan nämnas att kommissionens handelsdirektorat beställer s.k. hållbarhetsmässiga konsekvensanalyser (Sustainability Impact Assessments, SIA) av samtliga större multilaterala, regionala eller bilaterala handelsavtal som kommissionen förhandlar för medlemsstaterna. Konsekvensanalyserna är omfattande och inkluderar ett stort antal områden, däribland handelsavtalens effekter på kvinnors villkor och jämställdhet. Studierna, som är oberoende och genomförs av externa konsulter, presenteras på kommissionens hemsida tillsammans med kommissionens synpunkter.

Vidare kan man även påminna om att det i Kommerskollegiums uppdrag ingår att bidra med analyser av hur handeln påverkar och påverkas av ekonomiska, sociala och ekologiska faktorer. I dessa analyser ska ett jämställdhetsperspektiv integreras. I myndighetens årsredovisning från 2010 framgår att myndigheten har vidareutvecklat sitt arbete med jämställdhetsintegrering och vidtagit flera åtgärder för att praktiskt och konkret införliva jämställdhetsaspekter i sina analyser. Myndigheten har genomfört ett flertal pilotprojekt för jämställdhetsintegrering. Bland dessa nämns en fallstudie av kopplingarna mellan handel och jämställdhet i frihandelsavtalet mellan EU och Sydkorea, samt en marknadsföring av Solvit. Nämnas kan även att myndigheten på uppdrag av regeringen 2005 presenterade en studie om genus- och jämställdhetsaspekter i regionala och bilaterala frihandels- och associationsavtal.

Korruption

Sverige har ratificerat en rad internationella konventioner för att bekämpa korruption: OECD:s konvention om bekämpande och bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden, Europarådets straffrättsliga konvention mot korruption (ETS nr 173) och civilrättsliga konvention mot korruption (ETS nr 174) samt FN-konventionen mot korruption. Utöver detta finns ett flertal riktlinjer och principer som Sverige även förbundit sig att följa, däribland de tidigare nämnda OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Enligt en bestämmelse i OECD:s konvention är konventionsparterna förpliktigade att kriminalisera givande av muta till utländska tjänstemän.

OECD granskar återkommande staternas efterlevnad av ovan nämnda konvention. Granskningen sker i flera steg. I ett första steg granskas om medlemsländernas lagar överensstämmer med konventionens bestämmelser. I ett andra steg granskas hur bestämmelserna efterlevs i praktiken. I det tredje steget görs en mer grundlig utvärdering av hur medlemslandet har genomfört konventionen och de rekommendationer som utfärdats i tidigare granskningar. I juni 2012 publicerade OECD en tredje uppföljande granskningsrapport om Sverige. En av huvudslutsatserna i rapporten är att Sverige behöver vidta större ansträngningar för att aktivt övervaka efterlevnaden av anti-korruptionslagstiftning.

Den 19 mars 2009 tillsatte regeringen en särskild utredare, f.d. justitierådet Bo Svensson, med uppdraget att se över och modernisera den straffrättsliga regleringen av brotten mutbrott och bestickning. I regeringens direktiv till utredaren (dir. 2009:15) ingick även att analysera kritik som framkommit vid OECD:s bedömning av Sveriges efterlevnad av konventionen om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden och vid behov föreslå åtgärder för att komma till rätta med kritiken. Efter ett riksdagsbeslut (prop. 2011/12:79, bet. 2011/12:JuU23) trädde en ny reformerad mutbrottslagstiftning i kraft den 1 juli 2012. I den reformerade lagstiftningen är straffansvaret anpassat till ovan nämnda internationella konventioner.

I detta sammanhang kan även nämnas att utredaren tillsammans med en arbetsgrupp med representanter för näringslivet i Sverige tog fram ett förslag till Svensk kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet (den s.k. Näringslivskoden). Koden fastställdes av styrelsen för Institutet mot mutor (IMM) i september 2012 och förvaltas sedan dess av institutet. Koden är tänkt att utgöra ett komplement till de straffrättsliga bestämmelserna och ställer högre krav än de som följer av brottsbalkens bestämmelser om mutbrott. Koden, som innehåller riktlinjer om när det är tillåtet eller otillåtet för ett företag att erbjuda, utlova eller överlämna en förmån till anställda eller uppdragstagare i ett annat företag eller offentligt organ samt när det är tillåtet att ta emot förmåner från någon annan, har

arbetats fram i samklang med tidigare fastställda regelverk, t.ex. OECD, Internationella handelskammaren (ICC), Transparency International och IMM. Koden utgör en del i näringslivets självreglering.

Enligt uppgift från Utrikesdepartementet har regeringen avlämnat en s.k. 6-månadersrapport till OECD med svar på den kritik som riktades mot Sverige i den tidigare nämnda tredje uppföljande granskningsrapporten från i juni 2012. Sverige kommer även att avlämna ytterligare en rapport i juni 2013. Därefter kommer OECD att fatta beslut om huruvida ytterligare granskning ska vidtas. I 6-månadersrapporten framhåller regeringen bl.a. den nya mutbrottslagstiftningen, att man har initierat ett analysarbete på Justitiedepartementet gällande företagsböter samt det pågående arbetet som sker vid Riksåklagarens kansli, Riksenheten mot korruption vid Åklagarmyndigheten samt Nationella korruptionsgruppen som inrättades vid Rikskriminalpolisen i januari 2012.

Handel och alkohol

Mot bakgrund av det som framförs i motion 2012/13:N206 (V) om att Sverige bör verka för att man vid förhandlingar om handelsavtal ska respektera varje enskilt lands möjlighet att föra en restriktiv alkoholpolitik med folkhälsoperspektiv kan man påminna om att handel med varan alkohol och tjänster beträffande distribution av alkohol förhandlas inom ramen för WTO i bilaterala och regionala handelsförhandlingar. Handel med varor regleras inom det allmänna tull- och handelsavtalet som slöts 1947 (GATT) och handel med tjänster regleras inom det allmänna tjänsteavtalet som slöts 1995 (GATS). Avtalen innehåller två grundläggande principer, principen om mest gynnad nation och principen om nationell behandling. Medlemsländernas möjlighet att lagstifta eller införa regler för att skydda människors hälsa påverkas inte av GATT eller GATS, så länge de är icke-diskriminerande. Det är också möjligt att undanta försäljning av alkoholhaltiga drycker från avtalet. I detta sammanhang kan även nämnas att handelsminister Ewa Björling i svar på en fråga av Hans Linde (V) (fr. 2010/11:221) framhöll att alkoholpolitiken i huvudsak är en nationell kompetens och att de åtgärder som normalt används för att begränsa och minska alkoholkonsumtionen inte omfattas av förhandlingar gällande frihandelsavtal.

Allmänna preferenssystemet (GSP)

Sedan 1970-talet har det funnits ett system med tullsänkningar och tullfrihet för utvecklingsländer vid import till EU. Den 31 oktober 2012 antogs den nya EU-förordningen (nr. 978/2012) om allmänna preferenssystemet (GSP). Förordningen trädde i kraft den 20 november 2012, men de nya tullförmånerna börjar tillämpas först den 1 januari 2014. GSP-systemet består av tre delar: ett bassystem (Bas-GSP) som ger tullåttnader för ett antal varor, GSP+ som är en särskild incitamentordning som innebär att ytterligare förmåner kan ges till utvecklingsländer som arbetar för en håll-

bar utveckling (främst på områdena arbetsrätt, mänskliga rättigheter och miljö) och som har ett gott styre, och slutligen Everything But Arms (EBA), ett system för de minst utvecklade länderna (MUL) som innebär tull- och kvotfrihet för alla varor utom vapen. Det uttalade målet med den nya förordningen är att koncentrera hjälpen till de mest behövande, att stärka GSP+ som ett incitament för gott styre och hållbar utveckling och att göra systemet mer transparent, stabilt och förutsägbart. Det nya systemet är tänkt att ha större genomslag i länder med störst behov. Det är möjligt att häva tullförmåner för enskilda varusektorer för konkurrenskraftiga utvecklingsländer, och rika utvecklingsländer kan uteslutas helt. För länder som inte följer vissa angivna internationella konventioner kan förmåner temporärt upphävas.

Kommissionen arbetar även aktivt med regionala och bilaterala förhandlingar. År 2002 inleddes förhandlingar med Afrika, Västindien och Stilla havsområdet (AVS-länderna) för att sluta avtal om ekonomiska partnerskapsavtal (EPA), då det tidigare systemet med tullåttnader för AVS-kretsen underkändes av WTO eftersom det var diskriminerande mot andra fattiga länder. Avtalsförhandlingarna sker med sju olika regioner, och i januari slöts det första avtalet med ESA (Eastern and South Africa). År 2006 inleddes en ny rad förhandlingar med utvecklingsländer och regioner som Mercosur, Indien, Ukraina, Peru och Colombia samt Centralamerika. I december 2011 slutfördes förhandlingarna med Ukraina. De politiska villkoren har dock ännu inte uppnåtts. I juni 2012 undertecknades ett handelsavtal mellan EU och Peru samt Colombia och ett associationsavtal med Centralamerika.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Förhandlingar om den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013 pågår i rådet och i Europaparlamentet och beslut väntas under det irländska ordförandeskapet under våren 2013. Enligt EU:s åtaganden i Dohaförhandlingarna ska exportsubventionerna avvecklas senast 2013, eller vid Doharundans slut. I en faktagromemoria från regeringen (2010/11:FPM72) med anledning av ett meddelande från kommissionen om den gemensamma jordbrukspolitiken mot 2020 framgår att kommissionens målsättning är att exportstöden ska fasas ut och handelsstörande stöd och tullar på jordbruksprodukter minskas kraftigt. Syftet är att förbättra utvecklingsländernas konkurrenssituation globalt, för att tillsammans med investeringar i deras jordbrukssektor ge bättre förutsättningar för en ökad jordbruksproduktion i utvecklingsländerna.

I oktober 2011 presenterade kommissionen en rad lagförslag för en gemensam jordbrukspolitik efter 2013, och i kommissionens förslag (KOM (2011) 626) om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter (förordningen om en samlad marknadsordning) finns exportsubventionerna kvar. Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet driver Sverige på för att exportsubventionerna ska avskaffas 2013, oavsett vad

som händer i de kommande Dohaförhandlingarna i WTO. Regeringen har dock begränsat stöd från de andra medlemsländerna, och kommissionens linje är att EU ska fullfölja sitt åtagande under förutsättning att andra länder avskaffar sina exportstöd, däribland att USA avskaffar sina exportkrediter. Frågan om avskaffandet av exportsubventioner kan eventuellt komma att ingå som en del i det tidigare nämnda minipaketet inför de kommande förhandlingarna vid WTO:s ministerkonferens på Bali 2013, men det är ännu inte fastställt. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet skulle regeringen välkomna detta, och det är en fråga som man lyfter upp på dagordningen när tillfälle ges. I svar på en interpellation av Jens Holm (V) (ip. 2010/11:117) om jordbrukssubventioner underströk jordbruksminister Eskil Erlandsson att EU inom ramen för Doharundan åtagit sig att avveckla exportsubventionerna under förutsättning att andra länder avvecklar sina former av exportstöd, och han förklarade att han kommer att verka konstruktivt för att detta ska kunna verkställas.

Avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS) och om åtgärder mot intrång i immateriella rättigheter (ACTA)

Avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS) utgör en del av WTO:s regelverk och innehåller bl.a. bestämmelser om patent och upphovsrätt. Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort för innehållet i avtalet (bet. 2011/12:NU13).

Ett handelsavtal om åtgärder mot intrång i immateriella rättigheter, framför allt piratkopiering och varumärkesförfalskning (ACTA) har tillkommit för att förbättra säkerställandet av bl.a. TRIPS. Avtalet förhandlades klart i slutet av 2010 men har ännu inte trätt i kraft. Avtalet innefattar de immateriella rättigheter som fastställts i TRIPS och berör en rad immaterialrättsliga instrument såsom civil- och straffrättsliga bestämmelser, regler om gränsåtgärder och internationellt samarbete. I många delar är avtalet preciseringar i förhållande till TRIPS, men det finns också vissa nyheter. Bland annat är de civilrättsliga och straffrättsliga bestämmelserna mer utvecklade och avtalet innehåller också bestämmelser om säkerställande i den digitala miljön. Även bestämmelserna om internationellt samarbete är mer utvecklade än i TRIPS. Avtalet är en reaktion mot att vissa utvecklingsländer och tillväxtländer, framför allt Brasilien, Indien och Kina, motsatt sig att diskutera säkerställande av immateriella rättigheter inom ramen för WTO och FN-organet WIPO.

EU:s förhandlingar med Indien

Sedan 2007 pågår förhandlingar mellan EU och Indien om ett frihandelsavtal. När det gäller innehållet i avtalet i relation till det som nämns i motionen om tillgången på läkemedel är, enligt uppgift från Utrikesdepartementet, Sveriges linje att frihandelsavtalet inte ska påverka Indiens möjligheter att tillverka generiska läkemedel negativt, en linje man delar med kommissionen.

Kommissionen har på sin hemsida publicerat ett dokument med frågor och svar kring EU:s förhandlingar om ett frihandelsavtal med Indien (EU-India FTA negotiations and access to medicines Questions and answers) i relation till tillgången på läkemedel. Här framgår att EU i förhandlingarna har föreslagit en klausul med syftet att inget i avtalet ska begränsa Indiens möjlighet att producera och exportera livsuppehållande läkemedel, i enlighet med TRIPS-avtalet och Dohadeklarationen om TRIPS-avtalet och folkhälsa, särskilt genom tvångslicensiering.

När det gäller dataexklusivitet framhåller kommissionen i svar på frågor att man bör ta hänsyn till att utveckling och marknadsföring av nya läkemedel är kostsamma och tidskrävande och att det därför också är rimligt att det finns ett skydd enligt artikel 39.3 i TRIPS. Förhandlingar om denna fråga pågår med Indien, och kommissionen uppger att de är redo att visa flexibilitet i frågan och ta hänsyn till Indiens rättsystem, den politiska utvecklingen i Indien kring frågan, det faktum att Indien är ett utvecklingsland och den roll det spelar för produktionen av viktiga generiska läkemedel för utvecklingsländer. Kommissionen menar att dataexklusivitet inte kommer att hindra en effektiv användning av en tvångslicens. EU har föreslagit en klausul som garanterar att ingen bestämmelse i frihandelsavtalet kommer att förhindra Indien från att använda den flexibilitet som finns i TRIPS-avtalet. Vid händelsen av en konflikt mellan regler om dataexklusivitet och tvångslicensiering skulle den senare åsidosätta den förra.

Vid tidpunkten då kommissionen publicerade detta dokument befann sig förhandlingarna kring immateriell rätt i sin linda. Kommissionen gjorde dock bedömningen att det skulle vara möjligt att avancera snabbt i frågan givet det samförstånd och det gemensamma intresse som finns i frågan.

Miljöteknik och TRIPS

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden som varit likalydande med det här aktuella i motion 2012/13:U327 (V) om att Sverige bör verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsuppehållande mediciner. Senast utskottet gjorde detta var våren 2012 (bet. 2011/12:NU13). I detta sammanhang påpekade utskottet att utvecklingsländerna behöver få tillgång till ny, energieffektiv teknik men framhöll samtidigt att överföring av miljöteknik till utvecklingsländer i första hand är en patentfråga och inte en klimatfråga.

Singaporefrågorna

Vid WTO:s ministermöte i Singapore 1996 lanserades fyra ämnesområden – handel och investeringar, handel och konkurrens, transparens i offentlig upphandling och handelsprocedurer – de s.k. Singaporefrågorna. Frågan om handelsprocedurer ingår efter ett beslut vid WTO:s Allmänna råds möte i Genève 2004 i Doharundans mandat. EU hade gärna förhandlat om alla fyra områdena men fick vika sig för motståndet från framför allt många utvecklingsländer.

WTO-avtalet om offentlig upphandling (GPA) omfattar varor och vissa tjänster, inklusive byggentreprenader. Det är endast 40 av 150 medlemsländer som har anslutit sig till avtalet. Dessa länder gör åtaganden om marknadstillträde och nationell behandling inom upphandling från statliga myndigheter, lokala och regionala myndigheter och därtill hörande bolag samt upphandlande offentliga enheter inom försörjningssektorerna el, vatten och transporter. Ett reviderat avtal antogs den 30 mars 2012. Regeringen verkar för att fler länder ska ansluta sig till avtalet, framför allt Kina.

EU strävar efter att offentlig upphandling ska ingå i de bilaterala och regionala handelsavtal som EU sluter med tredjeländer. I de fall det land EU förhandlar med redan är en part i GPA strävar man efter mer långtgående handelsliberaliseringar (GPA+). Frågan om offentlig upphandling förhandlas även med mindre utvecklade länder som inte är parter i GPA.

Utskottet har tidigare avstyrkt ett motionsyrkande (bet. 2009/10:NU13) som var likalydande med det här aktuella i motion 2012/13:N206 (V) om att Sverige ska verka för att de s.k. Singaporefrågorna exkluderas från alla handels- och associeringsavtal som EU ingår med länder och regioner i världen. I det sammanhanget framhöll utskottet att samtliga de områden som omfattas av Singaporefrågorna är viktiga, och därmed delar utskottet inte motionärernas uppfattning.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar först ställning till motionsyrkanden som rör frihandel. Därefter behandlas ett motionsyrkande om insyn i handelspolitiken. I det följande avsnittet behandlar utskottet yrkanden som rör rättvis handel. Avslutningsvis tar utskottet ställning till yrkanden som rör övrigt om internationell handelspolitik, bl.a. frågor om handel och jämställdhet, arbetsrätt, korruption samt implementeringen av FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter och OECD:s uppdaterade riktlinjer för multinationella företag.

Frihandel

Utskottet vill med anledning av vad som anförs i motion 2012/13:N206 (V) om bl.a. tullmurar, handelshinder och exportstöd för jordbruksprodukter inledningsvis framhålla att det sedan länge har funnits en gemensam uppfattning i riksdagen att frihandel är en viktig princip att slå vakt om. Utskottet anser att Sverige även fortsättningsvis ska vara en tydlig röst inom EU och internationella forum, så som WTO, för en öppen och fri handel och för att motverka olika protektionistiska krafter. Ökad handel ger ökad tillväxt som i sin tur skapar bättre ekonomiska förutsättningar för länder och deras medborgare. Som utskottet tidigare uttalat kan frihandel vara en starkt välbefrämmande kraft för såväl världens fattigaste länder som de mer utvecklade länderna. Att värna principen om frihandel är där-

för både ett globalt och ett svenskt intresse. Samtidigt är det viktigt att framhålla att utvecklingsländernas intressen särskilt måste beaktas i dessa sammanhang.

Utskottet delar således motionärernas kritik mot EU:s jordbrukssubventioner och uppfattningen att dessa liksom kvarvarande tullmurar, importrestriktioner och övriga handelshinder mot utvecklingsländer ska avskaffas. Utskottet vill i detta sammanhang påminna om att Sverige sedan inträdet i EU har verkat för en reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken. Den svenska linjen är att EU såväl som andra länder ska erbjuda så generösa marknadstillträden som möjligt för fattiga länder i såväl multilaterala som regionala och bilaterala förhandlingar. Utskottet har tidigare avstyrkt liknande yrkanden (bet. 2009/10:NU13) med motiveringen att Sverige verkar i linje med det som efterfrågas av motionärerna och att det därför inte föreligger ett behov av ett riksdagsuttalande. Utskottet vidhåller den uppfattningen.

Utskottet konstaterar att den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013 på förslag från kommissionen nu är under förhandlingar i Europaparlamentet och Europeiska Rådet. Utskottet beklagar att exportsubventionerna finns kvar i kommissionens förslag och att det enligt vad utskottet inhämtat finns ett begränsat stöd bland medlemsstaterna för att dessa skyndsamt ska avvecklas. Utskottet vill understryka att EU inom ramen för Doharundan åtagit sig att avveckla exportsubventionerna. Utskottet anser att det även i fortsättningen är angeläget att Sverige verkar för en reell sänkning av industriländernas interna stöd, en snabb utfasning av exportsubventioner och en tydlig nedmontering av tullar och kvoter, såväl inom som utanför EU-kretsen. Utskottet vill i detta sammanhang lyfta fram betydelsen av Doharundan och det kommande ministermötet på Bali. Det bästa sättet att öppna handeln globalt är genom multilaterala överenskommelser som kan bidra till ett rättvist, stabilt och förutsägbart internationellt handelssystem. Utsikterna att slutföra Doharundan på Bali bedöms som små, men utskottet vill betona att Sverige alltid måste vara en pådrivande kraft i dessa förhandlingar. Mot bakgrund av att förhandlingarna i Doharundan varit låsta under en lång tid ser utskottet positivt på att i ett första steg förhandla om ett minipaket där frågor om förenkling av handelsprocesser, tullkvoter för jordbruksprodukter och utvecklingsfrågor ges prioritet.

Slutligen vill utskottet betona att särskild flexibilitet bör ges till AVS-länderna vad gäller utformningen av jordbrukspolitiken, såsom möjligheten att vidta mindre tullsänkningar och ha längre övergångsperioder för att kunna anpassa produktionen vid handelsliberaliseringar. Detta är särskilt relevant så länge industrialiserade länder fortsätter att subventionera jordbruksproduktion och jordbruksexport. Utskottet ser positivt på att EU slutit det första avtalet om ekonomiska partnerskapsavtal med ESA (Eastern and South Africa), en av sju regioner i AVS-kretsen.

Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter verka i enlighet med den svenska linjen och menar att ett riksdagsuttalande därmed kan besparas. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:N206 (V) i här aktuella delar.

Insyn i handelspolitiken

I motion 2012/13:N206 (V) krävs ett tillkännagivande om att regeringen årligen ska rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och Sveriges ställningstagande i frågor som rör WTO och andra internationella handelsfrågor. Våren 2010 (bet. 2009/10:NU13) behandlade utskottet ett likalydande yrkande. I det sammanhanget redogjorde utskottet för den åiterrapportering som förekommer, bl.a. regeringens löpande information i utskottet inför konkurrenskraftsrådets möten och allmänna rådet, samråd med EU-nämnden samt regeringens årliga skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen där en redogörelse över handelspolitiken ingår. Liksom vid det tillfället kan utskottet konstatera att det redan i dag i olika sammanhang förekommer en löpande och årlig återrapportering till riksdagen kring utvecklingen på handelsområdet. Kravet i motionen kan enligt utskottets mening därför anses vara tillgodosett och motionen kan således avstyrkas i här aktuell del.

Rättvis handel

I motion 2012/13:N206 (V) förordas ett riksdagsuttalande som innebär att Sverige ska verka för att olika internationella handelsavtal ska utformas och utvärderas utifrån FN:s millenniemål om fattigdomsbekämpning. Utskottet vill med anledning av detta yrkande anföra följande. Utvecklingsperspektivet är och bör även framöver vara av särskild betydelse för svenska prioriteringar inom handelspolitiken. Utskottet instämmer i motionärernas beskrivning av att det är ett problem att inte alla kan ta del av globaliseringens fördelar. Därför bör Sverige genom handelspolitiska instrument verka för att globaliseringens fördelar även kommer låg- och medelinkomstländer till del. Öppna, enkla och icke-diskriminerande regler för internationell handel är i detta sammanhang viktigt. Som utskottet uttryckt inledningsvis är den svenska linjen att såväl EU som andra industriländer ska erbjuda så generösa marknadstillträden som möjligt för fattiga länder i såväl multilaterala som regionala och bilaterala förhandlingar.

Friare handel och bättre integrering av de fattiga länderna i det internationella handelssystemet är viktigt för att bekämpa världsfattigdomen och nå FN:s millenniemål. Utskottet vidhåller dock sin tidigare deklarerade uppfattning, till skillnad från motionärerna, att internationella handelsavtal inte bör utvecklas till att enkom bli ett verktyg för genomförandet av FN:s millenniemål.

När det gäller det som sägs i motionen om ett överordnat mål för handelspolitiken anser utskottet att det inte behöver föreligga någon motsättning mellan å ena sidan målet om att handel ska bidra till minskade klyftor, ökad jämställdhet, hållbar utveckling och å andra sidan principen

om fri handel. Det finns många exempel på länder som tack vare ökande handel och minskade handelshinder lyft sig ur fattigdom och gått från att vara biståndsmottagare till att bli intressanta exportmarknader.

Därmed avstyrks motionen i här aktuella delar.

Handel och jämställdhet

I motion 2012/13:N206 (V) förordas ett riksdagsuttalande om att regeringen ska verka för att alla förhandlingar om nya handelsavtal ska inkludera en analys av hur avtalet förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, Cedawkonventionen. Utskottet har tidigare uttalat vikten av att stödja insatser på det handelspolitiska området av särskild betydelse för ökad jämställdhet (bet. 2009/10: NU13). I det sammanhanget lyfte utskottet fram de tidigare nämnda hållbarhetsmässiga konsekvensanalyserna (s.k. SIA-rapporter). Samtidigt framhöll utskottet dock att bristande jämställdhet i första hand bör angripas med andra åtgärder närmare orsaken till problemet än genom handelsåtgärder, t.ex. genom att förändra strukturer och sociala förhållanden i olika länder som medför bristande jämställdhet. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och vill i detta sammanhang även framhålla Kommerskollegiums arbete med jämställdhetsperspektivet.

Därmed avstyrks det här aktuella motionsyrkandet.

Övrigt om internationell handel

I motion 2012/13:N206 (V) förordas flera riksdagsuttalanden om handelsavtalens utformning. Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden anföra följande.

Utskottet har i tidigare sammanhang (bet. 2011/12:NU13) framhållit att handelspolitiken ska medverka till att stärka respekten för grundläggande arbetsvillkor och att såväl internationella som regionala och bilaterala handelsavtal bör bidra till att ILO:s rättighetskonventioner, och andra viktiga vägledande principer och riktlinjer som OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compact genomförs och efterlevs. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det är angeläget att Sverige även fortsättningsvis verkar för grundläggande arbetsvillkor men anser inte att riksdagen bör uppmana regeringen att handelsavtal ska innehålla krav på ratificering av ILO:s kärnkonventioner eller att regeringen ska verka för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner.

Mot bakgrund av det motionärerna framhåller om handelsavtal och miljö- och klimathänsyn samt de eventuella konflikter som kan uppstå mellan handelsavtal och internationella miljökonventioner vill utskottet anföra följande. Utskottet instämmer i vikten av att inkludera ett klimat- och miljöperspektiv i handelspolitiken. Klimat- och miljöhänsyn ingår i de internationella konventioner och bestämmelser som reglerar hållbart eller ansvarsfullt företagande. Utskottet konstaterar att Sverige och EU var dri-

vande för att miljöfrågorna fördes in i Doharundan och vill framhålla vikten av att Sverige fortsättningsvis driver miljöfrågor inom ramen för WTO såväl som i andra sammanhang.

När det gäller respekten för varje enskilt lands rättighet att föra en restriktiv alkoholpolitik med ett folkhälsoperspektiv konstaterar utskottet att det enligt GATS redan finns en sådan möjlighet då de åtgärder som normalt används för att begränsa och minska alkoholkonsumtionen inte omfattas av förhandlingar gällande frihandelsavtal. Vidare kan ett enskilt land välja att helt undanta försäljningen av alkoholhaltiga drycker från avtalet. Utskottet delar uppfattningen att alkohol i huvudsak är en nationell angelägenhet.

I motion 2012/13:U237 (MP) förordas tillkännagivanden om FN:s vägledande principer för företag och OECD:s uppdaterade riktlinjer. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av dessa frågor och menar att dessa vägledande principer och riktlinjer genomsyrar den svenska handelspolitiken. Sverige var har varit drivande i att förhandla fram FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, och Sveriges engagemang i frågan bidrog även till att FN:s ramverk för företag och mänskliga rättigheter nu också utgör en viktig del av kommissionens nya meddelande om CSR som lades fram i oktober 2011. Utskottet välkomnar uppgifterna om att det initierats ett arbete inom Regeringskansliet i linje med det som efterfrågas i motionen och framhåller vikten av att detta arbete fortgår.

Vidare vill utskottet betona att det i alla sammanhang, inte minst inom handelspolitiken, är av vikt att värna de mänskliga rättigheterna. När det gäller kravet i ovan nämnda motion om att Sverige, inom EU, ska verka för att respekten för mänskliga rättigheter sätts främst i förhandlingarna kring nytt handelsavtal mellan EU och Gulf Cooperation Council (GCC), vill utskottet framhålla att EU:s målsättning, som tidigare framgått, är att integrera klausuler om respekt för de mänskliga rättigheterna i samtliga associations- och frihandelsavtal. Detta gäller även i förhandlingarna med GCC.

I motion 2012/13:N206 (V) framhålls vidare att Sverige ska verka för att det i större utsträckning riktas uppmärksamhet och åtgärder mot korruptionens källa i fall av grov bestickning. Som nämns i det föregående har Sverige ratificerat en rad internationella konventioner för att bekämpa korruption, däribland OECD:s konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden. Genom tillträdet till dessa anti-korruptionskonventioner har Sverige en skyldighet att verka för att bekämpa korruption och sprida kunskap om den skada som korruption leder till. Det ligger också i Sveriges intresse att verka för minskad korruption internationellt, då korruption har stora skadeverkningar på många områden. Utskottet delar givetvis motionärens uppfattning om vikten att bekämpa korruption och instämmer i beskrivningen att korruption tenderar att drabba de fattigaste människorna värst. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen 2012 enhälligt antog en ny refor-

merad mutbrottslagstiftning där straffansvaret är anpassat till de internationella anti-korruptionskonventionerna. Utskottet vill även framhålla att Institutet mot mutor fastställt en s.k. Näringslivskod som är en svensk kod för gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet. Utskottet menar att näringslivets självreglering utgör ett viktigt komplement till de straffrättsliga bestämmelserna och ser positivt på att dessa ställer högre krav än de som följer av brottsbalkens bestämmelser. Utskottet konstaterar att OECD i sina granskningar av Sveriges efterlevnad av ovan nämnda konvention riktat kritik mot Sverige och uttalat att Sverige behöver vidta större ansträngningar för att aktivt övervaka efterlevnaden av anti-korruptionslagstiftningen. Utskottet noterar att den reformerade mutbrottslagstiftningen var på plats först efter det att OECD genomfört sin granskning. Utskottet konstaterar att regeringen följer upp kritiken och att man initierat ett analysarbete på Justitiedepartementet gällande företagsböter och det pågående myndighetsarbetet. Regeringen kommer att avlämna en ny rapport i juni 2013 varefter OECD kommer att fatta beslut om eventuell ytterligare granskning. Utskottet kommer att följa detta arbete.

När det gäller vad som sägs i motion 2012/13:N206 (V) om att Sverige ska verka för att problemet kring begränsningar med s.k. tvångslicensiering får en lösning vill utskottet anföra följande. Utskottet delar uppfattningen att det finns ett stort behov av läkemedel, t.ex. bromsmediciner mot hiv/aids, i länder som inte klarar av att betala det pris som patentbelagda läkemedel betingar. Som utskottet i andra sammanhang påpekat (bet. 2009/10:NU13) både kan och bör TRIPS-avtalet tillämpas på ett sätt som stöder WTO-medlemmars, särskilt fattiga länders, rätt att skydda folkhälsan och främja tillgången på läkemedel. Vidare har utskottet i dessa sammanhang framhållit vikten av att stärka det förebyggande arbetet vad gäller sjukdomar som hiv/aids, malaria, tuberkulos och mässlingen, som framför allt drabbar utvecklingsländer, t.ex. genom arbete med frågor som utbildning, forskning, jämställdhet, stärkande av hälsosystem och byggande av infrastruktur. Det är också av vikt att hitta politiska lösningar som inte innebär att patentsystemet undermineras då utvecklingen av läkemedelsprodukter kräver stora investeringar i forskning och utveckling. När det gäller det pågående frihandelsavtalet mellan EU och Indien ser utskottet positivt på att Sverige inom EU verkar för att avtalstexten uttryckligen ska ange att ingenting i avtalet ska försämra Indiens möjligheter att främja tillgången till kvalitetssäkrade generiska läkemedel samt att EU i förhandlingarna föreslagit en klausul enligt den linjen. Vidare konstaterar utskottet att kommissionen menar att dataexklusivitet inte kommer att hindra en effektiv användning av en tvångslicens. Samtidigt uppger kommissionen att den är redo att visa flexibilitet i frågan och ta hänsyn till Indiens rättsystem. Vid en eventuell konflikt mellan regler och dataexklusivitet å ena sidan och tvångslicensiering å den andra framhåller kommissionen att den senare skulle åsidosätta de förra.

I några av de här aktuella motionerna lyfts ytterligare frågor som tidigare behandlats av utskottet, det gäller bl.a. motion 2012/13:N206 (V) om Singaporefrågorna samt demokratiseringen av WTO och motion 2012/13:U327 (V) om TRIPS-avtal och miljöteknik. Dessa motioner kan avslås av riksdagen med hänvisning till vad utskottet anfört när dessa frågor senast behandlades.

Därmed avstyrks motionerna 2012/13:U237 (MP), 2012/13:U327 (V) och 2012/13:N206 (V) i här aktuella delar.

Handels- och investeringsfrämjande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om svenska exportorgan. Utskottet framhåller att grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, ansvarsfullt företagande och den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling måste genomsyra det arbete som utförs av olika aktörer på detta område, men ser inte något skäl till ett riksdagsuttalande.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om statens stöd till företag, export av miljöteknik samt exportförbudet för snus. Utskottet hänvisar bl.a. till olika insatser som görs och ser inget behov av riksdagsuttalanden.

Riksdagen avslår även motioner om musikexport och behovet av att motverka olika former av digitala handelshinder.

Jämför reservationerna 7 (MP, V), 8 (S), 9 (MP, V), 10 (S, MP, V) och 11 (MP, V).

Motionerna

Enligt vad som framhålls i motion 2012/13:N254 av Kerstin Engle (S) finns det anledning att känna oro över Sveriges förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen. För att Sverige ska kunna öka sina affärsförbindelser föreslår motionären att det kontinuerligt görs översyner av statens stöd till företag och organisationer för att främja handel. Motionären lyfter även fram de sammanslutningar som finns mellan företag för erfarenhetsbyte som något positivt som ska uppmuntras samt efterlyser en ökad samordning mellan olika organisationer för handelsfrämjande.

I motion 2012/13:N265 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 9 framhålls att Sverige behöver investeringar i ökad produktivitet, förstärkt innovationskraft och global konkurrenskraft. Eftersom rådgivning kan vara det som gör att ett företag vågar bli exportör behövs fler regionala expertrådgivare, menar motionärerna.

I motion 2012/13:N311 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2 framhåller motionärerna de framtida exportmöjligheter som finns inom förnybar energi och energieffektivisering. Efterfrågan på miljöteknik på världsmarknaden beskrivs vara större än någonsin och här finns stora expansionsmöjligheter för svenska företag som befinner sig i framkant. Därför bör regeringen se över behovet av satsningar på miljöteknikbranschen.

I motion 2012/13:N319 av Olle Thorell (S) betonas vikten av att staten uppmuntrar och stöder företag som är beredda att ta ett ökat ansvar för t.ex. miljön eller sina medarbetares hälsa. Eftersom små företag ofta saknar de resurser som krävs för detta arbete bör regeringen se över möjligheten att stödja de mindre företagens arbete, i synnerhet de som är verksamma på den internationella marknaden, med en eventuell CSR-licensiering.

I motion 2012/13:N322 av Sven-Erik Bucht (S) framhålls behovet av strategiska exportutvecklingsprogram för att ett litet exportberoende land som Sverige ska lyckas i den allt tuffare globala konkurrensen. Strategiska exportutvecklingsprogram är enligt motionären framsynta och exportfrämjande och riksdagen bör därför föreslå regeringen att snarast ta initiativ i frågan.

Enligt vad som framförs i motion 2012/13:T341 av Eliza Roszakowska Öberg (M) finns i dag en rad hinder för att åstadkomma en effektiv europeisk digital inre marknad. Motionären menar att dessa hinder måste motverkas så att handel med varor och tjänster på den digitala marknaden blir en naturlig del av EU:s inre marknad. Med anledning av detta vill motionären att möjligheten för Sverige att ta en ledande roll i detta arbete, särskilt inom ramen för EU-samarbetet, ses över.

I motion 2012/13:N220 av Jonas Eriksson och Bodil Ceballos (båda MP) påpekas att det av riksdagen beslutade målet om att alla politikområden, inklusive handelspolitiken, ska främja mänskliga rättigheter och utgå från fattiga människors behov och perspektiv inte har fått genomslag inom det svenska export- och investeringsfrämjandet. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen behovet av en övergripande översyn av Sveriges export- och investeringsråds verksamhet med syftet att upprätta tydliga människorättskriterier på handelsområdet och säkerställa att främjandet sker i samstämmighet med den beslutande politiken för global utveckling.

I motion 2012/13:N333 av Valter Mutt och Bodil Ceballos (MP) betonas motionärerna vikten av att företagens arbete med socialt ansvar (CSR) utökas till att även omfatta transportledet. Motionärerna framhåller att det i dag finns en avsaknad av krav på rimliga anställningsvillkor i transportledet. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att verka för att företagens CSR-arbete även omfattar transportledet. Detta arbete ska ske genom att ge Utrikesdepartementets CSR-ambassadör, vid sekretariatet för Globalt ansvar, tydliga direktiv att driva på företagens arbete med CSR i transportledet (yrkande 1). Vidare bör särskilda åtgärder vidtas för att stödja de företag som har som mål att inkludera transportledet i sitt CSR-arbete

(yrkande 2). Slutligen anser motionärerna att riksdagen genom ett uttalande bör framhålla att endast de företag som aktivt arbetar med CSR även i transportledet ska få del av det statliga exportfrämjandet via Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit (yrkande 4)

Enligt motion 2012/13:N251 av Mathias Sundin (FP) bör riksdagen uppmana regeringen att fortsatt driva att exportförbudet för svenskt snus till övriga EU-länder ska hävas. Motionären framhåller att den fria rörligheten av varor är en av EU-samarbetets grundpelare, och att omotiverade export hinder inte får förekomma. I ljuset av detta och med tanke på att andra muntobaksprodukter får säljas och exporteras mellan länderna i EU framstår regeln om att svensk snus inte får exporteras till övriga EU-länder enligt motionären som märklig.

För att fullt ut ta tillvara på musikexporten bör staten enligt motion 2012/13:N282 av Christer Nylander (FP) ta fram en gemensam strategi för fortsatta musikexportframgångar i samverkan med berörda branscher. Motionären framhåller att insatser bör koordineras och att satsningarna bör utvärderas och följas kontinuerligt.

I motion 2012/13:N285 av Per Åsling och Karin Nilsson (båda C) betonas vikten av att Sverige även fortsättningsvis är ett föredöme för andra länder inom miljöarbetet. Miljöteknikexporten beskrivs som en snabbt expanderande sektor där motionärerna menar att Sverige har mycket att bidra med. För att Sverige fortsatt ska vara en ledande förebild anser motionärerna att regeringens aktiva politik inom ramen för det internationella miljötekniksamarbetet även, vid sidan av tillväxtländerna, ska omfatta globalt ledande länder.

För att säkerställa att Sverige följer internationella konventioner och överenskommelser om mänskliga rättigheter, miljöhänsyn och arbetsrätt krävs det enligt motion 2012/13:N203 av Caroline Szyber (KD) en ökad insyn i den verksamhet som bedrivs av Svensk Exportkredit och Exportkreditnämnden (yrkande 1). Vidare anser motionären att nämnda exportorgan i sina etiska riktlinjer för rättvis och hållbar utveckling även bör beakta de sociala förhållandena i transportsektorn och transportens miljöpåverkan (yrkande 2).

I kommittémotion 2012/13:U206 av Hans Linde m.fl. (V) påminner motionärerna om att bl.a. Amnesty International har riktat kritik mot Sveriges exportfrämjande verksamhet. Motionärerna poängterar att Sveriges exportfrämjande aldrig får bidra till att brott mot mänskliga rättigheter begås. Därför bör tydliga kriterier för mänskliga rättigheter tas fram för Sveriges exportfrämjande och verksamheten behöver bli mer transparent (yrkande 5).

I kommittémotion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) föreslår motionärerna en bred översyn av Sveriges export- och investeringsfrämjande där tydliga människorättskriterier upprättas för verksamheten. Detta ska ske i samstämmighet med den av riksdagen beslutade utvecklingspolitiken där målet är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling (yrkande 23).

Motionärerna vill även se förtydligade riktlinjer för Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit där politik för global utveckling och Sveriges åtaganden rörande mänskliga rättigheter tydligt genomsyrar verksamheterna (yrkande 24).

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringens åtgärdsprogram för exportvisionen

I mars 2012 lanserade handelsminister Ewa Björling ett program med 40 åtgärds punkter för att nå visionen om en fördubblad export. Åtgärdena spänner över fem fokusområden: global frihandel, riktade handelsförbättringar mot enskilt strategiska marknader, en öppnare och bättre EU-marknad, en tydligare och mer positiv bild av Sverige i världen samt bättre tillvaratagande av expertresurser på hemmaplan. Åtgärdena omfattar åtaganden om agerande inom ramen för WTO och EU, uppdrag till Kommerskollegium, Exportrådet, Invest Sweden, arbete inom Utrikesdepartementet och utvecklingen av olika projekt (t.ex. Projekt Kosmopolit, Främjandekalendern och Exporttåget).

Den 28 januari 2013 publicerade regeringen en lägesrapport där aktuell status jämte regeringens bedömning av genomförande redovisas för var och en av åtgärds punkterna. Regeringen bedömer att man har genomfört 26 av åtgärdena medan övriga är pågående. Flertalet av de åtgärder som gäller internationell handel är pågående men det finns även exempel på åtgärder som regeringen bedömer är genomförda, t.ex. arbetet med att genomföra avtalet om offentlig upphandling i WTO och verka för att inkludera fler sektorer och att fler länder, framför allt Kina, ansluter sig till avtalet. Det reviderade avtalet antogs den 30 mars 2012.

Bland de, enligt regeringens bedömning, genomförda åtgärdena vad gäller export- och investeringsfrämjande återfinns uppdrag till Exportrådet att föreslå riktade insatser för internationell marknadsföring av affärssektorer på strategiska marknader samt att genomföra riktade exportfrämjande insatser för att underlätta svenska företags handel med de s.k. BRIK-länderna. Vidare nämns uppdrag till Kommerskollegium och Exportrådet att analysera och föreslå rekommendationer för hur handelspolitiken och främjandet bäst kan utformas mot bakgrund av framväxten av nya ekonomiska centrum. Exportrådet har vidare fått i uppdrag att förstärka den regionala exportrådgivningen tillsammans med extra resurser.

Under pågående arbete återfinns en vidareutveckling av Projekt Kosmopolit genom att skapa en sammanhållen organisation för företagare med utländsk bakgrund. På uppdrag av Exportrådet har flera aktiviteter genomförts inom nätverket, såsom delegationsresor, workshoppar, seminarier och affärsmatchningar. Vidare uppges att Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit fortlöpande arbetar med att förbättra kännedomen om deras tjänster, t.ex. genom seminarier, träffar med företag och bankkontor samt särskilda utbildningar för bankernas företagsrådgivare.

Svenska exportorgan

I betänkandet behandlas ett flertal motioner som rör svenska exportorgan i relation till deras arbete med ansvarsfullt företagande (CSR) och politik för global utveckling. För snart tio år sen antog riksdagen propositionen *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3) och genom riksdagens beslut fick Sverige en ny samlad politik för global utveckling, med syftet att en rättvis och global utveckling ska genomsyra politikens samtliga områden, såsom handel, jordbruk, miljö, säkerhet och migration. Nedan återges information från regleringsbrev och exportorganens egna beskrivningar av sin verksamhet i relation till dessa frågor.

I regleringsbrevet för budgetåret 2013 avseende Exportkreditnämnden (EKN) har regeringen angett att myndigheten i sin verksamhet ska vidareutveckla arbetet med frågor rörande mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, korruption och frihet på nätet i enlighet med OECD:s rekommendationer på dessa områden (Common Approaches respektive Bribery and Officially Supported Export Credits). Myndigheten ska även informera om OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter. I detta sammanhang kan även nämnas att i regleringsbrevet för budgetåret 2013 avseende EKN har regeringen angett att myndigheten inom ramen för den egna verksamheten och i samarbetet med andra aktörer ska bidra till genomförandet av Sveriges politik för global utveckling.

Enligt uppgifter på EKN:s webbplats arbetar nämnden aktivt med att ta fram tydligare CSR-riktlinjer inom OECD:s arbetsgrupp för exportkrediter. Redan i dag använder man Internationella finansieringsbolagets (IFC) riktlinjer vid utvärderingar av hållbarhetsaspekter vid lånefinansiering i samband med exportaffärer och FN:s ramverk Protect, Respect and Remedy (skydda, respektera och åtgärda) för att utvärdera företags hänsyn till mänskliga rättigheter. Styrelsen för EKN antog dessutom 2011 en ny policy för ansvarsfullt företagande. Enligt denna ska myndigheten ”främja ansvarsfullt företagande i exportaffärer och i investeringar. Inför garantigivning ska EKN ta hänsyn till miljö, mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden. Vidare ska EKN främja hållbar långivning till fattiga länder och motverka korruption”.

I riktlinjer för budgetåret 2013 för Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) för såväl exportfrämjande som investeringsfrämjande verksamhet står att rådets rådgivning till företag och verksamhet i övrigt ska bidra till Sveriges politik för global utveckling. Vidare står att rådet ska informera om och följa vedertagna internationella normer och principer avseende affärsetik och ansvarsfullt företagande, liksom OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter samt FN:s Global Compact. Det betonas att särskild vikt ska

ges förebyggande och bekämpande av korruption samt sådana antikorrup-tionsinitiativ som antikorrup-tionsportalen och Extractive Industries Transpa-rency Initiative (EITI).

Då Svensk Exportkredit (SEK) är ett statligt bolag gäller statens ägarpo-licy för statligt ägda bolag där det slås fast att alla bolag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi för miljöhänsyn och socialt ansvarstagande, korruption, jämställdhet och mångfald och att detta arbete ska kommuniceras externt och internt. En hållbarhetsredovisning görs enligt riktlinjer från Global Reporting Initiatives (GRI). I statens ägarstyr-ning av SEK anges också specifikt att SEK i sina kreditbedömningar ska ta hänsyn till förhållanden som rör miljö, korruption, mänskliga rättigheter och arbetsvillkor.

På SEK:s webbplats finns information om verksamhetens samhällsupp-drag. Här beskrivs även bolagets miljöpolicy och korruptionspolicy. SEK deklarerar att man ställer sig bakom OECD:s riktlinjer och FN:s Global Compact. Dessutom följer SEK de principer som ett antal större banker har tagit fram för att beakta miljöhänsyn och sociala frågor vid finansie-ring av projekt. I enlighet med sin miljöpolicy övervakar SEK att det sker en miljögranskning vid exportprojekt där det förekommer en risk för nega-tiv miljöpåverkan. För varje ansökan ska en miljöbilaga bifogas där den sökande utöver att besvara frågor om miljökonsekvenser ska besvara ett antal frågor rörande sociala konsekvenser.

SEK kräver även ett intyg från alla sökande om att mutor inte får före-komma i den transaktion som avses. Om det senare skulle upptäckas att så har skett kan den kredit som SEK lämnat sägas upp. SEK informerar även om konsekvenserna av att bryta mot lagstiftningen om mutor. I de fall SEK ger statsstödd kredit utan garanti från EKN eller annan exportkredit-myndighet inom OECD ska ytterligare upplysningar lämnas. Den sökande ska bl.a. ange om företaget finns upptaget på någon av Världsbanksgrup-pens respektive Europeiska utvecklingsbankens (EBRD) publika listor över svartlistade företag och om den sökande stått under åtal för mutbrott mot offentlig tjänsteman eller under de senaste fem åren dömts för sådana brott. För att se till att reglerna efterlevs övervakar SEK att det sker en miljögranskning vid exportprojekt där det finns risk för en negativ miljöpå-verkan.

Regeringen ska varje år genom en skrivelse rapportera till riksdagen hur politiken genomförs och hur de politiska besluten har bidragit till en rätt-vis och hållbar global utveckling. I den senaste skrivelsen (skr. 2011/12: 167) rapporterar regeringen bl.a. om politik för global utveckling i relation till svenskt exportfrämjande och de svenska exportorganen. Utöver det som redogjorts för ovan när det gäller regeringens instruktioner framgår att EKN och SEK har i uppdrag att på kommersiella grunder säkerställa tillgång till finansiella lösningar för svensk exportnäring. Syftet är bl.a. att möjliggöra export till länder med en högre risk. Enligt uppgifter i skrivel-sen går 66 procent av EKN:s exportkreditgarantier och 36 procent av

SEK:s exportkrediter till utvecklingsländer. I affärer som går till fattiga, högt skuldsatta länder uppges EKN i många fall ha kontakt med Internationella valutafonden (IMF) för att säkerställa att affären är i linje med överenskomna internationella ramverk för hållbar långivning. Vidare framgår att statsstödda exportkreditgarantier ska lämnas men hänsyn ska tas till ansvarsfullt företagande. Skrivelsen har behandlats av utrikesutskottet (bet. 2012/13:UU12). I detta sammanhang avstyrkte utskottet motionsyrkanden om svensk handel och investeringar.

Med anledning av det som framförs i motion 2012/13:N333 (MP) om CSR i transportsektorn kan nämnas att handelsminister Ewa Björling i svar på en interpellation (ip. 2011/12:309) pekade på att det enligt nämnda riktlinjer och principer är fastställt att företagen ska iaktta vederbörlig akt-samhet (due diligence). Detta innebär att företagen ska genomföra en process för att identifiera, förhindra, begränsa och ansvara för hur de han-terar en eventuell negativ påverkan, vilket också inkluderar transportledet.

Exportförbudet för snus

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden som på olika sätt berört exportförbudet för svenskt snus, senast våren 2012 (bet. 2011/12:NU13). Utskottet beredde då socialutskottet tillfälle att yttra sig över två motioner. Utskottet delade socialutskottet uppfattning om betydelsen av olika åtgärder för att minska tobaksbruket och främja folkhälsan och framhöll att det pågår en rad angelägna insatser för att minska tobaksbruket. Samtidigt vidhöll utskottet sin uppfattning att ett förbud mot försäljning av snus inom EU inte är förenligt med principen om den fria rörligheten för varor på den inre marknaden och att en särbehandling av snuset är både diskriminerande och oproportionerligt. En avvikande mening redovisades i en reservation (MP, V).

Den 19 december 2012 presenterade kommissionen ett förslag till reviderat direktiv om tobaksprodukter (KOM(2012) 788). Enligt kommissionens förslag bör förbudet att distribuera och sälja snus på den gemensamma europeiska marknaden kvarstå. I en faktapromemoria (2012/13:FPM51) beklagar regeringen att kommissionen föreslår att vissa tobaksprodukter ska fortsätta att särregleras. Regeringen anser att en enhetlig och ansvarsfull reglering som omfattar alla tobaksprodukter, där alla produkter bedöms utifrån samma kriterier, bör eftersträvas.

Det reviderade tobaksdirektivet är för närvarande föremål för förhandlingar i såväl Europeiska rådet som Europaparlamentet samt subsidiaritetsprövningar i de nationella parlamenten. I sin prövning av förslaget ansåg ett enigt socialutskott (utl. 2012/13:SoU17) att tobaksprodukt direktivet bör omfatta de tobaksprodukter som säljs fritt på den gemensamma europeiska marknaden och då förbudet att distribuera och sälja snus utanför Sverige kvarstår borde regleringen av snus ses som en nationell angelägenhet. Utskottet ansåg därför att kommissionens förslag stred mot subsidiaritets-

principen. Riksdagen följde utskottets förslag och beslutade att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Digitala handelshinder

Kommerskollegium har genomfört en kartläggning av rättsliga hinder för e-handeln inom EU. I en rapport från 2011 (Kommerskollegium 2011:2) framgår att kollegiet har identifierat sex e-handelshinder av den här karaktären. Det handlar om förbud mot e-handel som försäljningsform, rena etableringskrav, hinder kopplade till försäljningsvillkor, immaterialrättsliga hinder, rättsliga hinder kopplade till betalningar och hinder kopplade till e-förvaltning. I sina slutsatser konstaterar myndigheten att många av de hinder de identifierat i sin kartläggning kan undanröjas med hjälp av EU:s redan befintliga regler om fri rörlighet, t.ex. krav på etablering. Rapporten pekar dock på svårigheten för e-handelsföretag att ifrågasätta nationella regler som kan strida mot EU-rätten. Processen för att få rätt är också ofta tids- och resurskrävande och är därför inte värd att driva, särskilt inte för små och medelstora företag.

I kommissionens meddelande (KOM(2012) 784) om den digitala agendan för Europa – Drivkraft för den europeiska digitala tillväxten konstateras att den europeiska digitala inre marknaden är fragmentariserad på grund av nationella bestämmelser, en oenhetlig tillämpning i praktiken och variationer i marknadspraxis. Kommissionen har därför för avsikt att med kraft fortsätta ta itu med de problem som finns för att uppnå en fungerande digital inre marknad.

Kommissionens förslag uppdaterar listan av åtgärder som presenterades i meddelandet En digital agenda för Europa (KOM(2010) 245) inom ramen för Europa 2020-strategin. Kommissionen konstaterar att många av de 101 förslag till åtgärder som presenterades i det ursprungliga förslaget har genomförts. Kommissionen identifierar 31 nya förslag till åtgärder som man menar behöver genomföras för att nå de uppsatta målen.

I en faktagrupp (2012/13:FPM50) framgår att regeringen delar kommissionens bedömning att det finns ett behov av att uppdatera åtgärdslistan för att nå de uppsatta målen, och man välkomnar därför meddelandet.

Musikexport

Den totala omsättningen för den svenska musikexporten uppgick till drygt 1 miljard kronor 2011, vilket är en ökning med ca 8 procent i jämförelse med 2010. Detta framgår i rapporten Musikbranschen i siffror – Statistik för 2011, som ingår i Tillväxtverkets arbete med kulturella och kreativa näringar.

Med anledning av vad som framhålls i motion 2012/13:N282 (FP) om en strategi för musikexport som en del av regeringens exportfrämjande arbete kan erinras om att Utrikesdepartementet tillsammans med Svenska institutet i december 2011 lanserade SymbioCreate som är en plattform för

att främja de kreativa näringarna internationellt, däribland musik. Syftet med plattformen är att underlätta för kreativa små och medelstora företag att börja exportera och främja Sverige-bilden.

Vidare har inom ramen för handelsministerns exportvision (de tidigare nämnda 40 åtgärds punkterna) en främjarkalender tagits fram för att ge ökad uppmärksamhet åt kreativa näringar. Främjarkalendern är en sammanhållen plan för hela utrikesförvaltningen där ett visst tema som är särskilt gynnsamt för Sverige-bilden står i fokus under en avgränsad tidsperiod. Under 2013 fortsätter arbetet med främjarkalendern med särskilt fokus på sju prioriterade kreativa näringar, däribland musik. Kulturella och kreativa näringar är även en fråga som kommer att aktualiseras under 2013 i samband med att Nordiska rådet under Sveriges ordförandeskap ska ta fram och fatta beslut om ett nytt samarbetsprogram för perioden från 2014 och framåt.

Till sist kan även påminnas om att det 1997 instiftades ett musikexportpris och att det sedan 2006 även finns ett särskilt hederspris. Genom priset vill regeringen uppmärksamma insatser inom musikbranschen som har främjat den svenska musikexporten och Sverige-bilden.

Miljöteknikexport

Miljöteknikstrategin lanserades av regeringen 2011 och är en strategi för utveckling och export av svensk miljöteknik 2011–2014. Regeringen har avsatt totalt 400 miljoner kronor inom ramen för strategin. Målet med strategin är att skapa goda förutsättningar för framväxt och utveckling av miljöteknikföretag i Sverige, främja export av svensk miljöteknik samt främja forskning och innovation inom området och underlätta för att innovationer kommersialiseras. Av budgetpropositionen för 2013 framgår att under 2011 och första halvåret 2012 genomförde Exportrådet, inom ramen för strategin, särskilda insatser för att främja export av svensk miljöteknik och förnybar energi i bl.a. Brasilien, Turkiet, USA och på tillväxtmarknader samt medverkade till att svensk miljöteknik presenterades vid Rio + 20-mötet i juni 2012 och andra internationella mötestillfällen.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) har fått i uppdrag av regeringen att löpande utvärdera miljöteknikstrategin. Uppdraget ska slutrapporteras i mars 2015, med delrapporter 2012 och 2013. I december 2012 presenterade Tillväxtanalys rapporten Utvärdering av regeringens miljöteknikstrategi – Delrapport 1: Utvärderingsansats och tidiga reflektioner. Av rapporten framgår att tio olika aktörer genom regeringsbeslut har fått totalt 18 olika uppdrag. Uppdragen syftar bl.a. till att främja export av miljöteknik till olika utpekade länder. I det inledande utvärderingsarbetet har Tillväxtanalys påbörjat en granskning och värdering av de insatser som genomförs. I utvärderingsarbetet ska Tillväxtanalys även fungera som bollplank och löpande återföra kunskap till genomförandeorganisationerna för att på så vis effektivisera det fortsatta genomförandet. Tillväxtanalys uppger att en initial analys av miljöstrategins

sammansättning visar att strategin har en viss tyngdpunkt i att främja förhållandevis välutvecklade företag som har kommit långt i sin produktutveckling och är mogna att exportera.

Regional exportrådgivning

Våren 2012 (bet. 2011/12:NU13) avstyrkte utskottet ett par motionsyrkanden som var likalydande med det i motion 2012/13N265 (S) om behovet av fler regionala exportrådgivare.

I detta sammanhang kan överenskommelsen mellan regeringspartierna och Socialdemokraterna (se prop. 2011/12:1 utg.omr. 24) om en särskild satsning på riktade exportfrämjande åtgärder inom Exportrådet under 2011–2014 nämnas. Genom överenskommelsen avsattes under 2011 25 miljoner kronor i samband med höstens ändringsbudget och 2012 och de följande åren under mandatperioden har 50 miljoner kronor avsatts med anledning av satsningen (relativt vad som tidigare anslogs i budgetpropositionen för 2011). Prioriterade insatser inom exportfrämjande uppges vara regional exportrådgivning och Projekt Kosmopolit.

Att skapa bättre förutsättningar för hela landet är en av de åtgärder som återfinns bland dem regeringen bedömer som genomförda i sin lägesrapport över de 40 åtgärds punkterna för att nå visionen om en fördubblad export. Här nämns att Exportrådet tillsammans med extra resurser har getts i uppdrag att stärka den regionala exportrådgivningen och den lokala samordningen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

I detta avsnitt behandlas först motioner som rör svenska exportorgan. Därefter tar utskottet ställning till motioner om statens stöd till företag. Efter det följer utskottets ställningstagande gällande export av miljöteknik respektive exportförbudet för snus. Avslutningsvis behandlas övrigt om handels- och investeringsfrämjande.

Svenska exportorgan

I några av motionerna, 2012/13:N220 (MP), 2012/13:U206 (V) och 2012/13:N206 (V), förordas förtydligade riktlinjer för Sveriges export- och investeringsfrämjande för att säkerställa att verksamheten sker i samstämmighet med mänskliga rättigheter och politik för global utveckling. Vidare föreslås en övergripande översyn av verksamheten med syftet att upprätta tydliga människorättskriterier på handelsområdet och säkerställa att främjandet sker i samstämmighet med den beslutade politiken för global utveckling. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden inledningsvis betona att det självfallet delar uppfattningen att svenskt export- och investeringsfrämjande inte ska gå till affärer eller stödja projekt som kränker mänsk-

liga rättigheter. Grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, ansvarsfullt företagande och den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling måste genomsyra det arbete som utförs av olika aktörer på detta område. Samtidigt är det viktigt att påminna om, som utskottet har framfört i andra sammanhang (bet. 2010/11: NU13), att de olika aktörerna inom export- och investeringsfrämjande har skilda förutsättningar och ramar. Möjligheten och verktygen för att styra verksamheterna skiljer sig åt. Utskottet konstaterar att samtliga exportorgan har regeringens instruktion att arbeta utifrån principer om ansvarsfullt företagande och avrapportera sitt arbete till regeringen. Som nämns i det föregående antog Exportkreditnämnden (EKN) under 2011 en ny policy för ansvarsfullt företagande enligt vilken man ska ta hänsyn till miljö, mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden inför garantigivning. EKN ska även främja hållbar långivning till fattiga länder. I riktlinjer för budgetåret 2013 för Sveriges export- och investeringsråd står att rådet ska bidra till Sveriges politik för global utveckling. Vidare ska man informera och följa internationella normer och principer avseende affäretik och ansvarsfullt företagande liksom OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter samt FN:s Global Compact. Vad gäller Svensk exportkredit (SEK) slår statens ägarpolicy fast att statligt ägda bolag ska ha en genomtänkt förankrad policy och strategi för miljöhänsyn och socialt ansvarstagande såsom etik, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter, bekämpning av korruption, jämställdhet samt mångfald. Vidare framgår av regeringens specifika ägarinstruktion från 2011 att SEK i sin kreditgivning ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter och arbeta i linje med FN:s Global Compact.

I två av motionerna, 2012/13:N203 (KD) och 2012/13:U206 (V), ställs krav på en större insyn i de export- och investeringsfrämjande verksamheterna. Med anledning av dessa motioner vill utskottet framhålla att SEK ska följa statens ägarpolicy och riktlinjer för extern rapportering. Arbetet ska kommuniceras externt och internt och hållbarhetsredovisningen är ett verktyg för att bolagen ska vara transparenta och ha en tydlig rapportering och uppföljning.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att verksamheten bedrivs i enlighet med politik för global utveckling vad gäller bl.a. transparens. Utskottet ser dock inget skäl till ett riksdagsuttalande så som förordas i de nyss nämnda motionerna.

Med anledning av de motioner som rör frågan om ansvarsfullt företagande, 2012/13:N333 (MP) och 2012/13:N203 (KD), vill utskottet framhålla att det delar motionärernas uppfattning om vikten av frågan och vikten av att aktörer som arbetar med export- och investeringsfrämjande är engagerade i dessa frågor och kan bistå företag med konkreta råd och information. Till skillnad från det som framkommer i motion 2012/13:N333 (MP) anser dock utskottet att frågan är och även fortsättningsvis bör vara företagsägd och företagsdriven. Utskottet vill i detta sammanhang fram-

hålla att SEK, EKN och Sveriges export- och investeringsråd gör ett mycket bra exportfrämjande arbete och att de är bra på frågor om ansvarsfullt företagande.

När det gäller transportsektorn konstaterar utskottet, som redogjorts i det föregående, att företag ska iaktta vederbörlig aktsamhet vilket innebär att företagen ska identifiera, förhindra, begränsa och ansvara för hur de hanterar en eventuell negativ påverkan även i transportledet. CSR-ambassadören, som nämns i en av motionerna, för en kontinuerlig dialog med enskilda företag och med olika industrisektorer, däribland transportsektorn. Utskottet noterar även att handelsministern i en interpellationsdebatt har deklarerat att hon avser att ta initiativ för att stärka de bilaterala kontakterna och samarbetet inom CSR mellan Sverige och viktiga länder och att transportledet bör ingå som en naturlig del i detta arbete.

Med hänvisning till detta anser utskottet att riksdagen bör avslå samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Statens stöd till företag

I några motioner framförs krav på ytterligare statliga satsningar för att främja export från företag. I motion 2012/13:N322 (S) efterlyses strategiska exportutvecklingsprogram. I motion 2012/13:N254 (S) föreslår motionären att det kontinuerligt bör göras översyner av statens stöd till företag och organisationer för att främja handel och vidare efterlyses en ökad samordning mellan olika organisationer för handelsfrämjande. I motion 2012/13:N265 (S) framhålls att det behövs fler regionala exportrådgivare. Slutligen, i motion 2012/13:N319 (S), betonas vikten av att staten uppmuntrar och stöder i synnerhet små företag och företag verksamma på den internationella marknaden med en eventuell CSR-licensiering. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla de åtgärder som görs för att stärka företagen inom ramen för regeringens exportvision där målet är att fördubbla exporten.

För att förverkliga visionen om en fördubblad export krävs insatser inom en rad områden: inom den internationella handelspolitiken, genom utvecklingen av EU:s inre marknad, via ett handels- och investeringsfrämjande som underlättar för små och medelstora företag att ta steget ut på nya exportmarknader, och inom näringspolitiken. Regeringens genomgång av åtgärdsprogrammet visar att fler viktiga steg har tagits för att förbättra exportklimatet för svenska företag och fler åtgärder är på väg att genomföras. Med anledning av det som efterfrågas i motionerna vill utskottet särskilt framhålla följande. Exportrådet har fått i uppdrag att vidareutveckla exportstödande tjänster som är särskilt anpassade till de små och medelstora företagens behov. Exportrådet har fått extra resurser som syftar till att främja exporten i små och medelstora företag. Exportrådet vidareutvecklar processen för att få med lämpliga mindre företag vid delegationsresor. Exportrådet har tilldelats extra resurser och fått i uppdrag att förstärka den regionala exportrådgivningen. Det sker ett löpande arbete i Exportkreditnämnden och Svensk exportkredit för att öka kännedomen om deras

tjänster och det sker även ett arbete för att anpassa deras arbete till små och medelstora företags behov. Utskottet anser att det är viktigt att aktivt arbeta för att bidra till goda förutsättningar för internationalisering och till att överbygga de hinder och svårigheter som finns när man ska ta steget och bli exportör. Utskottet ser därför positivt på att arbetet inom exportvisionen fortskrider och på regeringens uttalade ambition om att samtliga åtgärder ska genomföras och följas upp.

Därmed anser utskottet att riksdagen kan avslå motionerna i här aktuella delar.

Export av miljöteknik

I motionerna 2012/13:N285 (C) och 2012/13:N311 (S) förordas olika insatser för att främja exporten av svensk miljöteknik. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det är angeläget att ta till vara de möjligheter som finns inom den svenska miljötekniksektorn och att främja den svenska miljöteknikexporten. Våren 2012 (bet. 2011/12:NU13) avstyrkte utskottet en motion om satsningar på miljöteknikexport med motiveringen att merparten av de åtgärder som efterfrågades i allt väsentligt var tillgodosedda genom den s.k. miljöteknikstrategin. Utskottet konstaterar att arbetet inom miljöteknikstrategin fortskrider och noterar att ett tiotal aktörer genom regeringsbeslut har fått sammanlagt 18 olika uppdrag och att dessa bl.a. syftar till att främja export av miljöteknik. Med återopande av dessa åtgärder och med hänvisning till det som tidigare anförts anser utskottet att motionerna i detta avsnitt kan avslås av riksdagen.

Exportförbudet för snus

I motion 2012/13:N251 (FP) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att fortsätta driva frågan om att slopa exportförbudet för svenskt snus inom EU. Utskottet konstaterar att kommissionens förslag till nytt tobaksproduktdirektiv just nu är föremål för förhandlingar inom såväl Europaparlamentet som Europeiska rådet. Enligt utskottets uppfattning bör det nya tobaksproduktdirektivet fokusera på en hög skyddsnivå för folkhälsa samtidigt som inre marknadens principer om fri rörlighet gäller. Dessa båda perspektiv kan tas till vara genom att införa en enhetlig och ansvarsfull produktreglering för tobak. Utskottet har tidigare påpekat att förbudet mot svenskt snus är inkonsekvent då ett antal andra hälsovådliga produkter kan röra sig fritt på den inre marknaden. Världshälsoorganisationens riktvärden för olika substanser skulle kunna vara vägledande för en enhetlig och ansvarsfull tobaksreglering med ett förbud mot de produkter som överstiger de fastställda gränserna. Snuset som tillverkas i Sverige ligger under dessa gränsvärden. Utskottet vill framhålla betydelsen av olika åtgärder för att minska tobaksbruket och främja folkhälsan, samtidigt som det är utskottets uppfattning att exportförbudet för svenskt snus är orättvist och diskriminerande utifrån beslutet om fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor inom hela EU.

Det ovan sagda överensstämmer med uppfattningen i motion 2012/13: N251 (FP) att exportförbudet mot svenskt snus till övriga EU-länder bör hävas. I likhet med tidigare år anser dock utskottet att ett riksdagsuttalande kan besparas då regeringen redan verkar med denna inriktning.

Därmed avstyrks nyss nämnda motion.

Övrigt om handels- och investeringsfrämjande

Enligt vad som framförs i motion 2012/13:N282 (FP) bör staten i samverkan med berörda branscher ta fram en gemensam strategi för fortsatta musikexportframgångar. Utskottet vill inledningsvis framhålla betydelsen av de kreativa näringarna för dagens ekonomiska utveckling. Utskottet konstaterar glädjande att den svenska musikbranschen är på tillväxt. Det gäller inte minst den svenska musikexporten som ökade med 8 procent 2011 i jämförelse med 2010. Svenska kreativa och kulturella näringar är i världsklass. Utskottet delar motionärens uppfattning att svensk musikexport bidrar till en positiv Sverigebild och större nyfikenhet på Sverige i utlandet. Utskottet noterar att det i dag förekommer initiativ för att främja musikexporten. Satsningen SymbioCreate möjliggör en koordinerad och strategisk satsning på musikexporten som kan ske i dialog med musikbranschen. Utskottet framhåller vikten av att även fortsättningsvis stödja musikexporten och ser därför positivt på att frågan kommer att prioriteras i Nordiska rådets nya nordiska samarbetsprogram.

När det gäller vad som anförs i motion 2012/13:T341 (M) om behovet av att motverka olika former av digitala handelshinder vill utskottet inledningsvis påminna om att riksdagen tidigare vid två tillfällen, på förslag av ett enhälligt utskott, har avslagit liknande motionsyrkanden med hänvisning till pågående arbete (bet. 2010/11:NU13 och bet. 2011/12:NU13). I likhet med tidigare år konstaterar utskottet att arbetet inom detta område fortskrider, bl.a. genom kommissionens meddelande Den digitala agendan för Europa – Drivkraft för den europeiska digitala tillväxten (KOM(2012) 784). I meddelandet uttrycker kommissionen sin avsikt att fortsätta att ta itu med de problem som finns för att uppnå en fungerande digital marknad. Utskottet delar kommissionens bedömning att det finns ett behov av att se över åtgärdslistan för att nå de uppsatta målen men vidhåller sin uppfattning i frågan när det gäller nödvändigheten av ett riksdagsuttalande.

Därmed avstyrks de nämnda motionerna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Frihandel, punkt 1 (MP, V)

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

EU har under senare år avskaffat många av sina handelshinder mot utvecklingsländerna, t.ex. har Everything But Arms-initiativet (EBA) från 2001 gett 48 utvecklingsländer tull- och kvotfritt tillträde till EU:s inre marknad. Många länder omfattas dock inte av EBA, och samtidigt har regelverk på andra områden i praktiken fungerat som handelshinder. Det gäller t.ex. skärpta krav på livsmedelssäkerhet som i praktiken omöjliggör för många bönder i utvecklingsländer att exportera sina varor till EU. Mot bakgrund av det anser vi, i likhet med vad som framförs i motion 2012/13:N206 (V), att Sverige bör verka för att EU avskaffar kvarvarande tullmurar, importrestriktioner och övriga handelshinder mot utvecklingsländer.

Ett ännu större problem för dessa bönder är dock att de blir utkonkurrerade på sina hemmamarknader av jordbruksprodukter från EU. Risken för att småskalig och lokal produktion slås ut, med arbetslöshet, ökad fattigdom och ökad livsmedelssäkerhet som följd ökar i takt med att utvecklingsländer öppnar upp sina marknader. Enligt vår mening är ett av de enskilt viktigaste besluten för att minska fattigdomen därför att EU avskaffar exportstödet för jordbruksprodukter och stöd till inhemska jordbrukare som leder till dumpning i fattiga länder. Därför anser vi att riksdagen genom ett uttalande bör uppmana regeringen att verka för att så sker.

Därmed tillstyrker vi den nämnda motionen i här aktuella delar.

2. Frihandel, punkt 1 – motiveringen (SD)

av Anna Hagwall (SD).

Ställningstagande

Jag är i grunden positiv till frihandel och anser att Sverige inom såväl EU som i internationella forum, så som WTO, ska verka för en öppen och fri handel och för att motverka protektionism. Jag instämmer även i uppfattningen att ökad handel ger ökad tillväxt som i sin tur skapar bättre ekonomiska förutsättningar för länder och deras medborgare. Liksom tidigare sluter jag även upp bakom uppfattningen att frihandel kan vara en starkt välståndsskapande kraft för såväl fattiga som mer utvecklade länder. Att värna principen om frihandel är därför både ett globalt och ett svenskt intresse.

När det gäller det som framförs i motion 2012/13:N206 (V) vill jag vidare anföra följande. Jag fäster stor vikt vid att en nation ska ha kontroll över sin livsmedelsproduktion och förmåga att försörja sin befolkning med mat. Detta utesluter givetvis inte handel med livsmedel med andra länder, men de senaste årtiondenas trend av kraftigt minskad nationell livsmedelsproduktion måste brytas och självförsörjningsgraden måste öka väsentligt. Ett verktyg för att åstadkomma detta kan vara kvoter och tariffer. Den svenska linjen inom handelspolitiken bör utformas efter svenska livsmedelsproducenters och livsmedelskonsumenters intressen i första hand.

Även andra intressen än rent ekonomiska bör kunna beaktas inom handelspolitiken, t.ex. ska man kunna ställa motsvarande krav på djuretik på de animaliska produkter som importeras som de inhemskt producerade produkterna. Därutöver finns anledning att se över de s.k. COO-reglerna (Country of origin) och ursprungsmärkningen för animaliska produkter för att öka medvetenheten hos konsumenterna om var produktion och bearbetning skett. Till detta bör kopplas ett tydligt regelverk om ansvarsutkrävande och sanktioner.

Jag och Sverigedemokraterna anser dock att subventioner, så som exportbidrag, som är direkt skadliga för utvecklingsländernas självförsörjningsgrad ska avskaffas.

Jag och Sverigedemokraterna anser inte heller att några handelspreferenser ska ges till AVS-länderna, vilket är en utvald grupp av tidigare kolonier som ges fördelar framför bl.a. latinamerikanska länder av motsvarande utvecklingsgrad. Preferenssystem inom handelspolitiken måste vara likvärdiga och baseras på objektiva kriterier.

Därmed avstyrker jag motion 2012/13:N206 (V) i här aktuella delar.

3. **Insyn i handelspolitiken, punkt 2 (S, MP, V)**

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

Som vi i andra sammanhang framfört är det vår uppfattning att regeringen årligen bör återrapportera till riksdagen om utvecklingen inom handelspolitiken och Sveriges ställningstagande i frågor som rör WTO och andra internationella handelsfrågor. I likhet med vad som anförs i motion 2012/13: N206 (V) vill vi betona vikten av en ökad öppenhet och insyn i handelspolitiken. En årlig återrapportering enligt det som framförs i motionen menar vi skulle underlätta för såväl den intresserade allmänheten som olika frivilligorganisationer och riksdagen att ta del av hur olika handelsavtal har förhandlats fram och vilka åsikter som den svenska regeringen drivit.

Därmed tillstyrks den tidigare nämnda motionen i här aktuell del.

4. **Rättvis handel, punkt 3 (MP, V)**

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi är i grunden positiva till frihandel, men vi får inte glömma bort att frihandel har vissa baksidor. För oss är målet att handeln ska bli mer rättvis genom att bidra till minskade klyftor inom och mellan länder, ökad jämställdhet och en hållbar utveckling. Som beskrivs i motion 2012/13: N206 (V) är möjligheterna att delta i det internationella ekonomiska utbytet väldigt olika. Fri handel kan innebära en frihet för den som har resurser och makt att exploatera och utkonkurrera de som har mindre makt och resurser. Orättvisa handelsregler får konsekvenser, ett exempel på

detta är den s.k. kapitalflykten där vinster och inkomster som skapas i syd aldrig kommer befolkningen till del utan slutar i nord eller i skatteparadis. Det är en av frihandelns baksidor. En annan är att frihandel leder till specialisering och därmed riskerar att befästa en internationell ekonomisk arbetsdelning som grundlades under kolonialismen och som garanterar en fortsatt exploatering av syd. Exempel på länder som lyckats bekämpa fattigdomen och utvecklas ekonomiskt genom att avreglera sin handel är än så länge tyvärr för få. Historiskt har länder som värnat sitt politiska handlingsutrymme lyckats bäst ekonomiskt. För oss är det självklart att länder i Afrika, Asien och Latinamerika ska ha samma möjligheter att göra sina ekonomiska vägval som vi haft i Europa.

Rättvis handel innebär att fattiga länder ges fördelar och större handlingsutrymme att själva utforma sin handelspolitik. Vi anser att det överordnade målet för svensk handelspolitik bör vara att handeln ska bidra till minskade klyftor inom och mellan länder, ökad jämställdhet och hållbar utveckling.

Handel får inte heller motverka uppfyllandet av millenniemålen. Därför är det viktigt att bevaka hur handelsavtal påverkar möjligheten att nå FN:s mål om halverad fattigdom till år 2015. Vi anser att Sverige i EU och WTO ska driva krav på att handelsavtal måste utformas och utvärderas utifrån millenniemålen om fattigdomsbekämpning, hälsa och mänskliga rättigheter.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som här anförts. Därmed tillstyrks motion 2012/13:N206 (V) i här berörda delar.

5. Handel och jämställdhet, punkt 4 (MP, SD, V)

av Jonas Eriksson (MP), Anna Hagwall (SD) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi delar den uppfattning som kommer i uttryck i motion 2012/13:N206 (V) att man vid utformningen av handelsavtal ska ta hänsyn till jämställdhetsaspekter. Vi menar att det är viktigt att stärka jämställdhetsperspektivet i handelspolitiken. Vi vet att män och kvinnor påverkas olika när handelsreglerna förändras. Det finns flera exempel på att handelsliberaliseringar har mer negativa effekter för företag ägda av kvinnor än företag ägda av män, på grund av att kvinnor som är företagare ofta har sämre tillgång till kapital och krediter. Vi anser att Sverige bör vara ett föregångsland på

detta område, och därför bör riksdagen uppmana regeringen att både som enskild stat och inom ramen för EU och WTO verka för att alla förhandlingar om nya handelsavtal ska inkludera en analys av hur avtalet förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, den s.k. Cedawkonventionen.

Därmed tillstyrks det här aktuella motionsyrkandet.

6. Övrigt om internationell handelspolitik, punkt 5 (MP, V)

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:U237 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,

2012/13:U327 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 14 och

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 3, 5, 7, 8, 10, 11, 13–15, 19 och 22.

Ställningstagande

Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2012/13:N206 (V) att man vid utformningen av handelsavtal ska ta hänsyn till arbetsvillkor samt klimat- och miljöhänsyn. Vidare anser vi att varje enskilt lands rätt att föra en restriktiv alkoholpolitik ska respekteras vid förhandlingarna av handelsavtal.

Vi anser att olika sociala och arbetsrättsliga frågor måste få ett större genomslag i handelspolitiken. Att kunna organisera sig i oberoende och fria fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Löntagarnas rättighet att gå samman och organisera sig är en förutsättning för att garantera rimliga arbetsvillkor och skäliga löner och borgar för att vinster som skapas i den globala ekonomin ska komma fler till del. Fackföreningsrörelsen har även i många länder haft stor betydelse för kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Vi vill inte se en global ekonomi där länder tävlar om att pressa löner och försämra villkoren. Vi menar i likhet med vad som förs fram i motion 2012/13:N206 (V) att det är orimligt att EU:s inre marknad öppnas för företag som skapat sig konkurrensfördelar genom att inskränka de fackliga rättigheterna. I stället bör handelspolitiska förhandlingar leda till att stärka de fackliga rättigheterna och understödja krav från ländernas fackföreningsrörelser. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att inom EU och WTO verka för att förhandlingar om handelsavtal kopplas till tydliga krav på att länderna har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner.

Vidare delar vi uppfattningen i nyss nämnda motion att frihandelszoner ur ett fackligt perspektiv är mycket problematiska. I dessa avgränsade geografiska områden råder särskilda arbetsmarknads- och skattelagar, och facklig verksamhet är vanligtvis förbjuden eller grovt inskränkt. Frihandelszonerna har bidragit till att miljoner löntagare arbetar för undermåliga löner och arbetsvillkor och de har även bidragit till att många länder utsätts för en allt hårdare press att sänka löner, urholka miljölagstiftning och sänka skatter. Vi menar att det enda rätta är att påbörja en avveckling av dessa zoner. Regeringen bör därför inom såväl WTO och EU tydligt arbeta för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner.

Klimatförändringarna är vår tids största utmaning. Vi anser därför i likhet med vad som framförs i motion 2012/13:N206 (V) att internationella handelsfrågor därför alltid måste genomsyras av ett ekologiskt perspektiv, som innebär att handeln medverkar till att globala överenskommelser om klimatmål nås, att transporter sätts i relation till ekologisk hållbarhet, att den biologiska mångfalden stärks och att en större andel av de produkter som konsumeras är ekologiska. Vi delar den problembeskrivning som görs i nyss nämnda motion gällande oklarheterna som råder vid en eventuell konflikt mellan WTO-regelverket och multilaterala miljökonventioner, om vem som har makt att bestämma vilken tolkning som ska gälla. Vi delar uppfattningen om att det behövs en strategi för att säkerställa att miljökonventionernas mål ska genomföras. En sådan lösning skulle kunna vara att tvister mellan WTO och miljökonventionerna avgörs i Internationella domstolen i Haag. Vi anser att regeringen i relevanta internationella forum bör initiera en diskussion om hur tvistlösning mellan WTO och miljökonventionerna ska hanteras och föreslå att det utreds om Internationella domstolen i Haag kan vara ett lämpligt forum för att lösa tvister som rör motsättningar mellan WTO och miljökonventioner. Mot bakgrund av det sagda, anser vi att Sverige bör agera i EU och WTO för att klimat- och miljöperspektiv alltid ska inkluderas vid handelsavtal och att det ska skapas en mekanism för tvistlösning mellan handelsavtal och miljökonventioner.

Vi delar även den åsikt som förs fram i motion 2012/13:N206 (V) att alkohol är en fråga om folkhälsa och därför även bör behandlas som en sådan när handelsavtal förhandlas fram och sluts mellan länder. Trots det ser vi hur EU i sina regionala handelsavtal driver på för att inkludera alkohol och tvinga motparterna att avreglera sin alkoholpolitik, ett exempel bland flera är Thailand. Vi anser att enskilda länder bör kunna ställa krav på att alkoholen ska exkluderas från handelsavtal. Vidare bör enskilda länders möjlighet att föra en restriktiv alkoholpolitik med folkhälsoperspektiv respekteras. Vi delar motionärernas uppfattning om att Sverige bör verka för detta i EU och WTO.

Med anledning av motion 2012/13:U237 (MP) vill vi anföra följande. Sedan 2011 finns det genom FN:s nya vägledande principer, det s.k. Ruggieregelverket, konkreta riktlinjer för hur företags agerande i relation till mänskliga rättigheter ska implementeras och bedömas. En vägledande prin-

cip inom regelverket är att länderna ska ha någon form av rättsligt ramverk som gör dessa till en skyldighet för företagen. Kommissionen har uppmanat samtliga medlemsstater att före utgången av 2012 utarbeta nationella planer för genomförandet av FN:s ledande principer. En stor del av principerna ingår sedan revisionen 2011 i OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Dessa har Sverige förbundit sig att följa. Revisionen innebär att några av de riktlinjer som tidigare byggde på frivillighetsbasis numera går utöver nationell rätt. Regeringen förväntar sig att svenska företag följer riktlinjerna. Informationen på regeringens hemsida och i handboken är dock inte utarbetade efter de reviderade riktlinjerna. Vi anser att Sveriges regering bör verka för att FN:s vägledande principer (Ruggieregelverket) ska genomföras både i Sverige och i andra länder. Vi menar att OECD:s redan befintliga riktlinjer, som uppdaterades 2011, i väntan på bindande regelverk ska användas i sin senaste version och att handboken från 2006 ska uppdateras.

I detta sammanhang vill vi även framhålla det som framförs i motion 2012/13:N206 (V) om att Sverige bör verka inom EU för att respekten för mänskliga rättigheter sätts i första rummet i förhandlingar kring handelsavtalet med Gulfstaternas samarbetsråd (GCC). Vi delar motionärernas uppfattning att förhandlingarna i annat fall bör frysas.

Med anledning av det som anförs i motion 2012/13:N206 (V) om korruption vill vi framhålla behovet av att kraftfullt bekämpa korruption. Den senaste tiden har vi sett exempel på att svenska företag, däribland statligt ägda företag, inte agerat efter s.k. svenska värderingar med en högt ställd etisk kompass där mänskliga rättigheter och bekämpande av korruption är vägledande. Istället har de med sina produkter eller tjänster faktiskt hjälpt eller underlättat för diktaturer att kränka de mänskliga rättigheterna. Mot den bakgrunden menar vi att de svenska företagens etiska och moraliska kompass kan ifrågasättas, och det tydliggör bristen på ett tydligt regelverk som kan hjälpa dem på traven. Det finns givetvis många svenska företag som agerar bra och korrekt ute i världen, men för att sätta stopp för de företag som agerar fel menar vi att det behövs ett bindande internationellt regelverk så att de företag som missköter sig kan ställas till ansvar. Liksom motionärerna anser vi att riksdagen genom ett uttalande bör uppmana regeringen att verka för att det i större utsträckning riktas uppmärksamhet och åtgärder mot korruptionens källa.

Som nämns i det föregående finns det en överenskommelse inom WTO från 2003 som möjliggör för länder att producera och exportera billiga läkemedel, det s.k. TRIPS-avtalet. Som framgår i motion 2012/13:N206 (V) pekar flera folkrörelser på att de juridiska och politiska processerna som ett land måste gå igenom är så krångliga att det är tveksamt om länder i praktiken kan utnyttja möjligheten. Läkare utan gränser menar att överenskommelsen snarare utgör ett hinder för produktion och export av billiga läkemedel. Vi delar motionärernas uppfattning att det krävs en revidering av TRIPS-avtalet. Fattiga länder måste ges rätten att producera, köpa och

sälja mediciner som räddar liv. Vi anser därför att riksdagen genom ett uttalande ska uppmana regeringen att verka för att lösa problemet kring begränsningarna med den s.k. tvångslicensieringen på så sätt att även de fattigaste utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång till läkemedel. Vidare menar vi, mot bakgrund av att Läkare utan gränser varnar för att frihandelsavtalet mellan EU och Indien i dess nuvarande utkast kommer att påverka tillgången till generiska läkemedel såväl i Indien som i många andra utvecklingsländer negativt, att regeringen bör verka för att det i frihandelsavtalet vidtas åtgärder som garanterar Indiens fortsatta produktion av generiska läkemedel. En annan fråga i förhandlingarna är eventuella krav om s.k. dataexklusivitet. Genom dataexklusivitet kan multinationella läkemedelsföretag genom en exklusiv rätt över farmaceutiska testdata säkra sitt monopol och därigenom hålla produktionens pris högt trots att patenttiden löpt ut. Vi anser att regeringen på EU-nivå bör verka för att krav på bestämmelser om dataexklusivitet inte ska ingå som en del av frihandelsavtalet.

Vidare menar vi att miljöteknik ska ges samma undantag som livsbesparande mediciner har fått genom TRIPS-avtalet. Vi anser i likhet med det som framförs i motion 2012/13:U327 (V) att utvecklingsländer för att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver tillgång till modern miljöteknik. Genom att förändra patentlagstiftningen skulle tekniköverföringen gynnas då många utvecklingsländer i dag inte har råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken utan är hänvisade till en gammal teknik där patenträtten har gått ut. Genom ett riksdagsuttalande bör regeringen uppmanas att i internationella klimatförhandlingar verka för detta.

Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2012/13:N206 (V) om att en grundläggande reformering av WTO bör sättas igång så snart som möjligt. Målet för dessa reformer bör vara ett mer demokratiskt, flexibelt och effektivt WTO där utvecklingsländernas intresse sätts överst på dagordningen. Som vi tidigare påpekat i sammanhang där utskottet behandlat liknande yrkanden anser vi att misslyckandena inom Dohaförhandlingarna är ett uttryck för bristerna i dagens WTO-system. Därför menar vi till skillnad från utskottet att en förändring av WTO inte kan vänta.

Slutligen vill vi upprepa vårt krav från tidigare år att Sverige inom EU bör verka för att Singaporefrågorna exkluderas från alla handels- och associeringsavtal som EU ingår med länder och regioner i världen. I likhet med vad som framhålls i motion 2012/13:N206 (V) anser vi att makt behöver flyttas från företagens stängda styrelserum till demokratiska arenor.

Därmed tillstyrks motionerna 2012/13:U237 (MP), 2012/13:U327 (V) och 2012/13:N206 (V) i här berörda delar.

7. Svenska exportorgan, punkt 6 (MP, V)

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:U206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5,

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 23 och 24,

2012/13:N220 av Jonas Eriksson och Bodil Ceballos (båda MP) och

2012/13:N333 av Valter Mutt och Bodil Ceballos (båda MP) yrkandena 1–4 och

bifaller delvis motion

2012/13:N203 av Caroline Szyber (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sverige bedriver export- och investeringsfrämjande verksamhet i form av rådgivning, exportkrediter och exportgarantier genom organ som Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK). Trots att det har gått tio år sedan riksdagen beslutade om en politik för global utveckling, där målet är att alla politikområden ska främja mänskliga rättigheter och utgå från fattiga människors behov och perspektiv, kan vi konstatera att detta mål inte fått genomslag inom det svenska export- och investeringsfrämjandet. Bland annat Amnesty International har kritiserat denna verksamhet för att inte tydligt kopplas till arbetet med de mänskliga rättigheterna. Sveriges exportfrämjande får aldrig bidra till att mänskliga rättigheter kränks och därför anser vi, i likhet med vad som anförs i motionerna 2012/13:N220 (MP) och 2012/13:U206 (V), att tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande. Vi instämmer vidare i det som sägs i motion 2012/13:N206 (V) att riktlinjerna för EKN och SEK behöver förtydligas så att det framgår att verksamhetens alla delar ska ske i samstämmighet med politik för global utveckling och Sveriges åtaganden rörande mänskliga rättigheter. Riksdagen bör därför, med bifall till motionerna 2012/13:N220 (MP) och 2012/13:N206 (V), uppmana regeringen att genomföra en övergripande översyn av export- och investeringsfrämjandet med syfte att upprätta tydliga människorättskriterier på handelsområdet och säkerställa att främjandet sker i samstämmighet med den beslutade politiken för global utveckling.

För att säkerställa att dessa principer följs menar vi, i linje med vad som framförs i motionerna 2012/13:N203 (KD) och 2012/13:U206 (V), att det krävs en ökad insyn i den exportfrämjande verksamheten. Även om EKN till viss del redovisar hur man tar hänsyn till miljö och mänskliga

rättigheter så menar vi att insynen är otillräcklig. Det gäller i ännu större utsträckning insynen i SEK:s verksamhet. För att svenska exportsatsningar ska bli den potentiella positiva kraft runt om i världen som vi menar att de kan bli krävs transparens så att det kan säkerställas att den verksamhet som staten stöder bedrivs på ett sådant sätt att mänskliga rättigheter respekteras, både när det gäller produktion och transporter.

Vidare när det gäller transporter och med anledning av vad som sägs i motionerna 2012/13:N333 (MP) och 2012/13:N203 (KD) vill vi anföra följande. Vi delar den bekymmersamma verklighetsbeskrivning som ges uttryck för i motionerna. Det anges att över 90 procent av svensk utrikeshandel passerar genom hamnarna och samtidigt vet vi att arbetsvillkoren och säkerhetssituationen inom den internationella sjöfarten är djupt oroväckande och för många sjömän direkt livsfarliga. I en undersökning av ett antal väletablerade företag i Sverige, som Seko sjöfolk och Internationella transportarbetarfederationen låtit genomföra, framgår att ytterst få företag ställer krav på anständiga anställningsförhållanden för sjömän. Undersökningar visar även att konsumentpriset endast påverkas mycket marginellt av besättningens villkor och avtal. Mot den bakgrunden vill vi i likhet med vad som framhålls i motion 2012/13:N333 (MP) betona vikten av att företagets arbete med CSR-frågor utvidgas till att även omfatta transportsektorn. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att vidta åtgärder i överensstämmelse med vad som föreslås i motion 2012/12:N333 (MP) och motion 2012/13:N203 (KD). Utrikesdepartementets CSR-ambassadör ska ges tydliga direktiv att driva på företagets arbete på detta område, särskilda åtgärder ska vidtas för att stödja de företag som har som mål att inkludera transportledet i sitt CSR-arbete, endast de företag som aktivt arbetar med CSR även i transportledet ska få del av det statliga exportfrämjandet via EKN och SEK och i sina etiska riktlinjer bör EKN och SEK även beakta de sociala förhållandena i transportsektorn och transportens miljöpåverkan. Vidare bör regeringen verka i internationella forum för att företagets CSR-arbete utökas till att även omfatta transportledet.

Därmed tillstyrks motionerna 2012/13:N220 (MP), 2012/13:N333 (MP), 2012/13:U206 (V) och 2012/13:N206 (V) i här aktuella delar. Motion 2012/13:N203 (KD) tillstyrks i den mån den sammanfaller med vad som har anförts.

8. Statens stöd till företag, punkt 7 (S)

av Jennie Nilsson (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Ingela Nylund Watz (S) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:N254 av Kerstin Engle (S),

2012/13:N265 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 9 och

2012/13:N322 av Sven-Erik Bucht (S) samt
avslår motion

2012/13:N319 av Olle Thorell (S).

Ställningstagande

Sverige är ett av världens mest exportberoende länder och att hävda sig i den internationella konkurrensen är därför en ödesfråga för Sverige. Vi ser i dag en allt tuffare global konkurrens där det gäller att alltid ligga i framkant och blicka ut över nationsgränserna och där det blir allt viktigare att navigera i en komplex samverkan såväl inom som mellan branscher. I dag möter alltför många små och medelstora företag hinder när de försöker ta sig utanför Sveriges gränser och därför menar vi att det behövs ytterligare förslag och åtgärder för att fler ska komma ut på den internationella marknaden. Vi delar den uppfattning som det ges uttryck för i motion 2012/13: N322 (S) att den svenska modellen med ett samarbete mellan det privata och offentliga är avgörande för att lyckas. Strategiska exportutvecklingsprogram som utverkas i samverkan mellan politik, näringsliv, universitet och högskolor samt fackföreningsrörelsen ger styrka, riktning och konkurrensfördelar för vårt näringsliv då de är framsynta och främjar export. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att se över behovet av att inrätta sådana program.

Vidare ser vi positivt på en ökad samordning mellan olika organisationer för handelsfrämjande. De sammanslutningar som finns mellan företag för erfarenhetsutbyte och samarbete menar vi ska uppmuntras. Vi delar den oro som kommer till uttryck i motion 2012/13:N254 (S) att Sverige inte längre framstår som konkurrenskraftigt på en hårdnande marknad och menar att det finns anledning att återkommande göra översyner av de olika stöd som staten ger företag och organisationer som ska främja handel så att vi inte halkar efter.

Ett statligt stöd som vi särskilt vill lyfta fram betydelsen av är de regionala exportrådgivarna. Liksom tidigare år vill vi framhålla betydelsen av det arbete som de regionala exportrådgivarna utför när det gäller kompetensutveckling kring export för små och medelstora företag. Vi menar att rådgivning kan vara det som gör att ett företag vågar ta steget att bli exportör och därför bör det, såsom påpekas i motion 2012/13:N265 (S), satsas ytterligare på denna verksamhet så att vi kan få fler regionala exportrådgivare som verkar nära småföretagen i landets alla län och ger kostnadsfri rådgivning.

Vi delar den uppfattning som förs fram i motion 2012/13:N319 (S) om att staten bör uppmuntra och stödja företag i deras arbete med ansvarsfullt företagande. Vi anser dock inte att riksdagen bör bifalla den nyss nämnda motionen.

Därmed tillstyrks motionerna 2012/13:N322 (S), 2012/13:N254 (S) och 2012/13:N265 (S) i berörda delar. Motion 2012/13:N319 (S) avstyrks.

9. Statens stöd till företag, punkt 7 – motiveringen (MP, V)

av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Ställningstagande

Sverige är ett exportberoende land och i den allt hårdare internationella konkurrensen är det angeläget att svenska företag kan hävda sig gentemot andra. Det är därför viktigt att från politiskt håll aktivt arbeta för att överbrygga hinder som försvårar för företag som vill etablera sig på den internationella marknaden. Vi delar den uppfattning som förs fram i flera av de här aktuella motionerna om att Sverige behöver en politik som på ett bättre sätt gör det möjligt för svenska företag att ta del av de möjligheter som en ökad global konkurrens och växande nya marknader ger. Vad en sådan politik bör innehålla framgår av våra övriga ställningstaganden i detta betänkande. Vi anser dock inte att de här aktuella motionsyrkandena bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida.

Därmed avstyrks motionerna 2012/13:N322 (S), 2012/13:N254 (S), 2012/13:N265 (S) och 2012/13:N319 (S) i här aktuella delar.

10. Export av miljöteknik, punkt 8 – motiveringen (S, MP, V)

av Jonas Eriksson (MP), Jennie Nilsson (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S) och Ingemar Nilsson (S).

Ställningstagande

Vi delar uppfattningen i motionerna 2012/13:N285 (C) och 2012/13:N311 (S) att det är angeläget med satsningar för att främja export av svensk miljöteknik. Enligt vår mening är regeringens miljöteknikstrategi lovvärd men otillräcklig. Vi anser att det bör och kan göras mer för att främja exporten inom detta område. Som framgår i det föregående visar en initial analys av miljöstrategin att den har en tendens att främja förhållandevis välutvecklade företag som har kommit långt i produktutvecklingen och är mogna att exportera. Vi vill betona behovet av marknadskompletterande stödformer med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag och som framhålls i motion 2012/13:N311 (S) ser vi att de mindre företagens satsningar på forskning och utveckling behöver stärkas. Vi menar att tillgång till riskvilligt kapital är en förutsättning för tillväxt inom den svenska miljöteknikbranschen och här har statsmakterna en viktig upp-

gift att fylla i att vara marknadskompletterande och aktivt stimulera företagens kapitalbehov. Som framhålls i motion 2012/13:N285 (C) anser vi vidare att exportmöjligheterna kan stödjas genom olika högnivåkontakter, tydliga uppdrag till berörda myndigheter och en ökad samordning. Vi tror på att skapa förutsättningar för en bättre och utvecklad samverkan mellan stat, universitet och högskolor samt näringslivets aktörer. Vi anser dock inte att motionerna bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och med det ovan sagda och det vi tidigare anfört anser vi att motionerna kan avslås av riksdagen.

11. Exportförbudet för snus, punkt 9 – motiveringen (MP, V)
av Jonas Eriksson (MP) och Kent Persson (V).

Ställningstagande

Med anledning av att det i motion 2012/13:N251 (FP) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att fortsätta driva frågan om att slopa exportförbudet för svenskt snus inom EU vill vi anföra följande. Snusets hälsorisker är väl dokumenterade. Vetenskapliga rapporter visar att snus är starkt beroendeframkallande och ökar risken för cancer i bukspottskörteln, dödlig hjärtinfarkt och dödlig stroke samt risken för missfall och tidig födsel för kvinnor som snusar under graviditeten. I såväl nationella mål som i Världshälsoorganisationens ramkonvention för tobakskontroll, som Sverige har ratificerat, uttrycks ambitionen att begränsa tobakskonsumtionen och den ökade ohälsa som tobak orsakar, inte minst genom att förhindra att minderåriga börjar använda tobak. Vi välkomnar det nya tobaksproduktdirektivet då många utav förslagen kan komma att öka förutsättningarna för minskade tobaksskador. Det är också särskilt positivt att förslaget fokuserar på att färre unga människor ska börja använda tobaksprodukter. Som vi har gett uttryck för tidigare (bet. 2011/12:NU13) är argumentet att andra hälsovådliga produkter får röra sig fritt på den inre marknaden inte ett argument för att släppa ut ytterligare hälsovådliga produkter på EU:s inre marknad. Mot bakgrund av snusets hälsorisker och det folkhälsopolitiska målet anser vi att regeringens ansträngningar att avskaffa exportförbudet för snus bör upphöra. Därmed avstyrks motion 2012/13:N251 (FP).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:U206 av Hans Linde m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kriterier för mänskliga rättigheter och transparens i Sveriges exportfrämjande.

2012/13:U237 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör följa EU-kommissionens meddelande och utarbeta en nationell plan för genomförande av FN:s vägledande principer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den uppdaterade versionen av OECD:s riktlinjer samt FN:s vägledande principer ska utgöra grunden för den nationella kontaktpunktens och företagens arbete med CSR i väntan på bindande regelverk.

2012/13:U327 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsuppehållande mediciner.

2012/13:T341 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en effektiv europeisk digital inre marknad.

2012/13:N203 av Caroline Szyber (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att öka transparensen och utveckla metoder för utvärdering av de satsningar som görs av Svensk Exportkredit och Exportkreditnämnden, i syfte att säkerställa att Sverige följer internationella konventioner och överenskomelser om mänskliga rättigheter, miljöhänsyn och arbetsrätt.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även de sociala förhållandena i transportsektorn och transportens miljöpåverkan bör omfattas av Svensk Exportkredits och Exportkreditnämndens etiska riktlinjer för rättvis och hållbar utveckling.

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det överordnande målet för svensk handelspolitik ska vara att handeln ska bidra till minskade klyftor inom och mellan länder, ökad jämställdhet och en hållbar utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU och WTO ska driva krav på att handelsavtal måste utformas och utvärderas utifrån millenniemålen om fattigdomsbekämpning, hälsa och mänskliga rättigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera i EU och WTO för att klimat- och miljöperspektiv alltid inkluderas vid handelsavtal och att det skapas en mekanism för tvistlösning mellan handelsavtal och miljökonventioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskild stat och inom ramen för EU och WTO ska verka för att alla förhandlingar om nya handelsavtal ska inkludera en analys av hur avtalet förhåller sig till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och WTO ska verka för att förhandlingar om handelsavtal kopplas till tydliga krav på att länderna ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom såväl WTO som EU bör arbeta för en utveckling av ekonomiska frihandelszoner där de fackliga rättigheterna kränks eller inskränks.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka i EU och WTO för att man vid förhandlingar om handelsavtal ska respektera varje enskilt lands möjlighet att föra en restriktiv alkoholpolitik med folkhälso-perspektiv.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att det i större utsträckning riktas uppmärksamhet och åtgärder mot korruptionens källa i fall av grov bestickning.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att WTO demokratiseras och att de fattiga länderna får en reell möjlighet att påverka utformningen av handelspolitiken.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen årligen ska rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och om Sveriges ställningstaganden i frågor som rör internationell handel.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att problemet kring begränsningen med s.k. tvångslicensiering får en lösning som innebär att även de fattigaste utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång till läkemedel.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att åtgärder vidtas för att garantera att Indien kan fortsätta att producera generiska läkemedel som i dag.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige på EU-nivå bör verka för att EU ska sluta med sina påtryckningar för att förmå Indien att ändra sina lagar kring dataexklusivitet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU avskaffar kvarvarande tullmurar, importrestriktioner och övriga handelshinder mot utvecklingsländer.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige även bör verka för att EU avskaffar exportstöd för jordbruksprodukter och stöd till inhemska jordbrukare som leder till dumpning av överskott i utvecklingsländer.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de s.k. Singaporefrågorna exkluderas från alla handels- och associeringsavtal som EU ingår med länder och regioner i världen.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige verkar för att inom EU ställa krav på att respekten för mänskliga rättigheter sätts främst i förhandlingarna kring nytt handelsavtal mellan EU och Gulf Cooperation Council, GCC.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av Sveriges export- och investeringsfrämjande för att se till att tydliga människorättskriterier vägleder verksamheten och att verksamheten bedrivs i enlighet med politiken för global utveckling (PGU).

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riktlinjerna för Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) behöver förtydligas så att verksamhetens alla delar ska vara samstämmiga med politiken för global utveckling (PGU) och Sveriges åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter.

2012/13:N220 av Jonas Eriksson och Bodil Ceballos (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av svensk export- och investeringsfrämjande verksamhet.

2012/13:N251 av Mathias Sundin (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska fortsätta driva frågan om ett slopande av exportförbudet av svenskt snus inom EU.

2012/13:N254 av Kerstin Engle (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av att intensifiera och samordna främjandet av internationellt handelsutbyte.

2012/13:N265 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler regionala exportrådgivare.

2012/13:N282 av Christer Nylander (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi för musikexport som en del av regeringens exportfrämjande arbete.

2012/13:N285 av Per Åsling och Karin Nilsson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av aktiva miljöåtgärder, där Sverige även fortsättningsvis ska vara en ledande förebild och verka för en uppgradering av arbetet med miljöteknikexport till att omfatta fler länder.

2012/13:N311 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av satsningar på miljöteknikbranschen.

2012/13:N319 av Olle Thorell (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att stödja de mindre företagens CSR-arbete.

2012/13:N322 av Sven-Erik Bucht (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av strategiska exportutvecklingsprogram.

2012/13:N333 av Valter Mutth och Bodil Ceballos (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Utrikesdepartementets CSR-ambassadör, vid sekretariatet för Globalt Ansvar, får i uppgift att driva på för att företagens CSR-arbete ska utökas till att även omfatta transportledet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att särskilda åtgärder bör vidtas för att uppmuntra och stödja företag som införlivar transportledet i sitt CSR-arbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i internationella forum ska verka för att företagens CSR-arbete utökas till att även omfatta transportledet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det statliga exportfrämjandet via Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit ges nya direktiv, så att aktivt arbete med CSR även i transportledet blir ett villkor för att få statligt exportstöd.

BILAGA 2

Offentligt seminarium om framtidens inre marknad

Datum: onsdagen den 23 januari 2013

Tidpunkt: kl. 9.30–11.30

Plats: Förstakammarsalen, Riksdagshuset östra, ingång Riksplan

Program:

Inledning

Näringsutskottets ordförande Mats Odell (KD)

Den inre marknadens framtid – alternativa scenarier

Forskare och stf. direktör Jörgen Hettne, Sieps

Så kan EU:s inre marknad förbättras

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium

Det betyder den inre marknaden för oss

Manager EU affairs Martin Weiderstrand, Ikea

Policy Strategy Counsel Hanne Melin, Ebay

Den inre marknadens möjligheter och problem

Tf. chefsekonom Gösta Karlsson, Unionen

Ansvarig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv

Vart vill regeringen med den inre marknaden?

Statssekreterare Gunnar Oom, Utrikesdepartementet

Frågestund

Utskottets ledamöter ställer frågor till talarna och övriga inbjudna

Avslutning

Näringsutskottets vice ordförande Jonas Eriksson (MP)

Stenografisk utskrift från seminarium om framtidens inre marknad

Ordförande Mats Odell (KD): Jag vill hälsa alla hjärtligt välkomna till näringsutskottets seminarium om framtidens inre marknad. Syftet med seminariet är att utifrån ett svenskt perspektiv fokusera på den inre marknadens framtid och utvecklingsmöjligheter. EU:s inre marknad har nu funnits i 20 år, men om vi är lite mer vidsynta kan vi konstatera att det första för-

draget på området antogs redan 1957. Fördragets regler om den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer är helt centrala delar i den inre marknaden. Inte minst erfar vi i näringsutskottet att den inre marknaden hela tiden utvecklas genom att det kommer nya initiativ från Europeiska unionen. Det är en motor för att förbättra förutsättningarna för handel, företagande och så vidare och något som vi ska implementera i svensk lagstiftning, vilket vi också gärna gör.

Vid sidan av det rättsliga samarbetet samarbetar medlemsstaterna även för att på bästa sätt dra nytta av det gemensamma regelverket.

Målet för den inre marknaden är mycket enkelt, nämligen att skapa bästa möjliga förutsättningar för en god ekonomisk utveckling i Europa. Den inre marknaden leder till ökad konkurrens, stordriftsfördelar, lägre priser och även ett ökat utbud. Den inre marknaden inom EU är gigantisk – 500 miljoner konsumenter och 20 miljoner företag. Totalt omsätter den väldigt mycket pengar, 12 629 miljarder euro i termer av bruttonationalprodukt. Tittar vi på den enorma marknaden för offentlig upphandling ser vi att det finns möjligheter för svenska företag att ta del av den på lika villkor inom hela denna gigantiska marknad, men också för offentliga upphandlare i vårt land finns möjligheter att dra nytta av den marknaden.

Tanken med EU:s inre marknad är alltså mycket enkel. Handeln mellan Europas länder ska öka, det ska skapas fler jobb och det ska vara enklare att arbeta, studera och resa i hela vår union. Ytterst handlar det om att underlätta vardagen för den vanliga EU-medborgaren. Det är det övergripande syftet med den inre marknaden. För att nämna ett konkret och för många aktuellt exempel är det den inre marknaden vi har att tacka för att mobiltelefonin blivit 70 procent billigare. Också gränsöverskridande mobil-samtal börjar nu bli något så när acceptabla inom unionen, från att ha varit fullständigt groteska, vilket alla vet som försökt gå in på internet till exempel när de åkt över bron till Danmark.

Med friheten, att få röra sig fritt, inom EU har det också blivit enklare för människor att bo och studera i andra EU-länder och för företag att handla över gränserna, som sagt.

I oktober 2010 presenterade kommissionen en meddelande, *På väg mot en inre marknadsakt*. Där hade man 50 åtgärdsförslag för att modernisera och effektivisera den inre marknaden. Förslagen behandlades våren 2011 i näringsutskottet, i utlåtandet *På väg mot en inre marknadsakt*. I utlåtandet betonade vi i utskottet hur viktigt det är att det genomförs konkreta åtgärder för en fortsatt öppenhet också mot tredjeland och att olika protektionistiska tendenser motverkas. De finns faktiskt på fler håll än man skulle kunna tro, till och med i vårt nära grannskap, skulle jag vilja säga. Vi tog också upp behovet av regelförenklingar för offentlig upphandling och inte minst standardiseringsarbetets betydelse för ekonomisk utveckling och ökad konkurrenskraft.

Baserat på meddelandet *På väg mot en inre marknadsakt* presenterade kommissionen i april 2011 meddelandet *Inre marknadsakten*. Det innehöll tolv konkreta åtgärder för att stimulera tillväxten och stärka förtroendet för den inre marknaden. Så sent som i oktober 2012 antog kommissionen en andra inre marknadsakt, den så kallade *Inre marknadsakten II*, som består av tolv nyckelåtgärder, som man kallar det, inom fyra tillväxtmotorer på områdena integrerade nätverk, personers och företags rörlighet över gränserna, digital ekonomi, socialt företagande, sammanhållning och konsumentförtroende. Det är gigantiska områden, och det krävs europeiska ansatser för att åstadkomma märkbara förändringar. Vi följer arbetet mycket noggrant i näringsutskottet.

Som jag nämnde inledningsvis är syftet med dagens seminarium att utifrån ett svenskt perspektiv fokusera på den inre marknads framtid och utvecklingsmöjligheter. Vi kommer under de närmaste timmarna att få ta del av alternativa scenarier för hur den marknaden kan komma att utvecklas och hur den kan förbättras. Vi kommer dessutom att få höra om den inre marknads betydelse för företagens vidkommande och vilka möjligheter och problem som företag och även arbetstagarorganisationer ser med den inre marknaden. Vi kommer vidare att få höra vad regeringen vill. Det är med andra ord två mycket intressanta timmar vi har framför oss.

Nu är det dags att lämna ordet till vår förste talare, Jörgen Hettne, forskare och ställföreträdande direktör vid Sieps. Ämnet är Den inre marknads framtid – alternativa scenarier.

Forskare och stf. direktör Jörgen Hettne, Sieps: Det är roligt att få vara i riksdagen och tala om detta ämne. Det händer inte så ofta. Rubriken på mitt föredrag visas, som ni ser, på storbildsskärmen. Jag vill passa på att nämna vad som enligt fördraget är den inre marknaden. Man talar om de fyra friheterna – varor och personer, tjänster och kapital – och att de ska säkerställas i enlighet med bestämmelserna i fördragen. Det anknuter till min första punkt, som Mats Odell också var inne på, att den inre marknads målsättning, att vara ett medel för att uppnå EU:s mål, är ganska gammal. Den kommer från fördraget från 1957, som trädde i kraft 1958, och har funnits sedan dess. Vi kallade den för gemensam marknad till att börja med. Det var en del diskussioner om ifall inre marknaden och gemensamma marknaden var olika saker. I slutändan har detta renodlats, och sedan Lissabonfördraget trädde i kraft talar man bara om inre marknaden.

Jag vill göra markeringen att den inre marknaden inte är något självändamål, för det kommer alltid att komma upp nya saker som behöver hanteras och som kan påverka den fria rörligheten. Därför är det mer ett medel för att uppnå andra målsättningar än ett självändamål. Det markeras också i fördraget som det viktigaste verktyget för att uppnå EU:s övergripande mål, vilket är att främja freden, EU:s värden och folkens välfärd genom att skapa en god ekonomi.

Vi har redan hört att Mario Monti kom med en bakgrundsrapport, kan man säga, med kreativa, konstruktiva förslag till hur man kunde förbättra den inre marknaden. Det var den 9 maj 2010. Därefter har kommissionen tagit vid. Kommissionen tog då först fram *På väg mot en inre marknadsakt* och sedan de två dokumenten med tolv prioriterade områden i vardera. Det är åtgärds paket, vilket innebär att man tar fram ny lagstiftning för att få den inre marknaden att fungera. På det sättet påminner det om det läge som fanns från 1985 fram till 1992 när man nu talar om att man förverkligar den inre marknaden. Om man hade ett stort åtgärds paket med många saker skulle den behöva genomföras på kort tid. Vi kan se detta som ett moment där man rättar till mycket som inte har fungerat under lång tid. Vi har till exempel det europeiska patentet som är en fråga man länge brottats med och som nu ser ut att realiseras.

Jag ska tala om scenarier, men jag tycker att det egentligen är väldigt ambitiöst att tala om scenarier. I viss mån gör jag ändå det, men jag föredrar att kalla det utvecklingstendenser; där känner jag mig lite säkrare. Några sådana, som jag personligen tycker är ganska intressanta, vill jag peka på. En är att jag ser en tendens till unifiering snarare än till harmonisering. När jag talar om unifiering menar jag en högre grad av enhetlighet. Harmonisering innebär att vi har någorlunda lika regler i hela Europa men att medlemsstaterna styr över själva genomförandet. Därför kan det finnas vissa skillnader. Unifiering innebär att man går ett steg längre och skapar mer identiska regler överallt.

Det instrument EU använder för att skapa ytterligare enhetlighet är förordningar i stället för direktiv. Förordningar fungerar som europeiska lagar. De gäller enligt sin lydelse i alla medlemsländer. Vi ser i dag en ganska tydlig tendens till att förordningar tar över som det vanligaste regleringsinstrumentet på inre marknadsområdet. Det blir mer och mer förordningar vilket innebär att det blir mer enhetliga regler och mindre utrymme för medlemsstaterna att anpassa sina egna regelverk till EU:s regler. Det är jag något skeptisk till. Man bör vara lite försiktig; jag ska återkomma till det.

Vi ser också att man tar fram nya former av akter, delegerade akter och genomförande akter. Det betyder att man inte behöver skriva så mycket i ett grunddirektiv eller en grundförordning, för kommissionen kan ta vid per delegation och fylla ut utrymmet. Det innebär också större enhetlighet, eftersom det då är kommissionen som gör de närmare bestämmelserna i stället för att medlemsländerna fyller ut på lite olika sätt.

Genomförandestöd vid själva införlivandet, så att det blir korrekt och likartat i alla länder, är något som också driver mot enhetlighet. Likaså tar man fram mycket soft law, alltså icke-bindande rättsakter som kompletterar och talar om hur man även ska tillämpa reglerna. Hela den tendensen är ganska tydlig. I grunden är det bra, men det finns en fara med att man låter det bli ett självändamål. Det ska det inte vara. Det ska bara användas om det verkligen blir bättre på marknaden.

Det finns en annan tendens som är lite annorlunda men ändå ganska tydlig i dag. Ni har säkert hört ordet juridifiering någon gång. Jag brukar få försvara det. Det brukar sägas att juristerna tar över makt från politiker, juristerna får bestämma, en domstol avgör det som tidigare var politiska frågor.

Jag vill lägga till ekonomifiering. Man kanske inte tänker på det lika tydligt, men när det är en krissituation i Europa och det inte finns så mycket politiskt handlingsutrymme blir det lätt nationalekonomerna som får styra hur man ska reda upp det hela. I dag har vi, i synnerhet i vissa delar av Europa, närmast ett ekonomiskt förvaltarskap av vissa stater. Anledningen till att jag tar upp det är att unionen, EU, är väldigt inblandad i detta, och det finns stor risk att unionen kommer att så att säga få ta ansvaret när man sedan väl närmar sig folket. Det har ju inte traditionellt politiskt stöd utan det är någonting som måste genomföras. Frågar man folket tror jag inte att de är så intresserade av de åtgärder som införs. Frågan är därför who's to blame. Man bör alltså vara medveten om att detta kan minska stödet för EU-projektet som sådant.

Den sista utvecklingstendensen, som kanske är den intressantaste att tala om just i dag när Cameron samtidigt håller ett tal, är fragmentering. Är det så att vi börjar dela upp den inre marknaden i delar? Vi ser klara tendenser till det. Marknaderna förfinas naturligtvis och blir effektivare om man har en gemensam valuta. Det är bara att jämföra med USA, så ser vi att hela tanken med en gemensam marknad där är att man också har en gemensam valuta. Men alla har inte euron som valuta, och nu sker en hel del koordinering av europeisk politik i form av olika pakter och annat, som ni säkert känner till. Det innebär en förstärkning av samarbetet, men inte hela Europa på en gång. Det är alltså en fragmentering i sig.

Det finns även andra exempel, såsom det europeiska patentet; 25 av 27 medlemsländer har anslutit sig till det. Vi har nyligen fått förslag om skatt på finansiella transaktioner, och där finns som jag förstått det ett närmare samarbete mellan 11 av de 27 länderna, alltså förhållandevis ganska få. Sedan har jag lite drastiskt skrivit upp punkten Storbritannien hoppar av. Det tror jag nu inte, men det ska ändå nämnas hur man kanske kan lämna några delar av EU-samarbetet men vara med i andra. Också det är en fragmentering.

Efter att ha tittat på dessa frågor vill jag göra ett påpekande som jag tycker är centralt och som gör att det trots allt finns en ganska god grund att stå på, nämligen att den inre marknaden redan är ganska fragmenterad. Det finns olika nivåer där man kan delta. Vi ska inte heller glömma att vi även har en extern dimension av inre marknaden. Vi har ganska mycket regelgemenskap med tredjeländer genom olika avtal med dem. EES-avtalet nämner jag som en särskild zon eftersom vi där har full regelgemenskap med inre marknaden. Vi har utsträckt regelverket med fyra friheter och konkurrenspolitik till Norge, Liechtenstein och Island. Sedan har vi det van-

liga inre marknadsregelverket i EU, i min presentation benämnd EU IM. Den zon som tillkommer är den ekonomiska och monetära unionen, som är en förfining.

I viss mån fungerar marknaden fortfarande över hela fältet. Den fungerar, och sedan finns det olika nivåer. När man börjar diskutera om man kan lämna det ena och gå in i det andra är det kanske inte så vattentäta skott mellan de olika fälten. Jag tycker ändå att regelverket är förberett för att hantera sådana situationer. Därför är jag inte så orolig för vad Storbritannien kan hitta på. De drar sig i så fall mer mot EES-zonen, även om de inte skulle vilja gå ur och i stället tillhöra EES; det förstår jag. Det finns alltså en förberedelse på olika nivåer.

Därmed kommer jag till mina slutsatser. Vi kan titta på lite olika scenarier som hänger ihop med dem. En viktig slutsats är att konstatera att grundstrukturen fungerar väldigt bra. Även i oroliga tider tuffar marknaden på. Vi har en ganska stor reform av det befintliga regelverket. Det har fungerat sedan 1957, och det fungerar fortfarande. Vi har en gemensam bas som består av EES, den inre marknaden och givetvis EMU. Det är en förfining, men basen finns under alla förhållanden. Man kan se EES som sista skydds nätet. Det är svårt att se att en EU-stat skulle kunna falla längre ifrån EU-samarbetet än att tillhöra EES-zonen, och då är man fortfarande med i marknaden.

Fördjupat samarbete blir vanligare. Det blir en fragmentering, vilket man ska se upp med. Det blir lite rörigare när alla inte har samma regler utan det i stället börjar finnas delar där man har vissa gemensamma regler. Det kommer att skapa komparativa fördelar för företagen att finnas i vissa delar av Europa. De som inte är med i de delar där man fördjupar får vara beredda på att det hela kan styras på ett sådant sätt att man till slut ändå dras med eftersom det till exempel är fördelaktigt för företagen att etablera sig i de delarna.

Krispolitiken har något begränsat det folkliga stödet rent allmänt. Det ska man vara medveten om. Jag tror att det på sikt automatiskt ger bränsle till EU-kritiska partier. Man ska därför inte räkna med att det finns ett starkt, totalt, politiskt stöd. Och när man inte har det ska man lite grann akta sig för stora reformer. Det säger sig självt. Det är inte läge för ett nytt Lissabonfördrag, inga stora fördragspaketsändringar, utan om man ska ändra ska man vara försiktig, och måste det göras ska det vara väl urskiljbara små ändringar, en i taget, så att man vet vad man i så fall eventuellt behöver behandla. Man ska inte behöva missförstå ett stort paket så att det i vissa länder leder till folkomröstningar och sådant som förvirrar.

Det viktigaste budskapet är att EU står inför en bra tidpunkt för konsolidering. Jag kan kanske se inre marknadsakterna som bidragande till det. Man försöker förbättra tillämpningen av det existerande regelverket, och då står inre marknadsreglerna i fokus. Monti skrev i sitt yttrande att "the

Single Market exists in the book, but not in practice". Det ligger mycket i det. Mycket finns på papperet men fungerar fortfarande inte tillfredsställande.

Man bör inte underskatta behovet av nationell regelanpassning. Jag tycker att man kan använda förordningar och över huvud taget gå mot en effektivare och enhetligare reglering. Samtidigt blir reglerna ibland svåra att använda om de inte är anpassade till varje land. De blir udda fåglar i det nationella rättssystemet, vilket ställer till problem. Att gå över till förordningsformen behöver således göras med lite större eftertanke, tycker jag.

Jag tycker också att man får tänka på ökat förtroende hos myndigheter och konsumenter, för utan det förtroendet kommer marknaden aldrig att fungera i praktiken. Vi är beroende av att olika tillsynsmyndigheter och andra verkligen upplever att det finns en tillräcklig säkerhet på marknaden. Så även konsumenterna. Konsumenterna är inte endast några som man kan underlätta för och stimulera så att de är med och väljer vilka produkter de ska köpa, utan man får också tänka på de mer klassiska gamla frågorna om kvalitet och säkerhet. Ibland kan jag tycka att det är lite för dålig kvalitet på produkterna som cirkulerar.

När det gäller tillsyn och marknadskontroll tycker jag att man ska tänka på att det kanske inte bara är en nationell angelägenhet. Det har ju ofta betraktats som det. Om tillsynen och marknadskontrollen inte fungerar i ett land blir det den svagaste länken i kedjan. Därför är det en EU-angelägenhet att säkerställa att det fungerar i alla 27 länderna.

Slutligen vill jag nämna att man aldrig får glömma den externa dimensionen. Det är lätt att inte tänka på den i kristider och sådant. Man bygger nämligen också upp en regelgemenskap med länder utanför EU, vilket innebär att man håller dörren öppen. Kan någon leva upp till EU:s krav finns det ingen anledning att inte tillåta handel med tredjeländ. Det var min sista punkt, och jag tror att vi kommer närmare in på den senare i dag.

Ordförande Mats Odell (KD): Vi tackar Jörgen Hettne från Sieps för en mycket intressant genomgång. Nu ska vi gå över till myndighetssfären och lyssna på generaldirektör Lena Johansson från Kommerskollegium. Hon ska tala över temat Så kan EU:s inre marknad förbättras.

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium: Jag tackar för möjligheten till denna diskussion. Jag tycker att det är mycket angeläget att vi ser på inre marknadens möjligheter och potential.

Kommerskollegium är Sveriges expertmyndighet för utrikeshandeln, inre marknaden och handelspolitiken. Vi har alltså en alldeles speciell roll när det gäller inre marknaden. Vårt övergripande mål, det uppdrag vi har från regeringen, är att jobba för frihandel och en väl fungerande och effektiv inre marknad.

Skälet till att sträva efter en väl fungerande inre marknad och frihandel är att de, som redan påpekats, går hand i hand. Det handlar om att utnyttja våra resurser klokt. Nu har vi en gemensam marknad, som den inre marknaden ju är, utan hinder för företag och personer att röra sig över gränser.

Man kan bo, arbeta, studera, pensioneras var man vill inom detta stora område. På så sätt använder vi våra gemensamma resurser klokare. Därför kan en väl fungerande inre marknad bidra till ekonomisk utveckling och tillväxt, vilket vi så väl behöver med tanke på det läge som Europa befinner sig i.

Jag tänkte så gå in på hur den marknaden kan förbättras och ge en del konkreta exempel. Vi har i samband med inre marknadsakten, som Mats Odell nämnde, gjort en ganska ordentlig genomgång av de möjligheter till förbättringar som finns på inre marknaden.

Jag skulle dock vilja börja med att ge lite bredare drag. Det har hänt oerhört mycket på inre marknaden, men trots det finns det stora möjligheter att förbättra den. Det kanske allra viktigaste för inre marknads utveckling och dess möjligheter att bidra till tillväxt och ekonomisk utveckling är att den inte stagnerar, att den inte står stilla. Den måste hänga med utvecklingen på andra områden, tekniken i omvärlden och så vidare. Det är oerhört centralt. Jörgen Hettne talade om konsolidering, men de måste gå hand i hand. Vi kan aldrig slå oss till ro med det som har uppnåtts. Vi kan tyvärr inte heller ta det för givet. Vi måste, samtidigt som vi slår vakt om det vi har, utveckla det i takt med tiden. Tillämpningen är oerhört central, och i analysen föreslår vi en hel del åtgärder på det området.

Låt mig sedan gå in på några områden där vi ser att den största potentialen för utveckling finns. Inre marknaden rymmer onekligen en betydligt större ekonomisk potential än den vi hittills har utnyttjat. Det finns en potential för ökad tillväxt, och just nu letar vi efter den överallt. Ett exempel på att den inre marknaden verkligen måste utvecklas i takt med tiden finner vi när det gäller elektronisk handel, e-handel. Där har tekniken väsentligt ökat möjligheterna och förenklats för företag och privatpersoner att göra affärer, att handla, över landgränser.

Det nya sättet att handla har dock gjort att gamla handelshinder blivit mer besvärande eller att företeelser som tidigare inte varit handelshinder nu plötsligt är det. Ett exempel på att handelshinder eller regelverk blivit mer besvärande är det faktum att vi inte har en harmoniserad konsumenträtt. Det betyder att vi har olika konsumenträtt i olika länder. När e-handlare exponerar sig för en marknad exponerar de sig för alla länder samtidigt. Man kan alltså möta alla dessa länders lagstiftning. Ett annat exempel är de etableringskrav som finns i en del länder för att få något så enkelt som nationellt domännamn. Det är naturligtvis ett handelshinder nu när det går att handla elektroniskt. Dessa konkreta exempel visar att utvecklingen måste följas och regelverken utvecklas.

Den inre marknaden fungerar faktiskt hyfsat för varor, sämre för tjänster. Något är ändå på gång. Den rörlighet som fungerar allra sämst är den för personer. Här finns därför den största potentialen. Bara 2,5 procent av Europas medborgare bor i ett annat land än sitt hemland. Den möjligheten utnyttjas väldigt lite, och det finns en hel del att göra för att öka möjligheterna. En öppen arbetsmarknad där arbetstagare fritt kan röra sig över

gränserna är en viktig komponent för den ekonomiska utvecklingen. Det underlättar för arbetstagare att hitta en lämplig arbetsgivare och kunna utnyttja sin kompetens, och det underlättar naturligtvis för arbetsgivare att hitta den efterfrågade kompetensen. Vi vet att det finns problem med detta. En större öppenhet och rörlighet skulle förbättra förutsättningarna för marknadens funktion och vore särskilt välkommet i den ekonomiska situation och med den arbetslöshet som råder i många europeiska länder.

Låt mig nämna några åtgärder för att komma åt problemet. EU-medborgare har rätt att resa och bosätta sig i ett annat land. Det finns ett rörlighetsdirektiv som anger under vilka förutsättningar det gäller, men det tolkas tyvärr olika i olika länder. Man kan till och med träffa på att det tolkas olika inom ett land. Det finns en vägledning från kommissionen, och vi tycker att det vore en god idé att göra den bindande.

Det finns en stor osäkerhet om vad som gäller i fråga om socialförsäkringar när man kommer till ett annat land. Vad gäller? Vilket lands socialförsäkringar gäller? Det finns en del otydligheter i regelverken mellan de gemensamma EU-reglerna och den nationella kompetensen. Vi tycker att dessa skulle behöva göras betydligt tydligare för att det inte ska vara oklart för människor vad som gäller. Förutsägbarhet är en grundläggande nyckel för att man ska våga utnyttja den fria rörligheten.

Viktigt för att arbetsmarknaden ska fungera bra är naturligtvis att de yrkeskvalifikationer man har från ett land verkligen erkänns i andra länder. På en del områden har privata organisationer fått mandat att avgöra detta och utfärda intyg. Då blir det oklart om regler som egentligen vänder sig till statliga aktörer verkligen gäller. Även detta tycker vi skulle tydliggöras. Det är några konkreta exempel på det frihetsområde, personers rörlighet och sådant, som fungerar sämst.

För varor fungerar den inre marknaden hyfsat, som sagt, men för tjänster finns mycket kvar att göra. Vi har sedan några år ett tjänstedirektiv som vi jobbar gemensamt med inom EU för att verkligen få tillämpningen på plats, men där finns en hel del kvar att göra. Kommerskollegium har gjort en analys av potentialen för en del av de regler och områden som ingår i tjänstedirektivet, och vi blev förvånade över att potentialen var så stor. Vi tittade helt enkelt på regleringar för några regelverk och fann att det även med en inte alltför ambitiös förväntning fanns potential för handeln att öka med upp till 50 procent. Vår slutsats är att den typen av regleringar som direktivet innebär har en stor potential. Slutsatsen av det blir att vi anser att det är dags att börja analysera och fundera på något liknande för andra områden, exempelvis hälso- och sjukvårdstjänster och privata säkerhetstjänster, två stora områden.

Mats Odell nämnde inledningsvis offentlig upphandling, också det ett område där det finns en stor outnyttjad potential. En mycket liten del av de offentliga upphandlingarna går till ett utländskt företag; det gäller till och med inom EU. Funktionen är att få ut mesta möjliga för offentliga medel, och fri rörlighet och konkurrens skapar förutsättningar för det. Han-

del och öppenhet har samma fördelar för offentlig upphandling som för frihandel generellt, men det glöms märkligt nog ofta bort när det gäller just offentlig upphandling. Vi behöver bara se på den svenska diskussionen om offentlig upphandling, där de offentliga upphandlarna ogärna vill utsätta upphandlingen för konkurrens utan hellre vill välja lite närmare leverantörer. Man frånhänder sig möjligheten att få samma vara eller tjänst billigare genom att utsätta den för konkurrens. Här finns alltså en stor potential, som Mats Odell sade, både för dem som köper och för dem som levererar.

Det här regelverket är nu under översyn, och vi tycker att man i större utsträckning än hittills bör leta efter ledstjärnan för att kunna utnyttja den potential som här finns. Vi befarar dock tyvärr att det snarare, enligt vad vi sett hittills, kan gå åt andra hållet.

Jörgen Hettne nämnde den externa dimensionen som jag vill avsluta med att trycka på. Den genomsnittliga tillväxttakten i länder utanför den inre marknaden är betydligt högre, flera gånger högre, än i EU. Det finns tecken på att större delen av den ekonomiska utvecklingen kommer att fortsätta att ske utanför EU. Detta måste EU beakta i utvecklingen av den inre marknaden och inre marknadsrelationen till omvärlden. EU bör i större utsträckning samordna arbetet med reglerna för den inre marknaden med sitt agerande mot andra länder, bland annat i handelspolitik och handelsförhandlingar. Den samordningen skulle bidra till färre handelshinder för både import och export och är därför en mycket viktig fråga när det gäller EU:s konkurrenskraft och tillväxt.

Vi har gjort rätt mycket arbete på det här, och vi har några konkreta exempel. Både inom EU och i det internationella handelssystemet görs en mängd olika informationsinsatser och notifieringar för att försöka förebygga handelshinder, och vi tycker att de skulle kunna samordnas bättre.

Vi tycker också att man när man gör EU-regler för den inre marknaden i större utsträckning skulle kunna involvera intressenter och importörer från andra länder för att få relevanta synpunkter på EU-lagstiftningen och hur det kan förebygga att det ger handelshinder mot andra länder. På samma sätt som det har gynnat EU på den inre marknaden skulle liknande regler gynna EU i relation till omvärlden.

Vi tycker också att EU mer eller mindre självmant skulle kunna utsträcka en del av de instrument man har inom EU till att också omfatta företag och medborgare från andra länder. Det var Jörgen Hettne också inne på. Ett exempel vi vet kan vara lite drastiskt är just tjänstedirektivet, som vi har studerat. Man skulle kunna dra nytta av det själv genom att låta det omfatta en del länder utanför EU.

Sist men inte minst finns det dålig kunskap om möjligheterna. Informationsinsatser är alltså väldigt centrala, och jag hoppas att också detta seminarium kan sprida lite mer kunskap om möjligheterna på inre marknaden.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack! Nu ska vi gå över till att lyssna på två aktörer från den privata sidan, under rubriken "Det betyder den inre marknaden för oss". Vi börjar med Martin Weiderstrand från Ikea.

Manager EU affairs Martin Weiderstrand, Ikea: Tack så mycket för att ni har bjudit in oss till detta seminarium! Jag kommer från Ikea. Vi säljer heminredning. Jag tänkte tala lite om vad den inre marknaden betyder för oss. Jag har även med mig min kollega, som ni kan ställa andra frågor till senare om ni vill.

Först och främst: Vad är Ikea i dag? Vi har en försäljning på ungefär 27 miljarder euro, och 70 procent av den omsättningen ligger här i Europa. 63 procent av inköpen kommer från Europa, och 99 000 av våra medarbetare finns här i Europa. Vi kan alltså se att Europa betyder väldigt mycket för oss på Ikea.

Om vi tittar på den inre marknaden ser vi likheter mellan den inre marknadens grundtankar och det sätt på vilket vi, Ikea, driver vår verksamhet. En inre marknad för varor och tjänster innebär stordriftsfördelar: Vi behöver inte testa och lagerföra produkter för varje land utan kan arbeta på en enda marknad, vilket ger lägre kostnader för medborgarna eller, i Ikeas fall, kunden. Vi ser att harmonisering av regler ger effektivare administration – vi kan använda våra resurser mer effektivt, vilket flera av talarna här tidigare har nämnt.

När det gäller konkurrens lever vi för vår konkurrens. Det är det som stärker vårt företag och driver oss att vara innovativa. Det är en ständig förbättring av våra produkter och processer. Den inre marknaden ökar konkurrensen samtidigt som den givetvis ökar marknadens storlek.

Tyvärr är det så att många medlemsstater inte implementerar gemensamma regler som avsett, eller inte alls. Vi har till exempel när vi ser dessa problem ett väldigt långsamt överträdelseförfarande, som tyvärr också ofta är politiskt styrt. I detta fall är det ett problem. Vi ser till exempel att kommissionärer och kabinett i många fall blir en gatekeeper mot domstolen. Vår rättighet enligt fördraget blir alltså beroende av politisk vilja eller ovilja. Det bidrar givetvis till den långsamma hanteringen av dessa ärenden. Jag kommer alldeles strax att ta ett exempel.

När det gäller etablering uppskattar vi att en brist på en inre marknad för Ikea innebär att ungefär tio nya butiker per år inte blir byggda. Det är givetvis en stor förlust av jobb och tillväxt, och det sker på grund av bristande implementering av inre marknadsreglerna. Om ni tittar på den lista jag visar på skärmen ser ni byggnaden och konstruktionen. Det är tio butiker per år med 5 000 arbetstillfällen i byggbranschen för två år, vilket är den tid det tar att bygga våra butiker. Det är 3 500 fulltidsanställda och 1 500 deltidanställda. Det är ungefär 290 miljoner i momsintäkter som inte kommer in till de olika staterna.

Vi ser också att vi har ungefär 160 lokala leverantörer för varje butik. Det är huvudsakligen småföretagare som levererar service och produkter till oss. Det är ungefär 115 miljoner svenska kronor per år och butik. Det är alltså en stor multiplikatoreffekt som inte blir av på grund av att vi inte kan bygga butiker och handla.

Om vi tittar på Tyskland som ett exempel ser vi att ekonomisk behovsprövning, som används i planprocessen på lokal och regional nivå, inte är tillåten. Vi har haft ett överträdelseärendet sedan 2008. Vi påbörjar alltså det femte året nu, och ännu finns inget motiverat yttrande vilket är det andra steget i överträdelseärendet.

Bilden ni ser på skärmen visar grunden i den tyska planprocessen – centralortsteorin, som en herre som hette Christaller skapade 1932. Där delar man in varor från låg till hög nivå utifrån värdet och hur stor population som krävs för att man ska kunna sälja en vara. Matvaror har låg nivå medan möbler och sällanköpsvaror har hög. Man använder alltså fortfarande en behovsprövning för att se att det finns köpkraft i de små rutorna.

Om man anser att det inte finns köpkraft ger man inte tillstånd att bygga i området. Du har alltså en topp på hur mycket konkurrens du får ha i staden. När vi kommer med våra 25 000–35 000 kvadratmeter säger de alltså: Näna, det får ni inte komma hit med. Man ser alltså till att inga nya kommer in och konkurrerar. Den inre marknaden slutar fungera, och konkurrensen slutar också fungera.

Det var Tyskland. Vi kan titta på Frankrike; de är alltid intressanta. Där kräver man att kuddar och täcken ska ha en liten etikett insydd i sig som säger att produkten följer dekret 2000/164. Det säger ingenting mer och betyder egentligen med vanlig svenska att det har gjorts ett glödtest av cigaretter på kudden. Normalt sett måste en produkt vara säker för att man ska kunna sätta den på marknaden, så vi har undrat varför vi behöver sätta dit denna lilla etikett som kunden inte har någon aning om vad den betyder. Det handlar bara om administrativ kontroll.

För oss innebär detta i slutändan att vi inte kan sälja produkten på andra marknader i Europa, vilket är ett ganska stort problem. Då tillverkar vi nämligen en produkt för Frankrike – den inre marknaden slutar alltså att fungera där också. De har varit lite lustiga, för de har satt detta bara för franska produkter och importerade produkter från tredjeland. Gör vi så att vi tar in varan från tredjeland till vårt distributionscenter i Lyon måste vi märka den. Tar vi den däremot till distributionscentret i Dortmund behöver vi inte märka den. Kunden kan alltså få två olika produkter – det är samma produkt från oss men med olika märkning.

Det är alltså mer ett konstigt hinder än något vettigt, och det tar tyvärr väldigt lång tid att bli av med reglerna. I Spanien har vi något motsvarande; där ska vi märka alla textilprodukter med VAT-nummer, alltså momsnummer. Det finns ingen nytta för konsumenten i slutändan där heller, utan det är i det långa loppet ett handelshinder.

Vad betyder alltså den inre marknaden för Ikea? Ja, den har som ni kan förstå enorm vikt om den blir implementerad. Vi har så stor del av vår omsättning i detta. Det innebär att vi kan vara effektiva i användandet av våra resurser, alltså Ikeas resurser, när vi bygger nya butiker. Jag har till exempel sett i Stockholm i dag att de lanserar en ny stadsdel med en Ikea-butik. För att göra det behövs resurser, och det får man genom att vara effektiv.

I slutändan är alltså en väl implementerad inre marknad precis vad vi behöver.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för det! Nu ska vi lyssna till Hanne Melin från ett något mindre företag som heter Ebay. Det är en marknadsplats för e-handel.

Policy strategy counsel Hanne Melin, Ebay: Tack så jättemycket för er inbjudan till Ebay att delta i detta seminarium!

I går var jag i London och fick reda på att jag efter Stockholm och detta seminarium ska vidare till Bryssel och sedan Paris. Jag bor inte i någon av dessa fyra städer, och jag hade inte packat för två extra möten. I London köpte jag från ett italienskt företag med leverans till min bror, som jag kommer att träffa på lunch efter seminariet. Det blir en trevlig lunch där jag får ett paket och sedan i lugn och ro kan åka vidare.

Så är det när teknik och den inre marknaden fungerar som bäst: Det blir ingen stress, och du kan äta en trevlig lunch med din bror. Det är väl ungefär vad Ebay försöker leverera eller erbjuda konsumenter och företag – tillgång till teknik och den inre marknaden. Jag skulle vilja börja med en liten överblick av vad Ebay är och hur vi ser på vart handel är på väg.

Ebay är en internetbaserad marknadsplats som förenklar för företag, konsumenter, köpare och säljare att mötas. Det är lite vårt perspektiv när vi på Ebay tänker på och talar om den inre marknaden: ”konsumenter och företag” snarare än ”Ebay”. Vi tjänar såklart pengar på att konsumenter och företagare möts.

På Ebay Sverige, som är Tradera, har ca 4 000 företag sina onlineshoppar. Stora företag är exempelvis Webbhallen, Lindex, Ginza, Macoteket och Hemtex. Utanför Sverige har giganter som BMW, Patagonia, MediaMarkt, Kookai och Marco Polo en av sina kanaler på Ebay. De flesta av dessa företag använder Ebay som sin kompletterande handelskanal. De har en affär på gatan, de har en webbshop, de har en shop på Ebay och de använder Ebays mobila kanaler. Varför gör de det? Jo, de vänder sig till Ebay därför att de för det första behöver hjälp med det tekniska kunnande som mer och mer krävs i dagens handel. För det andra behöver de vara på så många ställen som möjligt där konsumenter finns.

Ebay Sverige, eller Tradera, har omkring 1,1 miljon unika besökare per vecka. Till det kommer trafiken från våra appar. Nu avslutas omkring 20 procent av alla köp på Ebay via en app. Handeln har alltså blivit digital

och mobil. Den sker mer och mer när, där och hur konsumenten vill. Det kan vara på mobilen, på internet eller i affären, men oftast är det en kombination av alla dessa kanaler.

Den teknologiska revolution som just nu pågår öppnar till stor del upp den inre marknaden. Internet tillsammans med digitala lösningar gör att köpare och säljare, företag och konsumenter kan mötas – de kan finna varandra – och etablera förtroende. Det är en nyckel, vilket Jörgen talade om. Sedan kan de slutföra transaktionen: De kan betala, och de kan få betalt oavsett var de är någonstans.

Den gränsöverskridande handeln på Ebay, alltså mellan Ebayköpare och Ebaysäljare, har ökat sex gånger snabbare jämfört med offline- eller traditionell handel de senaste sex åren. En av tio transaktioner på Ebay i England, Frankrike och Tyskland går till ett annat EU-land. Bland franska, tyska och engelska säljare på Ebay säljer omkring 90 procent till andra länder – framför allt till andra EU-länder. Den största majoriteten av dem säljer till mer än fem länder.

Tillgången till en större marknad betyder tillgång till en större reell kundgrupp. Detta ger företag bättre chanser att få sin verksamhet att växa och faktiskt överleva. Vi har under de senaste åren arbetat tillsammans med ekonomer och tittat på hur Ebayhandel ser ut och hur traditionell handel ser ut. De har studerat nykomlingar på Ebay och jämfört dem med liknande studier av mer traditionella företag. Vi kan se att företag på Ebay tar marknadsandelar fortare – inom ungefär fem år har nykomlingar nått marknadsandelar som är likvärdiga med mer etablerade säljares. Vi kan se att exportkontakter som har knutits på internet är mer hållfasta än traditionella.

Öppenhet och en större marknad leder också till konsumentfördelar. Det har vi talat om. Det gäller framför allt i form av stärkt köpkraft. Vi kan ta ett hypotetiskt räkneexempel från de ekonomer vi har arbetat med: Om svenska konsumenter kunde köpa allt till de lägre handelskostnader som våra ekonomer har kunnat observera på Ebay – Ebay är här ett exempel på en onlinemarknad – skulle de få 25 procent mer i plånboken.

Detta kan liknas vid uträkningar som kommissionen har gjort, där man har sett att konsumentfördelar av e-handel i form av konkurrenskraftiga priser och större valmöjligheter i dag uppgår till ungefär 11,7 miljarder euro. Om e-handeln tog ungefär 15 procent av den totala handeln och om vi eliminerade hindren för gränsöverskridande handel på den inre marknaden skulle konsumentfördelarna uppgå till ungefär 204 miljarder euro.

Jag nämnde handelshinder. Den inre marknaden utnyttjas som vi har nämnt inte fullt ut. Återigen: Kommissionens rapporter visar att bara 21 procent av företagare säljer över gränser. Bara 9 procent av konsumenter köper över gränser. Vi hör från Ebaysäljare att de håller tillbaka – de skulle expandera mer till andra länder om det inte vore för rättslig osäkerhet och administrativt krångel. Svenska företag på Ebay säljer faktiskt bara marginellt till andra länder.

Vad tror jag då krävs för att konsumenter och företagare, inte minst småföretagare, ska ta chansen? Jag tror att det krävs smarta lösningar. Jag är helt övertygad om att vi måste uppmuntra företag att använda digitala och tekniska lösningar. Varför inför vi inte en reflex i lagstiftningsarbetet, ett ständigt återkommande till frågan om detta stimulerar internetbaserat småföretagande över gränser?

Vi behöver rättsliga ramar som främjar EU-handel men som också kompletteras av praktiska lösningar. Ta till exempel förslaget på en common European sales law. Jag tycker att det är en smart lösning och ett innovativt sätt att komma över problemet med olika lagstiftningar och harmoniseringsproblemet. Jag tror dock inte att ramverket common European sales law i sig kommer att lösa de praktiska problemen; jag tror att vi behöver se ett sådant ramverk som en sorts lagplattform och sedan på den bygga praktiska lösningar – exempelvis kommissionens app Your passenger rights at hand. Det är ett försök att se till att passagerare lätt kan få informationen när de behöver den. När de står på flygplatsen och planet är inställt kan de alltså se vilka deras rättigheter är. Jag tror att en sådan praktisk lösning kan transporteras till andra områden.

Om jag ska avsluta och summera hur Ebay tänker kring den inre marknaden är det alltså att den inre marknaden används. Det är mycket tack vare teknik, digitala lösningar och internetlösningar. Den medför stora möjligheter och fördelar, inte minst för småföretagare och inte minst när det gäller nya chanser för småföretagare. Det kommer dock inte av sig självt – teknik driver på, men den måste kompletteras med smarta rättsliga lösningar.

Lena avslutade med att hänvisa till Jörgen och den externa dimensionen, och det vill jag också göra. I dag öppnar World Economic Forum i Davos. Ett tema där är inclusive growth, och jag tror att det är det vi faktiskt talar om här i dag. De förslag eller slutsatser som kommer ur ett sådant här seminarium har inte heller värde bara för EU:s marknad utan även för världshandeln. Det är nämligen lite det som är det fina i globaliseringskråksången: Problem eller lösningar vi tror är våra egna kan faktiskt appliceras globalt.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för ett mycket intressant inlägg om möjligheterna och utmaningarna för den mikroglobalisering du verkligen representerar! Nu ska vi gå över till att lyssna på en arbetstagarorganisation, Unionen. Det är Gösta Karlsson som ska tala om den inre marknads möjligheter och problem.

Tf. chefsekonom Gösta Karlsson, Unionen: Tack så mycket! Jag kan bara inte underlåta möjligheten att säga att det är kul att få komma hit och prata om unionen och samtidigt representera den – även om det inte är samma union.

Rubriken jag har fått är alltså ”Den inre marknads möjligheter och problem”. Jag skulle vilja göra det lilla tillägget ”för Sverige”. Det finns nämligen lite olika perspektiv som man kan se på detta i. För 20 år sedan,

när man kan säga att den inre marknaden föddes, befann jag mig under Eiffeltornet i Paris och välkomnade både 1993 och den inre marknaden. Jag tar detta som utgångspunkt.

Vad betyder de fyra rörligheterna, och vad har de betytt? Det handlar alltså om rörlighet hos varor, tjänster, kapital och arbetskraft. Vad har det betytt för svenska arbetstagare? Det är lite grann det perspektivet jag tycker att man ska ha när man får chansen på detta sätt.

Jag går direkt tillbaka lite grann och tittar på statistik. År 1992 var den genomsnittliga arbetslösheten i Sverige 6,5 procent, och 3,6 procent var i åtgärder. I fjol var det 7,7 procent arbetslösa och 3,7 i åtgärder. Tittar vi på bnp-utvecklingen går den lite upp och ned efter konjunkturen – den har följt konjunkturen mer än någon expansion av den inre marknaden, skulle jag vilja säga. Konjunkturerna har vi inte kommit ifrån.

När det gäller möjligheter har det skett dramatiska förändringar. Exportens andel av bnp har under samma tid gått från 18 till i dag runt 35 procent. Andelen för tjänster har gått från 7 till 15 procent, alltså mer än fördubblats. Det visar att vårt beroende av omvärlden är allt större.

När vi tittar på detta måste vi se på det utifrån utgångspunkten att det händer en del saker under tiden. Tittar vi på utveckling och lagstiftning i stuprör hamnar vi i konflikter i andra stuprör. För utvecklingen av tjänster är begrepp som Laval och Viking kända, men det innebär att det är frågor som ska hanteras i ett annat stuprör. De är dock konkreta för medborgarna och hur vi ska kunna hantera detta.

Lena nämnde tjänstedirektivet. Det diskuterades väldigt kraftigt hos oss innan det genomfördes, men vad har hänt med diskussionen efteråt? Det funderade jag på när jag funderade på vad jag skulle säga här.

Jag skulle också vilja säga så här: När det gäller rörligheten för varorna har det väl inte hänt så himla mycket. Egentligen är regelverket därvidlag mer WTO än vad det är EU i sig. EU är i och för sig förhandlare, men den friheten fanns tidigare i stort sett.

För tjänster har detta inneburit lite problem. En tjänst som säljs i andra länder är nämligen i regel inget som skickas för sig själv – kanske möjligen lite grann på Ebaysidan, att det blir en vara som skickas som en effekt av tjänsten. I regel är det dock personer som ska följa med och utföra tjänsten. I synnerhet för våra medlemmar är det mer komplicerade installationer som ska göras och som är en tjänst. Vad är det då för villkor som gäller för de medföljande? Den diskussionen måste vi ha med i ett större sammanhang när vi pratar om en vidare utveckling av den inre marknaden.

Jag tror inte att det finns ett stopp där vi kan vända tillbaka, utan vi kommer att fortsätta att få en utökad integrering mellan länderna. Vi måste dock under denna tid ta tag i de övriga stuprören samtidigt. Annars kommer vi aldrig att få – jag minns inte vem som sade det – stödet från medborgarna. Medborgarna måste se sina fördelar; det är nödvändigt för att vi ska komma vidare i detta.

Kapitalets rörlighet för investeringar är också en sak som har exploderat. Jag har inte tagit fram några siffror på hur mycket det har ökat, men ändå. Här tror jag att vi kommer till en viktig clou när det gäller möjligheterna för Sverige framöver. Vad är det Sverige som nation måste göra i detta för att hantera framtiden?

Grunden är att vi måste ha en kompetent arbetskraft, och den arbetskraften måste få utvecklas på detta sätt. Om ett företag behöver kompetent arbetskraft sitter de inte och väntar på att den ska komma till dem, utan de flyttar sina investeringar dit denna arbetskraft finns. Förutsättningen för att vi ska kunna få dynamik och kunna ta våra fördelar och utnyttja möjligheterna på den inre marknaden är att vi skapar ett ordentligt system för att se till att vår arbetskraft är kompetent framöver.

Lite grann upplever jag att vi i denna fråga håller på med en gigantisk pass-the-parcel-lek. Alla sitter alltså och försöker smussla undan vem det är som ska betala; det är alltid någon annan. Företagen kanske inte behöver fundera så mycket på det, för de vet att de kan investera någon annanstans där denna lek är mer tydlig – där någon faktiskt plockar upp räkningen och ser till att utveckla personalen.

Jag tror alltså att det finns stora möjligheter att utveckla den inre marknaden. Det finns stora möjligheter för Sverige att utnyttja dessa möjligheter. Det kräver insatser från Sveriges sida och att vi är tydliga i de utmaningar vi har framför oss. Jag tror att en viktig sak som alla politiker kan hjälpa till med är att försöka undvika att se samhällsfrågorna i stuprör utan försöka hantera frågorna gemensamt, mellan olika delar. Stuprörstänkandet tycker jag dess värre att jag stöter på alldeles för mycket.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack! Det var arbetstagar sidan, och nu ska vi lyssna på arbetsgivarsidan. Jag lämnar ordet till Annika Bröms från Svenskt Näringsliv.

Ansvarelig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv: Inledningsvis skulle jag vilja uttrycka ett tack till näringsutskottet för att ni anordnar detta viktiga seminarium och uppmärksammar EU:s inre marknad. För Svenskt Näringsliv och de företag vi representerar är vikten av en inre marknad en självklarhet som bygger på ett grundläggande samarbete där enkla harmoniserade regler ger tillgång till en stor marknad och skapar tillväxt och jobb för oss här i Sverige.

Det är viktigt att vi har denna debatt, och jag är glad att ni skapar ett forum för den. Det är också viktigt att beslutsfattare i Sverige har ett mindset, en tankeinställning, som sträcker sig utanför Sveriges gränser. Här ser jag att ni ledamöter i riksdagen och i näringsutskottet har en viktig roll att spela. De signaler ni sänder till andra beslutsfattare och tjänstemän i Sverige har betydelse för hur EU:s inre marknadsregler implementeras och genomförs och hur den inre marknaden i praktiken fungerar. Av just denna anledning arrangerade Svenskt Näringsliv genom Sällskapet Politik & Näringsliv ett seminarium om detta i december.

Jag vill tacka alla som har pratat före mig. Jörgen Hettne hade en intressant dragning. Han har också gjort en kartläggning av hur den inre marknaden fungerat i Sverige tidigare som har varit väldigt viktig och bidragit till debatten.

Jag tänkte börja med att nämna lite grann hur vi tycker att inre marknaden fungerar i dag. EU är fortfarande världens största samlade ekonomi trots fortsatt ekonomisk kris med låg tillväxt, sjunkande konkurrenskraft och oförsämrat hög arbetslöshet på många håll.

Som nämndes tidigare är den europeiska marknaden bestående av hela 500 miljoner konsumenter. Det betyder att om EU lyckas skapa, fullborda eller utveckla den inre marknaden finns det en otrolig potential att skapa tillväxt och jobb för att stärka konkurrenskraften för EU i en globaliserad värld.

Konkurrenskraftiga och välmående företag är grunden för ekonomisk tillväxt och i förlängningen för vår välfärd. Det är därför ytterst viktigt att det finns ett företagsklimat som stimulerar och stärker den europeiska konkurrenskraften.

Utvecklingen av EU:s inre marknad är helt avgörande för om våra företag ska bli framgångsrika både i EU och globalt. Sett i ett tjuoårsperspektiv har det hänt väldigt mycket. Vi kanske mest ser det på varuhandeln som har ökat dramatiskt tack vare nolltullar och harmoniserade regelverk, även om Ikea inte målade upp en helt problemfri tillvaro på varuområdet.

När det gäller de andra fria rörligheterna som personrörligheten och tjänstehandeln sker utvecklingen i ett mycket långsammare tempo. Här är det väldigt viktigt att vi ser till att skapa förutsättningar för att det händer saker.

Trots att EU är världens största samlade ekonomi drar vi inte nytta av det fullt ut. Vi har fortfarande, vilket tidigare talare har visat på, fragmentering och gränser som skapar bristande konkurrens. Dessutom lider vissa områden fortfarande av protektionism, och vi märker av det, vilket gör att friheterna inte får fritt spelrum.

Frågan är: Vad vill vi, och hur skulle vi önska att den inre marknaden utvecklas? Det gäller framför allt att slå vakt om grundprinciperna. Hanne Melin gav ett tecken på att man skulle ha en sorts reflex. Vi vill ha ännu mer reflex kanske inte bara för SME-företag på tjänstesidan. Det handlar om att man sätter in de regler man talar om i ett större perspektiv och ser om man uppnår det man vill.

Öppenhet, konkurrensneutralitet och lika förutsättningar är själva grundidén för EU:s inre marknad. Det är också nyckeln för att den ska fungera. Svaveldirektivet, som jag hoppas att ni känner till, är ett exempel på ett område där man försöker att skapa olika regler för särskilda geografiska områden inom EU. Detta är mycket skadligt för den inre marknads funktion och legitimitet.

Ett annat exempel som också har nämnts är tillsynen av marknadskontrollen. Det är givetvis viktigt eftersom det garanterar säkra produkter för konsumenterna. Det har en central funktion för att säkerställa konkurrens på lika villkor för företagen.

Särskilt viktigt är det att EU:s tjänstemarknad inklusive hälso- och sjukvårdstjänster och den digitala marknaden fortsätter att utvecklas. Det finns fortfarande många rapporter och tecken som tyder på att de hinder som finns avskräcker och försvarar för företag att handla, växa och etablera sig i andra europeiska länder.

Det handlar bland annat om alltför många reglerade yrken, långa väntetider vad gäller godkännande av yrkeskvalifikationer och så vidare. Det finns en lång lista.

Överlag är också den europeiska arbetsmarknaden väldigt hårt reglerad jämfört med till exempel i USA. Det hindrar också en mer effektiv matchning av behov och tillgång på arbetskraft.

Det är därför viktigt att alla medlemsländer ser till att fullständigt implementera tjänstedirektivet och att man skalar bort nationella regler som motverkar eller strider mot de regler som finns i direktivet.

När det gäller arbetsmarknadens funktionssätt måste det bli en ökad insikt om att när man kommer upp i de hisnande arbetslöshetstal som vi ser i många länder särskilt bland ungdomar och utrikesfödda är det inte längre ett arbetsmarknadsproblem. Det är ett socialt problem som vi har i Europa.

För att råda bot på det problemet och inte tappa generationer och skapa sociala slitningar och oroligheter måste det till strukturella reformer och riktiga förändringar för att bidra till att skapa tillväxt och jobb.

Single Market Act och olika initiativ som vi har sett är bra. Men det räcker inte. Vi vill att man ännu mer ska verka för att de politiska och ekonomiska integrationssträvanden som man beslutat om i verklig mening påverkar den inre marknaden.

Det som vi ser nu med two-speed Europe där vissa länder går vidare får inte hindra den inre marknaden. Det är ett stort problem.

Regelbördan för företagen är ett av de mest betungande hindren för en välfungerande inre marknad. Vi ser en viss klåfingrighet. Till exempel kan CSR, Corporate Social Responsibility, smyga sig in i olika sociala och miljömässiga krav på företagen. De smyger sig till exempel in i olika offentliga upphandlingsförfaranden. Det är tydligt att man med det ska reglera det man vill reglera.

Även gold-plating är ett problem. Jag ska inte gå in mer på det nu när jag har lite kort om tid.

Avslutningsvis vill jag uppmärksamma den globala aspekten. För att europeiska företag ska bli ännu mer konkurrenskraftiga och framgångsrika på den globala marknaden är det viktigt att man har det perspektivet med sig.

Den externa dimensionen av den inre marknaden kommer att vara avgörande för hur det kommer att fungera för oss. Vi lever inte i splendid isolation vare sig i Sverige eller i Europa.

En viktig sak som vi ser är att handelsförhandlingarna om ett möjligt frihandelsavtal mellan EU och USA kan starta i år och gå i hamn.

Slutligen vill jag göra några allmänna reflexioner. Det är de länder i Europa som har reformerat sina ekonomier som vi i dag ser är de mest framgångsrika ekonomierna i Europa. Den ekonomiska kris som vi befinner oss i beror inte på att det har varit för mycket marknadsekonomi och för små offentliga utgifter.

Om man tittar på sydländerna i eurozonen kan man notera detta. Deras ekonomiska utveckling har verkligen inte styrts av marknadsekonomiska reformer, konkurrens, nyföretagande och öppenhet mot omvärlden.

Vi får vara försiktiga och inte tro att vi kan reglera oss ur den kris vi är i och införa ännu mer politisk styrning från EU. Vi behöver öppna, liberalisera och ge rörlighet en verklig mening.

Mångfald och öppenhet skapar konkurrenskraft, nyföretagande och investeringar för välbästand och välfärd. Då skapas tillväxt och jobb.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack ska du ha, Annika Bröms, som är ansvarig för EU-samordning inom Svenskt Näringsliv. Nu ska vi få lyssna på regeringens syn på detta. Det är statssekreterare Gunnar Oom från Utrikesdepartementet. Gunnar ska tala till oss på temat Vart vill regeringen med den inre marknaden? Varsågod.

Statssekreterare Gunnar Oom, Utrikesdepartementet: Tack så mycket för alla intressanta inlägg i den här frågan. Det blir min uppgift att försöka att teckna en bild av hur regeringen ser på vart den inre marknaden ska ta vägen och framför allt vad den ska innehålla.

Först ska jag göra en kort lägesbeskrivning. Precis som ordföranden sade firar den inre marknaden nu ett tjugooårsjubileum. Vi talar här i dag om vad vi vill ytterligare med den inre marknaden. Den behöver moderniseras och utvecklas.

Samtidigt ska vi naturligtvis också notera allt det goda den redan har gjort. Den har givit företag unika möjligheter att handla och investera över gränserna. Den har också givit människor unika möjligheter att studera, resa och arbeta över gränserna i Europa.

Kommissionens ordförande Barroso kallar den inre marknaden för EU:s kronjuvel. Så är det. Det finns ingen annanstans i världen ett exempel på att fristående nationer, självständiga länder har beslutat så långtgående frihandel och integration som just inom EU.

Det intressanta med EU och den inre marknad som har skapats är hur vi använder denna som en hävstång utåt. Flera har talat om den externa dimensionen. För en frihandelsnation som Sverige är det betydelsefullt för svensk handel och svensk export. Världen utanför är minst lika väsentlig inte minst ur ett framtidsperspektiv.

Här ser vi hur vi har hämtat näring från den inre marknaden i de frihandelsavtal som EU har tecknat med nu senast Korea och förhoppningsvis avser att teckna med USA. Men vi ser också hur man har hämtat exempel i andra regioner i världen utifrån EU och EU:s inre marknad.

Vi har anledning att vara stolta över vad som har åstadkommit inom den inre marknaden. Men som något parti har sagt ska vi vara stolta men inte nöjda.

Sverige är en frihandelsorienterad nation. Det finns en stor politisk gemenskap i betydelsen av hur vi ska riva ned handelsgränser och hur handeln ska kunna förbättras både i Europa och i världen.

Likafullt är Europa väldigt väsentligt för Sverige. Åtta av de tio viktigaste handelspartnerna finns inom Europa. Det är 70 procent av svensk export som går till EU. Bara första halvåret 2012 exporterade vi för ungefär 400 miljarder till Europa medan exporten till Asien och Mellanöstern var ungefär på 70 miljarder.

Vi ser också hur tillväxten förändras. Självklart måste Sverige vara med på de marknader som växer. En reformering av EU:s inre marknad är fundamental för svenskt välstånd och svenska företags förmåga att lyckas.

Vad som händer i Europa och den ekonomiska tillväxten har betydelse för Sverige. Därför måste vi vara med i debatten om hur Europa kan förändras och moderniseras.

Utvecklingen och effektiviseringen av den inre marknaden menar vi har en nyckelroll i detta avseende. Det intressanta med reformen av den inre marknaden är att det "bara" är att göra det. Det är inte stora ekonomiskt eller finansiellt slukande projekt. Det handlar mer om att med beslutsam kraft identifiera det som måste göras och få det på plats.

Låt mig nämna tre områden som har en betydande tillväxtpotential. Det första är som redan nämnts tjänstesektorn.

Vid en jämförelse mellan Europa och USA ser man produktivitetssökningar och de skillnader som finns mellan de två regionerna. USA har produktivitetshöjningar som är större än Europas. Det gäller inte minst det som Ikea nämnde, nämligen regleringar och begränsningar inom handeln och handelns utveckling. Det handlar om finansiella tjänster och också om företagstjänster.

Skulle EU komma upp i USA:s nivå och höja sin ambitionsnivå på samma sätt skulle det kunna tillföra 330 miljarder euro i bnp-ökning enligt de ekonomiska analyser som är gjorda.

Betydelsen av tjänstehandeln är naturligtvis enorm när det gäller vår förmåga att hantera arbetslösheten. Tre av fyra svenskar arbetar i dag inom tjänstesektorn och ungefär hälften inom privata sektorn. Det är där jobben växer fram.

Under de senaste åren har nio av tio nya jobb skapats inom tjänstesektorn. Potentialen är stor och måste tillvaratas överallt där vi kan komma åt den.

Det nämndes från E-bay här om utvecklingen av den digitala ekonomin. Den ökar kraftigt i Sverige, men den ökar alltför långsamt över gränserna. Det finns en rädsla att handla över gränserna, en osäkerhet och ett krångel.

Vi kan jämföra oss med USA, som har rivit ned hindren. Om vi skulle nå upp till USA:s nivåer när det gäller den digitala handeln så skulle den kunna öka med bortåt 700–800 miljarder fram till 2020.

Vi har kommit en bit på väg när det gäller den digitala handeln. Inom ramen för inre marknadsakterna I och II identifieras hinder som vi måste ta itu med. Det handlar om betalningssäkring, tvistlösning och en mängd saker som gör konsumenter och företag mer säkra och mer villiga att handla över nationsgränserna.

Det är därför bra att EU har satt upp ett mål på området. Man vill att e-handeln ska fördubblas fram till 2015. Vi själva har satt upp ett nationellt mål, nämligen att Sverige ska ha de bästa förutsättningarna av Europas länder 2015 inom e-handel.

Den mer tråkiga men ack nödvändiga delen handlar om hur vi vårdar våra system och genomför det som redan är beslutat. Ikea vittnar återigen om de ekonomiska testerna. Det handlar om en mängd andra olika särregleringar i olika länder.

Tittar vi närmare på särreglerna är det inte sällan så att man inte har för avsikt att de ska vara en handelsbarriär och isolationistiska, men de blir isolationistiska. Det finns inte sällan goda uppsåt bakom de nationella särregleringarna, men tillsammans blir de kontraproduktiva.

Därför är det väsentligt att vi inom ramen för EU ibland i vår välvilja och kanske ibland i vår regleringsiver står tillbaka för att se de stora linjerna och EU sammantaget och förstår att det har en väldigt stor betydelse för företag och konsumenter att vi har likformiga regler inom Europa.

Vi ser hur vi kan bli bättre. Det finns andra metoder för detta än att vi gör ömsesidiga utvärderingar av varandra. Vi lär oss bättre från svensk sida var vi har våra svaga sidor. Vi lär oss också var andra länder har sina svaga sidor. I arbetet med att ytterligare reformera den inre marknaden är det betydelsefullt att hitta de svaga punkterna och göra någonting åt dem.

Vid sidan av de tre punkter som jag nämnde måste vi hela tiden bevaka utvecklingen på varuområdet. Där har vi kommit längst. Men världen förändras ständigt. Vi ser nya produktmönster med internationella handelskedjor. Vi ser också hur varu- och tjänstebegreppen i produkten alltmer sammanfaller.

Vi noterar också väsentligheten av att vi får en ökad rörlighet av personer inom Europa. Det handlar inte bara om frihet för oss människor att kunna röra oss över nationsgränser. Det handlar också om hur vi får kvalificerad arbetskraft och hur den kan förflyttas på ett adekvat sätt i takt med näringslivets behov och utveckling.

Det finns en mängd olika åtgärder som vi som nationer kan vidta. Vi måste vara självkritiska varje dag. Vad kan vi göra i Sverige och vad kan göras i andra länder för att vi ska komma framåt? Det väsentliga är att vi tar ansvar för de fattade besluten och har modet att stå upp och genomföra dem även om det ibland kan blåsa snålt.

Ordföranden nämnde att ett antal åtgärder är på väg in med de så kallade inremarknadsakterna I och II. Från svensk sida är vi i huvudsak överens över partigränserna om väsentligheterna i hur de bör genomföras och att de ska genomföras.

Vi blir otåliga och tycker att det går för långsamt. När det till exempel gäller det första paketet är det bara fem punkter som är genomförda. Man talade om att man skulle ha en snabbväg för de besluten. Den kanske inte är så snabb.

Mycket handlar också om vår förmåga att kunna kompromissa och hitta lösningar. Så måste det gå till i ett europeiskt samarbete, och så måste det också gå till i Sveriges riksdag, för att komma framåt mot det vi ser fördelar med i utvecklingen av den inre marknaden.

Det har nämnts att tillväxten utanför Europa är snabbare än i Europa. Det markerar tydligt behovet av reformer och strukturförändringar. Här tror jag att den inre marknaden och arbetet med att reformera den kan vara väldigt pådrivande.

Därför ska vi se Inremarknadsakten som ett sätt att komma framåt. Det finns en reversibilitet mellan hur vi arbetar med den inre marknaden och hur vi reformerar i olika avseenden för att nå de resultat vi önskar.

Mycket av fokus är just nu runt det monetära samarbetet EMU. Det finns ett engelskt uttryck som är First things first. Det är självklart att vi måste ta tag i kriserna. Men hur vi utvecklar den inre marknaden är av minst lika stor betydelse för Europas framtid, utveckling och tillväxt.

Man kan ibland önska att vi som jobbar inom detta område skulle få ungefär den uppmärksamhet i medier och i debatten som EMU-arbetet har. Där är vi inte ännu. Men kanske detta seminarium kan vara en bit på vägen.

Turbulensen i Europa kan bli en hävstång för att riva hinder. Men den kan tyvärr också skapa nya om vi inte ser upp. Vart är det monetära samarbetet på väg? Kommer det att bildas ett särskilt regelverk för de 17 som är med i den monetära unionen medan andra står utanför?

Detta är något som diskuteras och som vi måste vara uppmärksamma på för att se till att det inte utlöser på de övriga på ett negativt sätt och att det finns en klubb i klubben som motverkar vad vi vill med den inre marknaden.

Den externa dimensionen har nämnts och dess betydelse för Sverige som frihandelsnation. Europa ska öppna sina gränser både inom sig men också utåt. Vi utvecklar också den inre marknaden. Lena Johansson från Kommerskollegium har identifierat att arbetet med den inre marknaden aldrig kan stå stilla. Det kan det aldrig göra. Hela tiden ändras omvärlden.

Det gäller inte bara att ta höjd för det som vi ser för stunden utan också att ta höjd för det som ännu inte har kommit. Det gäller att produktutveckling och de nya tekniker vi ser för framtiden får möjlighet att gro och växa.

Rätt utformad och rätt utnyttjad är den inre marknaden och den fria rörligheten den möjlighet och den tillväxtmotor som Europa just nu behöver för att överbrygga den kris vi ser och få en tillväxt i likhet med i resten av världen.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för det, Gunnar Oom, statssekreterare på Utrikesdepartementet med bland annat ansvar för inre marknadsfrågor. Du nämnde att det finns en stor politisk enighet om dessa frågor. Hur det är med det kommer vi kanske inte att helt kunna upprätta bokslut över.

Nu övergår vi till en frågestund där ledamöterna i utskottet får möjlighet att ställa frågor till dem som har talat men även andra som är här och representerar olika intressen som finns i deltagarförteckningen.

Först på listan står Börje Vestlund som representerar Socialdemokraterna. Varsågod, Börje.

Börje Vestlund (S): Herr ordförande! Tack för väldigt bra inlägg så här långt. Jag har några frågor att ställa.

Den första frågan går till Jörgen Hettne. Det gäller fragmentiseringen som du talade om. Anser du att den hotar den inre marknaden på sikt? Det har gått ganska snabbt med att man har haft egna initiativ i EU. Lissabonfördraget har inte funnits så länge, och vi har redan fyra exempel på att några länder har en egen lagstiftning. Hotar detta på sikt den inre marknaden?

Jag skulle vilja ställa en fråga till Lena Johansson angående att man ska beakta den inre marknaden i förhållande till den externa dimensionen. På vilket sätt ser Kommerskollegium på detta med tanke på de problem som vi har hört om här med den inre marknaden som redan finns och som ibland inte ens kan lösas inom EU? Hur ser du att man kan gå till den yttre dimensionen? Vi vet att det finns problem med protektionism, och protektionismen växer i världen.

Jag vill också ställa en fråga till Gunnar Oom angående implementeringen av de olika sakerna. Vi vet till exempel att tjänstedirektivet inte är implementerat fullt ut i alla EU-länder. Inre marknadsakten har man inte hunnit med i särskilt många länder. Enligt min erfarenhet kommer det att ta väldigt lång tid.

Slutligen vill jag ställa en fråga till Johan Danielsson som representerar LO. Vad har du för kommentar till att man har så liten del av rörligheten för personer, det vill säga arbetskraft som jobbar? Det är trots allt en ganska liten andel.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för det. Börje lyckades ställa frågor till inte mindre än fyra personer. Jag hoppas att det var ett rekord som inte kommer att överträffas framöver. Varsågod, Jörgen Hettne.

Forskare och stf. direktör Jörgen Hettne, Sieps: Jag ska säga något om fragmenteringen och vilket hot det kan innebära på sikt. Jag sade själv att jag inte tror att det är ett omedelbart hot. Skälet till att det inte är ett omedelbart hot är att EU är ganska väl förberett för flexibel integration med flera hastigheter, vad man än kallar det. Det finns olika zoner som man kan tillhöra. På det sättet är det inte så farligt.

Man måste se vad som händer. Jag ser det som en utvecklingstendens att det kommer att bli skillnader på marknaden som vi inte varit riktigt vana vid. Företagen kommer antagligen att reagera på det och själva se hur de vill utnyttja marknaden.

Det kan vara så att de länder som inte följer med i utvecklingen känner att de behöver göra det av ekonomiska skäl snarare än politiska. De tvingas ta det steget. Nästa steg blir att det blir lite rörigare. Jag kan inte säga att jag ser att det är någon katastrof. Men det är klart att det kommer att bli mer komplicerat i framtiden på grund av det.

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium: De problem som finns inom EU och de protektionistiska tendenser som kan finnas på grund av krisen minskar tyvärr inte behovet av öppenhet från oss själva utan snarare tvärtom.

Behoven att koppla ihop EU:s inre marknad med resten av världen ökar särskilt med att en del av krisen är rätt europeisk. Som både jag och Gunnar Oom nämnde är tillväxten högre i resten av världen. Det gäller att koppla ihop sig med den.

Hela vägen har tanken med den inre marknaden byggts på en insikt om nyttan med öppenhet. Den nyttan av öppenhet är samma för att inte säga större om man kopplar ihop sig med resten av världen.

Den utveckling av handeln som Gunnar Oom nämnde med globala värdekedjor gör att vi är ännu mer beroende av att vara öppna och ha goda importvillkor från resten av världen.

En tredjedel av Sveriges export är importerad, och över hälften av EU:s tullar är på insatsvaror. De två sakerna ihop tycker jag gör att behovet är större nu när vi har de problem vi har.

Statssekreterare Gunnar Oom, Utrikesdepartementet: Jag tar det som ett gott tecken att det finns en otålighet när det gäller hur den inre marknaden ska utvecklas. Svenskt Näringsliv önskar ännu mer än vad vi ännu inte har beslutat om. Vi ska naturligtvis så snabbt som möjligt genomföra det vi har beslutat om.

Tyvärr är detta trögrörliga mekanismer. Jag tror att vi alla i rummet delar uppfattningen att det måste gå snabbare än vad det gör för tillfället. Riktigt hur det ska genomföras får vi diskutera. Det går för långsamt, så är det.

Johan Danielsson, LO: Det är en svår fråga som vi alla letar efter en lösning på. Jag kan spontant tänka mig tre skäl som bidrar. Det första är det tämligen uppenbara. Vi är människor. Av kulturella, personliga och sociala skäl kan vi avstå från att röra på oss på ett annat sätt än vad man kan med varor.

Det andra skälet är mer kopplat till de regler vi har på europeisk nivå. Vi har tjänstepensionssystemet som har varit en havererad fråga i EU-systemet i många år. Man kan åka och vara i tre år i ett land och på grund av kvalificeringsperioder i det nationella tjänstepensionssystemet inte tjäna in rättigheter och så vidare. Det finns inom en rad områden. Vi hörde närmast tidigare om socialförsäkringar och reglerna kring detta.

Det tredje skälet är kanske aktuellt framför allt inom en hel del områden där LO organiserar medlemmar. En rad tjänstemarknader i Europa är havererade. Den fria rörligheten på de tjänsteområdena används mer eller mindre för att utnyttja arbetskraft till rätt usla arbetsvillkor och rätt usla löner.

Detta gör att de tjänstemarknaderna blir fruktansvärt oattraktiva för människor att röra sig inom om de inte är av nöd tvungna. De enda som rör sig för att ta arbete inom de sektorerna är de som på ett eller annat sätt är materiellt tvungna att röra sig. Det blir ingen attraktiv rörlighet för människor som har ett val att stanna hemma i sitt hemland och arbeta.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack, Börje, för bra frågor. Det är Hans Rothenberg från Moderaterna som ställer nästa fråga. Varsågod, Hans.

Hans Rothenberg (M): Jag tänkte ställa en fråga till Gunnar Oom och Lena Johansson. Internationella valutafonden, IMF, har spått att 2015 kommer 10 procent av den globala tillväxten att ske inom EU.

Det är inte särskilt mycket med tanke på att EU är den största ekonomin i världen. Vad EU måste göra är att fokusera på att växa. Inom EU växer tjänstesektorn. Den utgör 70 procent av den totala ekonomin. Ni har tidigare under förmiddagen tangerat tjänstedirektivet. Det omfattar i dag huvudsakligen traditionella tjänster som byggande, hantverk och detaljhandel samt reglerade yrken som advokater, arkitekter och ingenjörer. Men om tjänstesektorn ska växa måste också fler tjänster involveras i tjänstedirektivet. Där har vi tjänster som transporter, hälso- och sjukvård, sociala tjänster som export av förskola och äldreomsorg, telekom och finansiella tjänster.

Vad bedömer ni att det finns för utvecklingspotential om man förenklar och öppnar reglerna inom de här områdena? Vad finns det för utvecklingspotential för Europa, och vad kommer det här att innebära för Sveriges del?

Statssekreterare Gunnar Oom, Utrikesdepartementet: Det finns en stor potential i själva direktivet. Att det sedan behöver utvecklas tror jag att vi alla kan hålla med dig om. Samtidigt kanske tjänstefrågan ibland blir mer kontroversiell än vad den behöver vara. De tjänsteinslag som mer och mer ökar i våra produkter är betydligt mer osynliga, men finns där och blir

också mer okontroversiella. Jag tror att vi också måste förändra vår syn lite när det gäller tillhandahållande av tjänster över gränserna och se mer positivt på det.

Med den grundsynen är jag utvecklingsoptimistisk. Jag tror och hoppas att tjänstedirektivet utvecklas – dels att det som redan har beslutats genomförs, dels att det utökas. Precis som du säger är det här framtiden ligger. Det är detta vi är så beroende av, inte minst från svensk sida. 30 procent av vår export utgörs av tjänster, och det är ibland den delen som visar sig vara mest motståndskraftig i konjunkturedgången. Den berördes knappast, medan varuexporten störtade. Tjänster är viktigt både för Europa och för Sverige.

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium: Det är svårt att kvantifiera potentialen, men den är naturligtvis enorm. Vi har tittat på effekten av tre enskilda regleringar för fyra branscher i tjänstedirektivet, och bara där ser vi att det finns möjlighet till minst 50 procents ökning av handeln. Det är klart att det här sättet att avreglera skulle innebära en väldig möjlighet för andra branscher också.

Sedan blir tjänsterna allt viktigare som en del i handeln. ”Tjänstifieringen” har nämnts, det vill säga att traditionell industri använder, säljer, producerar och köper tjänster i mycket större utsträckning. Nästan hälften av de anställda i traditionell svensk industri jobbar med tjänster. Hopkopplingen mellan varor och tjänster gör att vi blir ännu mer beroende av att man också kan handla med tjänsterna. I de globala värdekedjor som gör att man handlar med insatsvaror och insatstjänster än mer har tjänsterna dessutom en helt avgörande roll. På många olika sätt är potentialen enorm.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för det, Lena och tack för dina frågor, Hans. Nu går nästa fråga till vice ordföranden i utskottet, Jonas Eriksson, Miljöpartiet. Varsågod.

Vice ordförande Jonas Eriksson (MP): Det är flera som i sina anföranden berört att tillväxten varit större utanför EU än inom EU. Hans Rothenberg tog också upp framtidsprognosen för tillväxten i EU. Vi kopplar det till den fria rörligheten. Min fråga är om den relativt något större tillväxten i omvärlden kan förklaras med andra faktorer än sådana som är kopplade till den fria rörligheten. Detta har betydelse för vilka åtgärder man också ska jobba med inom EU. Jag menar inte att man inte ska jobba med den fria rörligheten, men det kan finnas flera förklaringar till den globala skillnaden.

Det skulle vara intressant att höra synpunkter på detta. Jag vet inte vilka som är mest lämpliga. Det kanske är Jörgen Hettne från Sieps och Lena Johansson från Kommerskollegium, men det är bara min gissning. Det är flera som räcker upp händerna där borta. För min del får gärna fler svara, men det får ordföranden avgöra.

Ordförande Mats Odell (KD): Om vi håller oss korta och rappa i både frågor och svar hinner vi med fler.

Forskare och sft. direktör Jörgen Hettne, Sieps: Jag är tveksam till om jag är rätt person. Jag är jurist och tänker i strukturer. Spontant kan jag säga att jag anser att det kan vara helt andra faktorer som påverkar tillväxten i omvärlden och att det egentligen är en annan fråga än stimulans av den fria rörligheten inom EU. Mitt korta svar blir att det är andra faktorer som gör att Kina, Indien och så vidare går framåt. Men jag tror att de andra är bättre på att svara på frågan.

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium: Självklart finns det väldigt många andra faktorer. Världshandeln utvecklas väldigt kraftigt. Samtidigt som Sveriges export ökar kraftigt minskar våra marknadsandelar. Många av utvecklingsländerna och tillväxtekonomierna har varit fattiga, så det är högst naturligt att en stor del av den världen växer snabbare än Europa. Gapet minskar. Men det är inte det som är min poäng. Min poäng är att eftersom det är så måste vi även när vi jobbar med den inre marknaden förhålla oss till omvärlden för att verkligen göra affärer också med dem som utvecklas snabbt nu. Det gäller både export och import.

T.f. chefsekonom Gösta Karlsson, Unionen: Mitt svar på frågan är att det naturligtvis finns andra faktorer som har stor betydelse. Det handlar exempelvis om utgångsnivån i vissa länder. Kina har en enorm tillväxt, medan Japan i stort sett står stilla. Det är två länder utanför EU. Detta har betydelse.

Rörligheten har naturligtvis betydelse i de här länderna. Man kan i och för sig diskutera om den här rörligheten är helt fri i Kina, men det finns stora rörligheter där som påverkar tillväxtdelen. Den delen kan man väl dra tillbaka på något sätt till Europa också. Har man rörlighet till de delar som kan ha potential att växa mest i Europa är det klart att det bidrar. Den fria rörligheten har betydelse, men att hävda att det är den viktigaste faktorn kanske är att ta i.

Ansvarig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv: De andra har redan sagt en del av det jag tänkte säga, men en sak som är viktig är att ha perspektivet och insikten att tillväxten växer snabbare runt omkring oss än den gör inom Europeiska unionen. Det är viktigt att tänka på det när vi reglerar på nytt, så att vi inte sitter här och skapar regler som försvårar för vår marknad medan det kanske förenklas på marknader utanför och medan andra marknader, som vi inte har med att göra, skapar handelsavtal och förenklingar mellan varandra. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi bär med oss den insikten och medvetenheten.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack Annika Bröms, Svenskt Näringsliv. Nu är nästa frågeställare Eva Flyborg, som representerar Folkpartiet. Varsågod.

Eva Flyborg (FP): Herr ordförande! Jag vill rikta ett stort tack till alla som kommit hit i dag och lagt tid på att lära oss mer om sina specialiteter och områden. Det uppskattar vi väldigt mycket. Vi tar med oss mycket lärdomar. Jag har antecknat för fullt – inte riktigt allt ni har sagt, men nästan allt i alla fall.

Jag tänkte lite grann på det som Jörgen sade. Att krispolitiken har begränsat det folkliga stödet var en av de saker du tog upp. Mitt i allt detta reglerande och lagstiftande, mitt i harmoniseringar, byråkrati och andra saker, tror jag att politiken och EU precis som ekonomin inte är ett slutmål utan en process som förändras. Och vilka är EU om inte vi – och såklart några andra runt om i andra länder? Därför är psykologin viktig. Jag funderade lite grann på vad den här diskussionen gör. Vi sitter här och har en jätteintressant diskussion om lagstiftning, vad vi kan göra och vart EU går. Samtidigt har David Cameron hållit sitt tal, som ni säkert är medvetna om, om Storbritanniens roll i EU och vart de går. Bara det att han håller det talet och att man ifrågasätter hur EU är konstruerat just nu, vad vi lägger tonvikten på och så vidare betyder någonting. Det förändrar EU i sig att man får en kraft som vill reformera på ett annat sätt än vad vi gjort hittills.

Min fråga, som inte går att besvara, är hur vi och den gemensamma debatten om vårt gemensamma EU, som jag är en varm anhängare av, påverkas, samt hur vi gemensamt kan se till att reformera EU på ett bättre sätt. Känn på den frågan! EU är som sagt inget slutmål.

En mer konkret fråga till dem som vill försöka besvara den, möjligtvis Svenskt Näringsliv, är: Hur kan konsumentens ställning stärkas och förbättras? Vi köper för lite över gränserna. Anförandet från Ebay var jättebra – fem länder på två dagar. Men hur kan den stärkas? Jag tror att en del av svårigheten ligger i att man inte riktigt vet vem man handlar med. Kan man lita på dem? När det gäller Nisses herrekipering på gatan vet jag, för jag kan gå ned och titta Nisse i ögonen och säga: Det här blev inte bra! Men hur ska jag kunna göra det med någon i Italien till exempel?

Ordförande Mats Odell (KD): Var den första frågan mer retorisk? Du riktade inte den till någon.

Eva Flyborg (FP): Jag tänkte på Jörgen. Det var han som tog upp detta.

Forskare och stf. direktör Jörgen Hettne, Sieps: Jag tackar för frågan. Det är viktigt att påpeka att det kanske inte finns något givet svar, men jag kan kommentera det. Jag drar upp det här med krispolitiken, men inte för att säga att man haft något val. Jag anser även att det är vettigt att EU har reagerat och agerat inom den. Men samtidigt ska vi vara medvetna om att det kan kosta lite, och det kostar nog politisk förankring. Vad man än tycker om det brukar medborgare reagera på så sätt att de blir skeptiska när man drar åt svängremmen. Det ska man vara medveten om. Jag tror inte att det är en slump att man i allmänna rådet denna vecka har pratat om demokratisk förankring och att vår EU-minister har fått diskutera det.

Sedan kan man väl konstatera att detta med Storbritannien egentligen är en annan aspekt, men den bidrar till det här. Den bidrar till att vi kan säga att EU inte framstår som särskilt strömlinjeformat just i dag. Vi ser ganska många tendenser till någon form av splittring. Det är naturligtvis inte bra,

vilket har påpekats. Det fungerar för att det finns en regelgemenskap. Så fort vi börjar rubba regelgemenskapen fungerar även den inre marknaden sämre. Tanken är att man har lika villkor och lika spelregler.

Nu vet jag i och för sig inte riktigt vad Storbritannien är ute efter, men det jag tröstar mig med lite och som jag målade upp är att man vid de förändringar som sker inte rör basen. Jag tror inte ens att det kan anses vara teoretiskt möjligt att ändra basen i ESS-avtalet till exempel. Vi har fyra friheter och en konkurrenspolitik. Det är så att säga en annan nivå på de frågor där man bör avvika från varandra.

Min spontana reaktion är att jag inte tror att det stör marknaden så där jättemycket. Vi har redan skillnader. Nu kommer vissa länder att ha större likheter, men jag tror att marknaden ändå kommer att fungera. Det jag säger – och det har sagts innan också – är att detta är någonting man får hålla ögonen på. Det finns inget givet svar. Vi får titta lite på vilka de politiska och folkliga reaktionerna blir och hur marknadsaktörer reagerar på den splittring som börjar uppstå successivt.

Ordförande Mats Odell (KD): Den andra frågan ställdes till Svenskt Näringsliv. Jag tänkte att det kanske vore bra om också Johan Danielsson från LO sade någonting. Vi börjar med Annika Bröms från Svenskt Näringsliv, så får vi se.

Ansvarig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv: Jag är glad att du tar upp Camerons tal i dag. Nu pratar vi om den inre marknaden, men det händer otroligt mycket just nu som kanske inte alla har en klar idé om. Vi får se vad som händer. Men du tar upp frågan och jag tackar för det, för jag tror att vi måste diskutera de här frågorna. Vi måste skapa plattformar för att diskutera detta mycket bredare. Det får ni politiker gärna göra, och vi från näringslivet hakar gärna på. Det är en viktig debatt vi har framför oss, men den förs inte just nu, tycker jag.

När det gäller frågan om konsumenterna tänkte jag att Hanne Melin från Ebay kanske kan svara. Jag tror att vi delar deras syn fullt ut.

Policy strategy council Hanne Melin, Ebay: Vad gäller konsumentförtroendet tror jag att det är en kombination. Vi behöver lösningar med bottom up och top down. Jag återkommer till tekniken. På en marknadsplats som Ebay har vi flera mekanismer som försöker tjäna det syftet: rekommendationer, ratings och Ebay Community med olika boards där man tycker till. Som konsument kan man både tycka till och informera sig innan man handlar. Sedan tror jag att man behöver kombinera det med det som vi har talat om, unifiering eller harmonisering av konsumenträttigheter. Där kan the common european sales law vara ett försök. Jag tror att man behöver en kombination av praktiska, faktiskt digitala lösningar och någon sorts lagstiftningsramverk.

Vad gäller det vi diskuterar här om vad lagstiftare kan göra, inte gör eller är på väg att göra kan jag nämna micro-multinationals, som vi ser på Ebay. Det är små företagare som säljer över hela världen. Detta är här och

kommer än mer i framtiden. Företag som Ebay försöker sätta på plats de lösningar som inte finns, till exempel vad gäller transport – från Kina till Europa, från USA till Europa eller från Europa till USA. Det är svårt för en liten företagare att lösa det med gränsöverskridande tracking service. Ett företag som Ebay försöker sätta dit sådana lösningar medan det diskuteras mellan länder. Vi tror att vi måste speeda på lagstiftningsarbetet lite, så att det kommer i kapp vad företag försöker göra. Annars kan inte alla vara med.

Ordförande Mats Odell (KD): Johan Danielsson från LO får ordet för ett kort inlägg.

Johan Danielsson, LO: Frågan om den demokratiska förankringen är naturligtvis helt avgörande, både för EU och för inre marknadsprojektet. Det har varit flera citat från Mario Monti, som skrev kommissionens meddelande *På väg mot en inre marknadsakt*. Han skrev också att den inre marknaden är mer nödvändig än någonsin, men samtidigt mindre populär än någonsin. Detta tror jag är ganska viktigt att ta fasta på.

Jag tror att det man från lagstiftningshåll och politiskt håll på både nationell och europeisk nivå måste göra är att ge möjlighet att nationellt väga mellan olika intressen och bestämma sig för vad man ska reglera på EU-nivå respektive nationell nivå. Offentlig upphandling är ett utmärkt exempel. Som konsument kanske jag har ett intresse av att det upphandlas billigt, som Kommerskollegium säger. Men i en bredare medborgarroll kanske jag som individ är intresserad av att upphandlingen sker så att den stimulerar användandet av kollektivavtalsenliga villkor, så att den stimulerar en förbättring av miljö- och klimatpolitik och så vidare. Om man på europeisk nivå begränsar möjligheten för nationella demokratiska församlingar att ställa den här typen av krav kommer man på sikt att få en enorm motreaktion som hotar den inre marknaden. Det vore djupt olyckligt, vill jag poängtera från LO:s perspektiv, för vi behöver en inre marknad och ett samarbete. Jag tror att man måste vara väldigt försiktig.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack ska du ha, Johan Danielsson. Då är nästa frågeställare Anders Ahlgren, Centerpartiet. Varsågod.

Anders Ahlgren (C): En återkommande punkt i de intressanta föredragen i dag har handlat om implementeringen av EU-direktiv. Ikea hade likvärdig hantering runt om i EU som den viktigaste punkten för att detta skulle fungera effektivt. Ofta möter jag i EU-diskussioner med människor utanför detta hus uppfattningen att Sverige är bäst i klassen på att implementera det här och att många medlemsländer på något sätt aldrig kommer dit. Då är min första fråga, kanske framför allt till Jörgen Hettne och Gunnar Oom: Är det så, eller är det bara en skröna vi bygger upp att vi är bäst i klassen? Min andra fråga är: Om det är så att detta är det största problemet, hur blir vi effektivare med implementeringen? Vad gör vi från Sveriges sida för att det här ska bli mer likartat?

Ordförande Mats Odell (KD): Nu får vi höra ett kort svar från Jörgen.

Forskare och stf. direktör Jörgen Hettne, Sieps: Det är svårt att svara kort på de här frågorna. Sieps har utgivit en rapport som finns tillgänglig via Sieps webbsida och som handlar om just detta. Bakgrunden till rapporten är att Sverige inte längre är bäst i klassen, långt därifrån. Vi har halkat efter i genomförandestatistiken. Man diskuterar vad det beror på.

En förklaring kan vara att det här låg på en ganska låg nivå i den svenska normhierarkin när Sverige var bäst i klassen. Den lagstiftning som EU tog fram hamnade i stor utsträckning på myndighetsnivå. Det var tekniska handelshinder och sådant det handlade om. Men EU har förändrats ganska mycket sedan Sverige gick med, och EU-frågorna har fått större politisk dignitet i Sverige. Nu behöver riksdagen medverka mycket mer i genomförandet än från början, och det kan nog vara en förklaring till att det går långsammare. Det går långsammare därför att vi behandlar genomförandet av direktiv på samma sätt som vilken lagstiftningsprodukt som helst. Då har Sverige ett ganska omständligt förfarande för att komma till slutmålet.

Vissa länder har gjort det snabbare och mer pragmatiskt; om det politiska beslutet redan är taget behöver man inte lägga samma energi på genomförande, tycker man. Det är i så fall viktigare att parlamentet är med om själva förhandlingen och är medveten om vad som händer innan den politiska diskussionen är över.

Vi lämnar ett antal förslag om hur man kan effektivisera själva genomförandet, så att Sverige inte ska råka ut för sanktioner för att vi är sena, vilket också kan kosta pengar numera. Jag stannar där, för det finns inte så mycket tid. Det är så jag ser på det.

Statssekreterare Gunnar Oom, Utrikesdepartementet: Vi tror ibland att vi alltid är bäst. Tittar vi på i vilken takt vi genomför lagstiftningen ligger vi bra till. Det finns i allmänhet en tvåårsgräns, och vi brukar klara den, med något undantag. Men där är inte alltid utmaningen vilket beslut vi har fattat, utan också hur saker och ting implementeras och sker i verkligheten. Naturligtvis har vi också i Sverige en iver för vissa särregler, som jag tror att jag nämnde i mitt anförande. Själv har jag erfarenhet från kommunal nivå. Jag tror att det var LO som nämnde upphandling. Vi har alltid goda föresatser, men när vi talar om offentlig upphandling ska vi komma ihåg huvudsyftet. Transparens, konkurrens och mycket annat skulle effektivisera processen. Börjar vi då införa mer och mer regler om styrning av företagen och sociala faktorer kanske vi missar huvudmålet, nämligen ökad konkurrens och transparens. Det bästa blir det godas fiende. Det här måste vi vara vaksamma på hela tiden. Sedan ska vi självklart ha en demokratisk legitimitet i allt vi gör. Det är fundamenta för hela EU-projektet, skulle jag vilja säga.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack, Gunnar. Nu ska vi lyssna på Kent Persson som representerar Vänsterpartiet. Varsågod.

Kent Persson (V): Nu ska jag inte hålla någon längre föredragning. Först har jag en reflektion till Gunnar Oom. Att vi skulle vara fullständigt överens om den inre marknaden och dess funktionssätt är nog en sanning med modifikation, skulle jag tro.

När det gäller upphandling har jag en kommentar till Svenskt Näringsliv och Annika Bröms, som varnade för den klåfingrighet som nu dyker upp i frågan om att ställa krav på mänskliga rättigheter och miljö vid upphandlingen. Jag blev lite förvånad. Jag träffar väldigt många företag som poängterar vikten av att ha CSR som en del av sin policy när de gör affärer. Är det verkligen Svenskt Näringslivs linje att den här "klåfingrigheten" inte ska vara en del i en upphandlingssituation och att miljömässiga krav inte heller ska ställas? Du har nu möjlighet att utveckla dina tankar om detta.

Ansvarig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv: Det är en relevant fråga du ställer. Vi har samma uppfattning. Alla företag jag träffar säger också att CSR är jätteviktigt. Det är en fråga om överlevnad för företag. Företag som inte arbetar på ett proaktivt och effektivt sätt med CSR-frågor tappar kunder och köpare. Det är inga konsumenter eller andra företag som är intresserade av ett sådant företag.

Frågan är bara hur det här ska hanteras. Företagens och Svenskt Näringslivs syn är att det effektivaste sättet att få en bra CSR inte är regler. Det är kanske inte politiker och lagstiftare som kan definiera bäst hur CSR ska se ut i företagen. Dessutom kopplas det lätt till andra saker, som att man måste ha dokumentation, redovisning och uppföljning, vilket är väldigt resurskrävande och kostnadsdrivande både för samhället i stort och för företagen.

Mitt enkla svar är att CSR är jätteviktigt, men att det sköts utan lagstiftning.

Får jag kila in en annan sak?

Ordförande Mats Odell (KD): Ja, om det går jättefort.

Ansvarig för EU-samordning Annika Bröms, Svenskt Näringsliv: Det går jättesnabbt. Det handlar om det här med "bäst i klassen", vilket också är en jätteviktig fråga. Det är viktigt att definiera vad begreppet "bäst i klassen" innebär. Är det bäst om Sverige är bäst i Europa på att införa och genomföra all lagstiftning? Konsekvensen blir att svenska företag har en konkurrensnackdel mot andra länder, som är sena med genomförande, implementering och marknads kontroll. "Bäst i klassen" handlar egentligen om att alla genomför och implementerar lagstiftningen samtidigt i Europa och att man om man brister ändå harmoniserar och jobbar med samma lagstiftningsområde.

Ordförande Mats Odell (KD): Till slut ska jag själv ställa en fråga till Lena Johansson. Du sade att du var orolig för att det finns tendenser som går i riktning mot *minskad* frihandel. Gösta Karlsson var inne på det också. Vi har ett legitimt krav från många medborgare och folkvalda på

att kunna köpa närproducerat. Det gäller oftast livsmedel. Men vad händer om folk kommer in på Ikea och vill ha närproducerade soffor? Om det här kommer att sprida sig till andra områden, då är det en megatrend som påverkar hela frihandelskonceptet. Ser ni på Kommerskollegium några tendenser åt det hållet? Det är i själva verket protektionism. Nu talar jag inte om det legitima i att vilja ha närproducerade livsmedel, vilket egentligen är en klimatfråga. Närproducerat kaffe kan vi såklart aldrig få, men det kan gälla bilar och så vidare. Det vore ett slag mot svensk bilindustri om man runt om i världen började vilja ha närproducerade bilar, till exempel lastbilar. Då skulle vi få mycket arbetslöshet här. Ser du ett sådant hot i din kristallkula?

Generaldirektör Lena Johansson, Kommerskollegium: Det var verkligen en jättefråga ordföranden ställde här på slutet!

Det är få av de länder vi samarbetar med, även inom EU, som är så frihandelsvänliga som Sverige är. I Sverige finns det en bred samsyn och insikt om nyttan med det. Men det är klart att det i kristider finns tendenser till ökad protektionism, trots insikten om att motsatsen kanske ändå är det bästa. Det kan vi se nu också. Det finns sådant som har med kriser att göra.

Frågan om närproducerat har att göra med offentlig upphandling, som jag var inne på. Det finns en tendens att glömma bort nyttan med frihandel och klok resursanvändning just när det gäller offentlig upphandling. Det behöver vi påminna oss om. Det finns faktiskt samma poäng med att utsätta sig för konkurrens när det gäller offentlig upphandling. Att använda resurserna på bästa sätt innebär inte alltid att de nära resurserna används till just det man vill handla. Det kan vara rationellt att inte göra så.

Sedan finns det en skillnad också. Det är legitimt att som enskild konsument kräva att få köpa närodlat, men när en offentlig aktör handlar och man hanterar offentliga medel ska man upphandla på ett sätt som gör att man får den kvalitet man vill ha till lägsta möjliga kostnad. Lagstiftningen om offentlig upphandling handlar om att värna de offentliga medlen, så att man använder dem på bästa sätt. Det utesluter alls inte att man ställer miljökrav och liknande. Men man får inte ställa dem så att de diskriminerar utländska leverantörer.

Till syvende och sist är inte sambandet alltid så enkelt ens i klimatsammanhang. Det närodlade behöver inte vara det klimatsmartaste. Transporterna utgör faktiskt en väldigt liten del av klimatutsläppen. Handeln kan ge möjligheter till bättre klimatresultat genom att man även klimatomåttat utnyttjar de fördelar som fördelningen och arbetsdelningen ger och köper från länder där klimatpåverkan är som minst. Det är inte helt ovanligt att klimatskillnaderna i produktionen är betydligt större än transporternas effekt.

Det var en väldigt komplex fråga som ställdes här på slutet. Den har många aspekter, varav detta var några.

Ordförande Mats Odell (KD): Tack för ett klart svar! Vice ordförande Jonas Eriksson från Miljöpartiet ska nu avsluta vårt seminarium.

Vice ordförande Jonas Eriksson (MP): Vi har under förmiddagen fått framtidens inre marknad belyst ur en mängd olika perspektiv. Vi vet alla att vi påverkas i allt större utsträckning av EU-lagstiftning och beslut som fattas på europeisk nivå. Vi har berört den demokratiska förankringen under förmiddagen, och det är viktigt att vi ökar medvetenheten och engagemanget i frågor som berör EU:s och den inre marknadens utveckling. Det handlar inte bara om att få acceptans, utan även om ett aktivt deltagande från medborgarna.

Seminarier och ert deltagande tror jag har bidragit till det arbetet. Det är en liten men viktig del. Seminariet har sänts i SVT Forum. Men det är också viktigt att vi fortsätter samtalet och dialogen utanför tv-rutan och utanför riksdagens kammarsal. Jag vill framföra ett stort tack för ert deltagande. Jag tackar er som ställt frågor och er som följt seminariet på andra sätt och önskar en god fortsättning.

(Applåder)

Bilder som visades av Jörgen Hettne, Sieps

Den inre marknadens framtid – alternativa scenarier

Den inre marknaden ska omfatta ett område utan inre gränser, där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs i enlighet med bestämmelserna i fördragen.
(Artikel 26 FEUF)

Jörgen Hettne

Sieps ●●●
Svenska institutet för europeiska studier

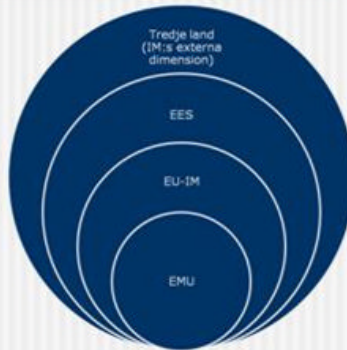
Inre marknaden 20 år?

- Inget självändamål utan ska stödja politik på andra områden.
- Det viktigaste verktyget för att uppnå EU övergripande mål, dvs. att främja freden, EU:s värden och folkens välfärd (artikel 3 FEU)
- Verktyget har funnits i 55 år, gemensam marknad/inre marknad (samlat grepp – åtgärds paket 1992 – 2012?)
  - Mario Monti – A New Strategy for the Single Market (9 maj 2010)
  - Inre marknadsakten (på väg) – 50 förslag (KOM 2010 608)
  - Inre marknadsakten (1) – 12 prioriterade områden (KOM 2011 206)
  - Inre marknadsakten (2) – 12 prioriterade områden, sysselsättning och tillväxt (KOM 2012 573)

Utvecklingstendenser

- Unifiering istället för harmonisering
  - Förordningar istället för direktiv
  - Delegerade akter och genomförandeakter (förordningar)
  - Genomförandestöd vid införlivande av direktiv
  - Kompletterande rekommendationer, meddelanden, tillkännagivanden mm
- Ekonomifiering/juridifiering (krispolitik)
  - Ekonomer styr och jurister kontrollerar (inget reellt politiskt handlingsutrymme)
  - Koordinering av ekonomisk politik utan (direkt) folkligt stöd
  - Vem står bakom - unionen eller nationen - "Who's to Blame"
  - Vad händer när "folket" får säga sitt
- Fragmentering
  - Koordinering av ekonomisk politik (bara) inom euroområdet
  - Närmare samarbete angående europeiska patentet (25/27)
  - Närmare samarbete om finansiell transaktionsskatt (11/27)
  - Storbritannien hoppar av?

IM redan fragmenterad – inga vattentäta skott?

Slutsatser - scenarier

- Inre marknads grundstruktur (från 1957) fungerar fortfarande bra. Gemensam bas för EMU/EU-IM/EES - fyra friheter + konkurrenspolitik
- Fördjupat samarbete lär bli vanligare - fragmentering av samarbetet - men inget allvarligt/överhängande hot mot den inre marknads funktion
- Krispolitiken har troligen begränsat det folkliga stödet för EU-projektet - risk att unionen klandras mer än nationen - bränsle för EU-kritiska partier etc
- > Undvika stora reformer - EU reformerades nyligen i grunden (Lissabonfördraget) - fördragsändringar bör undvikas - endast marginella och enstaka fördragsändringar den närmaste tiden (inga paket)
- > Konsolidering - Det största arbetet bör nu läggas på att förbättra tillämpningen av det existerande regelverket - inre marknadsreglerna i synnerhet
  - The Single Market exists in the book but not in practice (Monti 2010)
  - Ej underskatta behovet av nationell regelanpassning (direktiv/förordning)
  - Öka förtroendet hos myndigheter och konsumenter (mer fokus på säkerhet och kvalitet)
  - Tillsyn och marknads kontroll bör inte vara en nationell angelägenhet
  - Förbättra den externa dimensionen av den inre marknaden

Bilder som visades av Martin Weiderstrand, Ikea

Vad är IKEA idag

- Försäljning €27 miljarder
- 70% av omsättningen i Europa
- 63% av inköp i Europa
- 99 000 medarbetare i Europa
- 139 000 globalt

Inre marknadens grundtankar har likheter med IKEAs

En inre marknad för varor och tjänster
Stordriftsfördelar - lägre kostnader för kunden/medborgaren

Harmoniserade regler och standardisering
Effektivare administration – slösar inte på resurser - lägre kostnader för kunden/medborgaren

Konkurrens
-Konkurrens stärker företag och driver innovation. – Ständig förbättring av processer
-En inre marknad betyder också att möjligheter ges till andra, även om de konkurrerar med lokala företag.

Men...

Medlemstater implementerar inte de gemensamma reglerna som avsetts eller inte alls.

Långsam överträdelseförfarande som är politiskt styrd.

- Kommissionär och kabinett blir gatekeeper,
- En rättighet enligt fördraget blir beroende av politisk vilja eller ovilja

Vad betyder brist på inre marknad för IKEA

Exempel: etablering

IKEA uppskattar att bristande regler i medlemstaterna hindrar eller saktar ner byggandet av 10 nya IKEA butiker per år.

En förlust av jobb och tillväxt på grund av bristande eller icke implementerade inre marknadsregler. Som låter medlemstater skydda de som redan är etablerade från konkurrens från andra medlemstater.

Jobb och tillväxt som inte skapats:

Byggnad och konstruktion	500 x 10 = 5000
De bilhandel	350 x 10 = 3500 FTE 150 x 10 = 1500 PTE
Underteckna ranken/SME	?

Inbiler som inte skapas i Sverige till:

Moms	250 million €
Fastighetsskatt	10 million €
Inkomstskatter med arbetslösa	?

Inbiler som inte skapas i Sverige:

I medel 161 lokala leverantörer per butik, i huvudsak SME

IKEA:s service och produkt: ca 115 million SEK per butik

Central Place Theory

Exempel:

- Tyskland: Ekonomisk behovsprövning används i planprocessen på lokal och regional nivå.
  - Överträdelseärende sedan 2008,
  - Ännu inte ett motiverat yttrande
- Frankrike: Märkningskrav för administrativ kontroll som begränsar den inre marknaden
  - * voir forme aux exigences de décret no 2000-164 du 23 février 2000 *
  - För produkter producerade i Frankrike eller tredje land, ej andra EU länder
- Spanien: Momsnummer på textilier
  - För produkter producerade i Spanien eller tredje land, ej andra EU länder
  - Solvent till sedan augusti 2012

Key:

- Blue dot: Village
- Green dot: Gly
- Red dot: Conurbation
- Black dot: Town
- Thick black line: Boundary

Vad betyder inre marknaden för IKEA

- Av enorm vikt för IKEA, om implementerad
- Kan komma närmare medborgaren genom att IM regler implementeras även lokalt och regionalt
- Effektivare användande av samhällets och företags resurser- inget slösande